

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM BİLİM DALI

KİŞİLERARARASI İLETİŞİM SÜRECİNDE İZAFİYET
TEORİSİ'NİN ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yusuf KARADERE

124221001015

DANIŞMAN

Doç. Dr. Mustafa ÖZODAŞIK

KONYA, 2014

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Adı Soyadı: **Yusuf KARADERE**

Numarası: **124221001015**

Ana Bilim / Bilim Dalı: **Halkla İlişkiler ve Tanıtım/Halkla İlişkiler ve Tanıtım**

Programı

Tezli Yüksek Lisans

Doktora

Tezin Adı: **KİŞİLERARASI İLETİŞİM SÜRECİNDE İZAFİYET TEORİSİ'NİN ROLÜ**

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin

Adı Soyadı: **Yusuf KARADERE**

Numarası: **124221001015**

Ana Bilim / Bilim Dalı: **Halkla İlişkiler ve Tanıtım/Halkla İlişkiler ve Tanıtım**

Programı

Tezli Yüksek Lisans

Doktora

Tez Danışmanı: **Doç. Dr. Mustafa ÖZODAŞIK**

Tezin Adı: **KİŞİLERARAI İLETİŞİM SÜRECİNDE İZAFİYET TEORİSİ'NİN ROLÜ**

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan **KİŞİLERARASI İLETİŞİM SÜRECİNDE İZAFİYET TEORİSİ'NİN ROLÜ** başlıklı bu çalışma ...11...../...12...../...2014..... tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı Danışman ve Üyeler

İmza

Doç. Dr.

Mustafa ÖZODAŞIK

Prof. Dr.

Ahmet KALENDER

Doç. Dr.

Sevil YILDIZ

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Adı Soyadı: **Yusuf KARADERE**

Numarası: **124221001015**

Öğrencinin

Ana Bilim / Bilim Dalı: **Halkla İlişkiler ve Tanıtım/ Halkla İlişkiler ve Tanıtım**

Programı

Tezli Yüksek Lisans

Doktora ☐

Tez Danışmanı: **Doç. Dr. Mustafa ÖZODAŞIK**

Tezin Adı: **KİŞİLERARASI İLETİŞİM SÜRECİNDE İZAFİYET TEORİSİ'NİN ROLÜ**

ÖZET

Bu çalışmada Kişilerarası İletişim Süreci içinde İzafiyet Teorisi'nin rolü incelenerek, İzafiyet Teorisi'nin iletişim süreci üzerinde; algılama, yorumlama ve anlamlandırma süreçlerinde ne tür farklılıklara neden olduğu açıklanmaya çalışılmıştır.

Birinci bölümde, iletişim kavramı ve özellikleri, iletişim sürecinin yapısı ve türleri ve kişilerarası iletişim süreci incelenmiştir.

İkinci bölümde, İzafiyet Teorisi tanıtılmıştır. Zaman ve hareket kavramlarının birbirleriyle olan ilişkisini, mutlak bir zaman kavramının olmayışını ve hareketin herkes için göreceli olduğunu gösteren Özel İzafiyet Teorisi ile kütle, enerji, ışık ve hareket arasındaki ilişkiyi ve mutlak bir uzay zamanın olmayışını açıklayan Genel İzafiyet Teorisi açıklanmıştır. Kişilerarası İletişim Süreci ile İzafiyet Teorisi arasındaki ilişki açıklanmaya, bireyler ve toplumlar arasındaki inanç, değer, kültür, ahlak gibi farklılıklar örnekler ile belirtilmeye çalışılmıştır.

Son bölümde Türkiye'de 2014 yılında meydana gelen Soma kömür madeni faciasının 5 farklı ulusal gazetede yorumlanış biçimleri irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Görecelik, İzafiyet, Kişilerarası İletişim, Soma.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı: **Yusuf KARADERE**

Numarası: **124221001015**

Ana Bilim / Bilim Dalı: **Halkla İlişkiler ve Tanıtım/Halkla İlişkiler ve Tanıtım**

Programı

Tezli Yüksek Lisans

Doktora

Tez Danışmanı: **Doç. Dr. Mustafa ÖZODAŞIK**

Tezin İngilizce Adı: **ROLE OF THE THEORY OF RELATIVITY ON THE IMPERCEPTION COMMUNICATION PROCESS**

SUMMARY

In this study, it is tried to be explained what kind of differences caused by Theory of Relativity on the communication process within imperception, interpretation and signification by analyzing the role of Theory of Relativity by the interpersonal communication proces.

In the first part, the concept of communicaiton and its characteristics, the structure of communication process and its types, and interpersonal communication process were examined.

In the second part, Theory of Relativity was introduced. Special Theory of Relativity which explains the relationship of time and movement with each other, and indicates the absence of an infinite time concept and that the movement is relative for everyone else, and General Theory of Relativity explains the relationship between mass, energy and movement are scrutinized, and the relationship between light and mass and the absence of an infinitive space time are tried to be analyzed through examples. The differences such as blief, value, culture and moral between individuals and societies are tried to be remarked through examples by approching the effect of Theory of Relativity by interpersonal communication process.

In the last part, the manners of interpretation of five different national newspaper about Soma coal mine disaster occured in Turkey in 2014 are analyzed.

Key Words: Relativity, Interpersonal Communication, Soma.

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Sayfası.....	i
Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu	ii
ÖZET	iii
SUMMARY	iv
KISALTMALAR VE SİMGELER.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
TABLolar LİSTESİ	ix
GİRİŞ.....	1
I.BÖLÜM.....	3
1.KİŞİLERARASI İLETİŞİM SÜRECİ	3
1.1.İletişim Olgusuna Genel Bir Bakış.....	3
1.2.Kişilerarası İletişim	12
1.2.1.Kişilerarası İletişim Biçimleri	13
1.2.1.1.Sözlü İletişim ve Dil	13
1.2.1.2.Sözsüz İletişim.....	16
1.2.2.Kişilerarası İletişimin Gerçekleşebilmesi İçin Gerekli Olan Şartlar	17
1.2.3.Kişilerarası İletişim Sürecinde Amaçlar ve Sonuçlar	19
1.2.4.Kişilerarası İletişim Varsayımları	19
1.2.5.Kişilerarası İletişimin Engelleri.....	21
1.2.6.Kişilerarası İletişimin Etmenleri	22
1.2.7.Kişilerarası İletişim Çatışmaları	23
1.2.8. Kişilerarası İletişim ve Grup İletişimi İlişkisi	28

II.BÖLÜM	35
2. KİŞİLERARASI İLETİŞİM SÜRECİNDE İZAFİYET TEORİSİ’NİN ROLÜ.....	35
2.1. İzafiyet Teorisi’ne Genel Bir Bakış	35
2.2. Albert Einstein	37
2.3.Özel İzafiyet Teorisi.....	38
2.4. Genel İzafiyet Teorisi.....	43
2.5. Kişilerarası İletişim Sürecinde İzafiyet Teorisi’nin Rolü.....	47
2.5.1. Kişilerarası İletişim Sürecinde Bireysel Görecelik Kavramı	48
2.5.2.Kişilerarası İletişim Sürecinde Kültürel Görecelik Kavramı	50
2.5.3.Kişilerarası İletişim Sürecinde Ahlaksal Görecelik Kavramı.....	54
III. BÖLÜM.....	62
3. 2014 YILINDA MEYDANA GELEN SOMA KÖMÜR MADENİ FACİASININ GAZETE HABERLERİNDE İŞLENİŞ FARKLILIKLARI ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME.....	62
3.1. Çalışmanın Problemi	62
3.2. Çalışmanın Amacı.....	62
3.3. Çalışmanın Önemi	63
3.4. Varsayımlar	63
3.5. Sınırlılıklar.....	63
3.6. Tanımlar	64
3.7. Araştırmanın Yöntemi.....	64
3.8. Bulgular.....	65
SONUÇ	102
KAYNAKÇA	104

KISALTMALAR VE SİMGELER

c.	: Işıık hızı
Ç .	: Çalışan
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
E.	: Enerji
B.	: Bin
Müd.	: Müdür
Hız.	: Hazreti
vd.	: Ve Diğerleri
M.	: Kütle
Sf.	: Sayfa
İbn.	: Arapçada Erkek Çocuk
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
TMMOB	: Türkiye Mühendisleri ve Mimarları Odaları Birliği
DİSK	:Türkiye Devrimci İş Sendikaları Konfederasyonu
KESK	:Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu
TTB	:Türk Tabipleri Birliği
ILO	:İnternational Labour Organization
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TKİ	:Türkiye Kömür İşletmeleri
DDK	:Devlet Denetleme Kurumu
MGK	:Milli Güvenlik Kurulu

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: İletişim Süreci.....	10
Şekil 2: Kişilerarası İletişimin Avantaj ve Dezavantajları.....	18
Şekil 3: Grup İletişim Biçimleri	31
Şekil 4: Tek Yönlü İletişim Süreci	32
Şekil 5: Tek Yönlü İletişim Biçimleri.....	32
Şekil 6: İzafi Hareket	36
Şekil 7: Referans Cisme Göre Göreceli Hareket	40
Şekil 8: Saat Paradoksunun Gösterilişi	41
Şekil 9: Zaman ve Işık Hızı İlişkisi	43
Şekil 10: Kütle ve Uzay Yapısı İlişkisi.....	44
Şekil 11: Uzayın Yapısı	45
Şekil 12: İki Nokta Arasındaki Jeodezik Mesafe	45
Şekil 13: Uzay Zamanın Bükülmesi ve Işığın Sapması.....	46
Şekil 14: Kurban Bayramı Hakkındaki Görüş Farklılıkları	50

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 14 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri	65
Tablo 2: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 15 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri	67
Tablo 3: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 16 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri	70
Tablo 4: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 17 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri	74
Tablo 5: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 18 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri	77
Tablo 6: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 19 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri	81
Tablo 7: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 20 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri	84
Tablo 8: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 21 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri	87
Tablo 9: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 22 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri	90
Tablo 10: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 23 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri.....	93
Tablo 11: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 24 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri.....	95
Tablo 12: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 25 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri.....	96
Tablo 13: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 26 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri.....	98
Tablo 14: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 27 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri.....	100

GİRİŞ

Bir bireyin hayatı, kendisine sunulan çerçevede yaşantısını oluşturmak ve oluşturulan bu çerçevede davranışlarını biçimlendirerek günlük hayatını devam ettirmek üzerine şekillenmektedir. Birey, kendisine sunulan bu çerçeveden yola çıkarak neyin doğru, neyin yanlış olduğunu anlayamaya ve yorumlamaya çalışır; hayatını bu noktada biçimlendirerek yaşantısını şekillendirir ve toplumun biçtiği görevlere uygun davranışlar sergilemeye çalışır. Toplumun kurallarını kendi kuralları gibi benimser ve ortak bir payda altında kendisine uygun hale getirmeye çalışır ya da reddeder.

Birey, toplumsal hayat içinde iyi, kötü, doğru, yanlış, etik, etik dışı gibi genellenen birçok kavram ile karşı karşıya kalır ve bunlara uygun hareket etmeye çalışır. Bazen kendi düşünceleri ile çelişir, bazen de kendisine uygun olduğu için doğrudan kabul eder. Peki, ama bu kavramların ne kadarı herkes için genel geçer kuralları ifade etmektedir, insanlar nasıl olurda bu genel geçer ifadeler etrafında uzlaşabilmektedirler, oluşturulmuş olan bu kavramların ölçütü nedir ya da bu kavramlar neye göre belirlenmektedir?

Sorulan sorulara verilen cevaplar herkes için ne kadar anlamlıdır ve bu cevaplar herkes için ne kadar geçerlidir?

Şimdi bu sorulara basit bir örnek vererek konuyu daha da ilgi çekici hale getirelim. Basit bir 9 sayısını ele alalım. Bu sayıyı bir kâğıda yazalım ve yazdığımız bu sayıya iki farklı açıdan bakalım. Ortaya tek bir sonuç çıkacaktır, bu sonuçta, sayının bakış açımıza göre vereceği değerin değiştiği sonucudur. Bakış açımıza göre sayının alabileceği değerler 6 ve 9 olarak iki farklı şekilde ortaya çıkacaktır. Bu durumu toplumsal yaşam üzerine yorumladığımızda ise ortaya şu sonuç çıkabilmektedir:

Bireyler arasındaki bakış açısı farklılıkları günlük hayatın algılanmasında ve yorumlanmasında farklılıkların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

Birçok durum bize ve bizim bulunduğumuz noktaya göre farklılıklar göstermektedir. Bireylerin hayat tarzları, bakış açıları, eğitim seviyeleri, içinde bulundukları çevre gibi birçok etken, olayları farklı değerlendirmelerine ve farklı yorumlamalarına neden olmaktadır. İşte bu noktada kişilerarası iletişim süreci içinde “**İzafiyet Teorisi**” ortaya çıkmaktadır. İnsanların gördükleri ile yorumladıkları birbirlerinden tamamen farklı şeyler olabilmektedir. Kimi için doğru olan bir davranış ya da düşünce bir başkası için pek önemli sayılmayabilir. Olaylar arasındaki önem dereceleri kişiden kişiye değişiklik gösterebilmektedir. Bunun sonucu olarak bireylerin tutum ve düşüncelerinin kültürel çevrelerine, yaşayış tarzlarına ve eğitim durumlarına göre şekillendiği ortaya çıkmaktadır. İnsanlar arasındaki bu farklılıklar “**Kişilerarası İletişim**” faaliyetleri ile ortak bir payda altında toplanabilmekte ve uzlaşmalar sağlanabilmektedir.

Bireyler, hayatta var olabilmek, günlük yaşantılarını sürdürebilmek için anlamak ve anlatmak zorundadır. Kişiler, iletişim sayesinde duygularını, düşüncelerini anlatabilmekte ve içinde bulundukları çevre hakkında fikir sahibi olabilmektedirler. Günlük hayatın devamlılığının sağlanmasında, temelde kişilerarası iletişim faaliyetlerinin rol oynadığı söylenebilir. Bireyler ve toplumlararası etkileşimin meydana gelmesinde ve toplumsal sistemlerin oluşmasında, temel yapının karşılıklı iletişim yani kişilerarası iletişim süreci olduğu görülebilmektedir.

Tüm bu açıklamalar ışığında bakıldığında iletişim, üzerinde önemle durulan ve zaman içinde gelişerek farklı boyutlar kazanan bir konu haline gelmiştir. İlk insandan günümüze kadar geçen süre içinde, iletişim var olmuş ve insanlar arasında köprü görevi görmüştür. O halde insanın olduğu yerde iletişimin olmaması düşünülemez. Çünkü insan, toplumsal bir varlıktır ve var olabilmesi için iletişime ihtiyaç duymak zorundadır.

I. BÖLÜM

1. KİŞİLERARASI İLETİŞİM SÜRECİ

İlk insandan bu güne kadarki geçen sürede, insanlar diğer insanlar ile aralarında bağ kurmak istemiş ve bunun için çeşitli yollara başvurmuşlardır. İlk olarak çeşitli seslerle doğayı taklit ederek iletişim kurmuşlar, mağara duvarlarına resimler çizmişlerdir. İnsanlar zamanla gelişerek konuşma dilini ortaya çıkarmıştır. İnsanoğlunun gelişmeye başlaması ile birlikte iletişim de gelişmeye ve değişmeye başlamış yeni iletişim olanakları doğmuştur. Konuşma dilini, yazının icadı izlemiş ve en son kitle iletişim araçlarının bulunması ve teknolojinin gelişmesi ile iletişim günümüzdeki halini almaya başlamıştır.

İletişim olanaklarının artması ile birlikte insanoğlu günlük yaşamda birçok uyarıcıya maruz kalmaktadır ve bu uyarıcılara bilinçli ya da bilinçsiz olarak çeşitli tepkiler vermektedir. İşte birey, bu uyarıcıları fark ettiği andan itibaren iletişim süreci başlamış demektir. Çalan kapı zili, hoparlörden gelen ezen sesleri, satıcıların bağrışları, reklam panoları; evdeki, sokaktaki, okuldaki insanlarla selamlaşmalar ve hatta görmemezlikten gelip baş çevirmeler bile aslında birer iletişim sürecidir; kısacası iletişim her yerdedir.

Tüm bu açıklamalar dikkate alındığında kişilerarası iletişim sürecinde etkili olan disiplinler genelden özele doğru incelenmiştir. Bu süreçte başta iletişim olgusu olmak üzere kişilerarası iletişim süreci açıklanmaya çalışılmıştır.

1.1. İletişim Olgusuna Genel Bir Bakış

İletişim sözcüğü İngilizce’deki “*communication*” sözcüğünün karşılığıdır. Yakın zamana kadar dilimizdeki haberleşme kavramı kullanılmıştır; ancak günümüzde kullanımı yaygınlaşan iletişim kavramı ile haberleşme kavramını da içine alan geniş kapsamlı bir ileti alışverişi kastedilmektedir (Zılhoğlu, 2003: 3).

Birbirlerine içinde bulundukları yer, bu yerdeki nesneler, olaylar hakkında bilgi veren, yaşam deneyimlerini birbirleri ile paylaşan, duygu ve düşüncelerini

birbirlerine ifade eden insanların, birbirlerine yönelik oluşturdıkları düşünce alışverişine iletişim denilmektedir (Oskay, 2011: 9).

İnsanlar, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde var olmak için iletişim kurmak zorundadırlar. Bu nedenle iletişimin tarihi insanlık tarihi ile başlamaktadır. İlk insanlar nasıl ki fiziksel ihtiyaçlarını gidermek için ilkel yöntemler kullanmışlarsa, iletişim ihtiyacını gidermek içinde yine aynı şekilde ilkel iletişim faaliyetleri oluşturmuşlardır ve bu özellik insanı diğer canlılardan ayıran en temel özelliklerden biridir (Yatkın, 2003: 43).

İletişim, bireyler arası ortaklığı, toplumun bir parçası olmayı, birlikte hareket etmeyi ve toplu halde yaşamayı içermektedir. Bu nedenle iletişim sürecinin merkezinde bireylerin sosyal birer varlık olmaları yer almaktadır. Buradan iletişimin hem bireyler arası seviyede hem de toplumsal çapta bir süreç olduğu görülmektedir (Çağlar ve Kılıç, 2011b: 3).

Yaşamın kendisi gibi iletişim faaliyetleri de bir süreç içinde gerçekleşmektedir. Buradan çıkacak sonuç ise iletişimin dinamik bir yapıda olması sonucudur. İletişim, tıpkı yaşamın kendisi gibi sürekli bir dönüşüm içindedir; doğar, gelişir, değişir ve tıpkı insanlar gibi yok olur. Yaşamın içinde bilginin, düşüncenin ve inancın binlerce parçası yer almaktadır ve insanlar bu parçaları iletişim sayesinde bir bütün haline getirir, yorumlar ve anlamlar çıkartır. İnsanlar ister tek başlarına, isterlerse topluluk halinde birlikte yaşasınlar sürekli iletişim kurma çabası içindedirler çünkü temel amaç çevreyi etkileme, yönlendirme ve anlamlandırma isteğidir (Tutar ve Yılmaz, 2002: 5-9).

İletişim, zamanın her anında mevcut olan bir süreçtir çünkü insanlar uykunun dışındaki tüm zamanlarında belli ortamlar içinde bulunmaktadır ve bu ortamlardaki yaşamlarını diğer insanlar ile paylaşarak varlıklarını sürdürmektedirler. İnsanlar tüm yaşamları boyunca içten, mesafeli, yüzeysel, anlamlı, yüz yüze ya da dolaylı olarak ilişkiler kurmaktadır (Zıllıgolu, 2003: 7-8).

İletişim, kişilerin sosyal ve fizyolojik ihtiyaçlarından doğmuş sosyal bir araçtır. İletişimin üç önemli özelliği bulunmaktadır. İlk olarak iletişim, insan

davranışlarının sonucu olarak ortaya çıkmaktır ve iletişim insanlar arasında ortak bir ihtiyaçtır. İletişim, insanoğlunun çevresini fark etmeye başladığı ilk andan itibaren vardır ve insanlığın son anına kadar var olmaya devam edecektir (Çağlar ve Kılıç, 2011a: 3).

Kişi, yeni gruplara dâhil oldukça iletişim biçimi ve amacı da değişiklik göstermeye başlayacaktır. İnsanlar, içinde bulundukları grubun iletişim kalıplarını benimsemektedirler. Bu davranış kişinin aidiyet ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Kişilerin bu kültürü kabullenmesi oranında bu kalıplarda şekillenir ve devam eder. Her bir grubun farklı işaretleri, sembolleri olabileceği gibi ortak işaretlerin farklı anlamları da olabilmektedir. Tüm bunlar, grup içindeki bireylere ve o grubun ortak kültürüne bağlı olarak şekillenir (Tutar vd., 2003: 9-10).

İletişim, bireylerin öğrenme ihtiyacını karşılamaktadır. Kişiler içinde bulundukları toplumsal yaşam içinde, kendilerine gerekli olan bilgi, beceri ve kuralları yine bu toplumsal grup içinde iletişim yolu ile öğrenebilmektedirler (Çağlar ve Kılıç, 2011b: 4).

İletişimin temel amacı, kişilerin içinde bulundukları toplumu etkileme istekleridir. Ancak kişiler içinde bulundukları toplumu etkilerken aynı zamanda bu toplumdan da etkilenmektedirler. İletişimdeki amaç, karşımızdakine iletmek istediklerimizi başarılı bir biçimde gönderebilmek ve bunun sonucunda istediğimizi elde etmektir. Bu nedenle kurulan iletişim biçimi, iletişimin zamanlaması, neyi ne şekilde söyleyeceğimizin belirlenmesi, amacımızı elde etmek için oldukça önemlidir (Fidan, 2011: 28).

İletişimin amaçlarını; bilgilendirmek, ikna etmek, yönetmek, bilgilenecek, eğlenmek şeklinde basit biçimde sıralayabiliriz. Ancak tüm bu amaçlara bakıldığında iki şey ortaya çıkmaktadır bunlar ise iletişimin amaçlarının uzun vadeli ya da kısa vadeli oluşudur. Örneğin öğretmen sınıfa girip ders anlatmaya, bildiklerini paylaşmaya başladığı anda kişisel olarak haz almaya başlayacaktır. Ayrıca bu bilgiler öğrenciler arasında hızla paylaşılacak ve o ders içinde kullanılacaktır işte bu durum kısa vadeli bir iletişim amacıdır. Öğretmenin yetiştirdiği öğrencilerin ileriki

yaşamlarında sınavlarını geçmeleri ve başarılı birer fert olmaları bu nedenle de öğretmenlerin meslektaşları tarafından kutlanması ise uzun vadeli iletişim amacıdır (Zıllıoğlu, 2003: 9-10).

Bir sosyal yapı içinde iletişime ihtiyaç duymayan hiçbir canlı yoktur. İletişim diğer canlılarda olduğu gibi insanların birbirlerini anlamaları için gerekli bir süreçtir. İletişim sürecini ise bir mesajın karşı tarafa aktarılması şeklinde düşünmek mümkün değildir. Çünkü iletişimin temel bir amacı söz konusudur. Bireyin, gönderilen mesajı aldıktan sonra, bu mesaj doğrultusunda bir davranış sergilemesi beklenmektedir (Tutar vd., 2003: 8-9).

İnsanın yaşamını sürdürebilmesi için bir takım zorunlulukları yerine getirmesi gerekmektedir. İşte bu zorunlulukları elde etmek içinde iletişim sürecinden yararlanmak zorundadır. Bireyler açlıktan barınmaya, güven gereksinimini karşılamaya, aidiyet ihtiyacını gidermeye ve en son kendini gerçekleştirmeye kadar ki tüm ihtiyaçlarında iletişim sürecini kullanmaktadırlar (Güngör, 2011a: 111-119).

Kısacası iletişim kurmamızın temelde beş nedeni söz konusudur. İşte bu beş neden şunlardır (Fidan, 2011: 28-29):

1. Var olmak
2. Haberleşmek
3. Paylaşmak
4. Etkilemek ve yönlendirmek
5. Eğlenmek ve mutlu olmak

Tüm iletişim faaliyetleri bir süreç içinde oluşturulmaktadır. Bu süreç içinde ise kaynak, alıcı, ileti, kanal, geri besleme, kodlama, kod açma ve yorumlama unsurları söz konusudur (Güngör, 2011a: 24).

İletişim, dairesel bir yapıdadır. Buradan anlaşılması gereken ise iletinin kaynak tarafından kodlanıp, bir araç yolu ile alıcıya ulaştırılması ve alıcının bu iletiye karşı göndericiye geri bildirim yollaması ve böylece göndericinin de bunu alması sürecidir (Yüksel, 2006a: 26).

İletişimin dairesel yapısından dolayı gönderici ve alıcı sürekli değişmektedir. İletişimi başlatan kaynaktır. Hedefin yani alıcının, kaynaktan iletiyi alıp yorumlamasından sonra artık alıcı, kaynak konumuna geçmiştir ve gönderici yani kaynakta artık alıcı konumunda bulunmaktadır (Aziz, 2012: 34).

İletişim, ilk olarak göndericinin düşünceleri ile başlar. Gönderici sahip olduğu bilgiler doğrultusunda bir ileti oluşturur, düşüncesini mesaj olarak iletmeden önce kodlar ve bunu bir araç ile alıcıya gönderir (Tutar ve Yılmaz, 2002: 22).

Kanyak, iletişim sürecini başlatan ögedir; bir kişi, kurum, grup ya da toplum olabileceği gibi radyo, televizyon, gazete gibi cansız bir varlık ta olabilir. Kanyak, iletişim sürecinde önemlidir ve iletişim sürecinde iki görevi bulunmaktadır. Bunlardan ilki iletişimi başlatmak, ikincisi ise iletişimi yönlendirmek işlevidir (Gökçe vd., 2001: 62).

Etkili bir iletişim sürecinin gerçekleşmesi için kaynağın bazı özellikleri taşınması gerekmektedir. Bu özellikler güvenilir olmak, saygınlık, fiziki görünümün iyi olması, tutumlar, empati yeteneğine sahip olmak ve eğitim seviyesidir (Yatkin, 2003: 46-48).

Bir iletiyi algılayan, bu iletiyi anlamlandırıp yorumlayan ve bu anlamlandırma sonucunda belli bir davranış sergileyen kişi alıcıdır yani hedefir (Gökçe, 2006: 28).

Alıcının özellikleri de iletişim sürecinin başarısı açısından önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle kaynak bir ileti gönderirken alıcının tutum ve davranışlarını, ruhsal yapısını, sosyokültürel ve sosyoekonomik özelliklerini, eğitim seviyesini iyi bilmeli ve buna yönelik iletiler oluşturmalı, alıcının özelliklerine uygun araç seçmelidir (Güngör, 2011a: 27).

Alıcının taşınması gereken belli başlı özellikler şunlardır (Tutar vd., 2003: 22):

- Alıcı, mesajı algılayabilmelidir.
- Alıcı, bilgili olmalı ve bir geri besleme sistemine sahip olmalıdır.
- Alıcı, seçici olmamalıdır.

- Alıcı, bulunduğu yere göre mesajları değerlendirmelidir ve bu yerin kabul sınırlarına uygun davranışlar sergilemelidir.
- Alıcı, kaynak olma özelliğini taşımalıdır.

Araç, mesajın yani iletilerin kaynaktan hedef kitleye yani alıcıya ulaşması için kullanılan araç gereçler bütünüdür. Her mesaj, alıcıya bir araç ile ulaşmaktadır (Aziz, 2012: 30).

İletişim sürecinde araç seçimi, alıcının özelliklerine bağlı olarak değişmektedir. Ayrıca kullanılan araç, iletilmek istenen mesaja uygun bir biçimde seçilmelidir böylelikle gönderilen iletinin de yapısı ve etkisi bozulmamış olacaktır.

Mesaj, kaynaktan alıcıya gönderilen ve ortak anlamlar taşıyan duygu, düşünce ve tutumlar bütünüdür. Mesaj, alıcıya ne kadar çok hitap ederse ve mesaja uygun araçlar ile alıcıya ulaşırsa iletişim sürecinde o denli başarılı olmaktadır. Ses, görme, dokunma, davranışlar hepsi birer ileti yani mesajdır (Mısırlı, 2003: 2).

Mesajlar, iletilen veriler ve özel anlamı olan sembollerdir. Mesaja anlamı, gönderen kişi yani kaynak yüklemektedir. Kelimelerin ve sözsüz sembollerin yalnız başlarına hiçbir anlamı yoktur (Tutar ve Yılmaz, 2002: 25).

Watzlawick ve arkadaşlarına göre her bir mesajın (iletinin) bir “*içerik*” birde “*ilişki*” boyutu söz konusudur. İletinin içerik boyutu, nesnel bilgi düzeyini açıklamaktadır, ilişki boyutu ise kaynağın kendisinin hedef tarafından nasıl anlaşılması gerektiğini açıklamaktadır (Gökçe 2003:108-109).

Bu durumu şu örnek ile açıklayabiliriz. Arkadaş olan iki bayan düşünelim. Bu bayarlardan biri A diğeri ise B olsun. Bayan A, Bayan B’nin boynundaki kolyeyi göstererek mücevherlerin gerçek olup olmadığını sormaktadır. Bu soru ilk başta bilgi ricası olarak görölmektedir ancak sorunun detayı incelendiğinde başka bir anlam daha yüklenebilmektedir. Detaydaki anlam ise, Bayan A’nın, Bayan B’ye hayran olması ya da onu kıskanıyor olması mesajdır (Gökçe, 1993: 30).

İletinin yapısını açıklayan diğeri bir model ise Bühler tarafından geliştirilmiştir. Bu modele göre dilin üç işlevi söz konusudur. Tasvir (nesnel bilgi)

iletinin içerik kısmı ile ilgili olan bölümüdür. Üslup (ifade tarzı) kaynak ile ilgili kısımdır ve hitap (etki potansiyeli) hedef ile ilgili olan bölümdür(Gökçe, 2003:108-109).

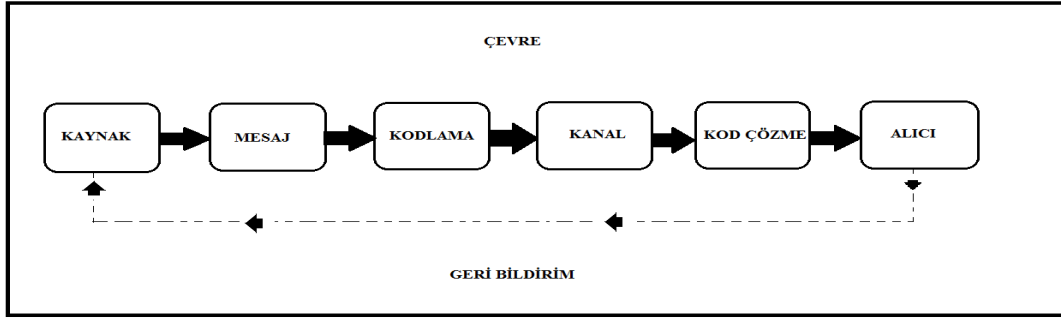
Geri bildirim, alıcının gönderilen iletiyi sözlü ya da sözsüz biçimde yorumlaması anlamına gelmektedir. Alıcı, geri bildirim ile gönderilen iletiye tepkisini göstermektedir. Doğru bir iletişim için olumlu bir geri bildirim zorunludur (Tutar ve Yılmaz, 2002: 29-30).

Geri bildirim, mesaj odaklı olduğu gibi kişi odaklıda olabilmektedir. Kişiye doğrudan yapılan iltifat ya da hakaretler örneğin “**Sen bu gün çok şıksın.**” gibi övgü veya yergiler kişi odaklıdır. Ancak kişinin verdiği mesaja yönelik olarak yapılan geri dönüşler ise mesaj odaklıdır. Örneğin “**Söylediğin telefon numarasını tekrarlar mısın?**” sorusu mesaj odaklı bir geri bildirimdir (Gürüz ve Eğinli, 2011: 15).

İletişim sürecinde iki tür geri bildirim söz konusudur. Bunlara ise “**pozitif geri bildirim**” ve “**negatif geri bildirim**” denilmektedir (Tutar ve Yılmaz, 2002: 32):

- **Negatif Geri Bildirim:** Kaynağın gönderdiği iletiye karşı alıcının göndermiş olduğu olumsuz yanıtı ifade etmektedir. Hedef, negatif geri bildirim ile kaynağın mesajını aldığını ancak bu mesaja karşı cevabının olumsuz olacağını belirtmektedir. Negatif geri bildirim hiç olmayan bir geri bildirimden daha iyidir çünkü kaynağa yapılmış bir uyarı niteliği taşımaktadır.
- **Pozitif Geri Bildirim:** Kaynağın gönderdiği iletiye karşı alıcının göndermiş olduğu olumlu yanıtı ifade etmektedir. Pozitif geri bildirim ile alıcı, kaynağın göndermiş olduğu mesajları doğru algılayıp doğru anlamlandırıdığını ve kaynağın gönderdiği mesaj ile kendi düşüncelerinin ortak bir paydada kesiştiğini ve ortak anlamlar üzerinde anlaştıklarını göstermektedir.

Şekil 1: İletişim Süreci

Kaynak: Dursun, 2010: 234

İletişim süreci içinde kaynağın, duygu ve düşüncelerini anlamlı bir biçimde işaretlere dönüştürmesi işlemine kodlama denilmektedir. Kaynak, bu işlemden sonra göndereceği mesaja ve alıcıya uygun bir araç seçerek bu kodları alıcıya göndermektedir (Tutar vd., 2003:12).

Bir kaynağın toplumsal birikimleri olan deneyimleri ve yaşantıları, onun bir iletiyi kodlamasında etken faktördür. Kodlama aynı zamanda iletinin içinde bulundu ortamdan da etkilenmektedir. Kişinin günlük hayatındaki kodlamalar ile teknik konulardaki kodlamaları ortama göre farklılık göstermektedir (Yüksel, 2006a: 14).

Kod açma aşaması, algılama ve değerlendirme aşamasıdır. Birey kaynaktan gelen simge ve işaretleri çözümler ve analizini yaparak çeşitli anlamlar yükler. Algılama, bireylerin gelen mesajları yorumlama sürecinde kullandıkları zihinsel bir süreçtir. Bu süreçte birey, gelen tüm mesajlara çeşitli anlamlar yükler ve bu anlamlar sayesinde gelen bu mesajlardan çeşitli çıkarımlar elde eder (Tutar vd., 2003:12).

Algılamayı etkileyen faktörler dışsal ve içsel faktörler olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır (Tutar ve Yılmaz, 2002: 28-29).

Algılamada dışsal faktörler şunlardır:

- Uyarıcılar arası farklılıklar,
- Uyarıcıların etkileme farklılıkları (yoğunluğu ve hareketliliği),
- Uyarıcıların yenilenme sıklığı,
- Bulunulan ortama göre uyarıcı farklılıkları,

- Genel görünüş ve statü

Algılamada içsel faktörler şunlardır:

- Algılayanın kendi kişisel özellikleri,
- Algılayanın bireysel ihtiyaçları ve motivasyon yoğunluğu.

İletişim türleri 4 ana başlık altında toplanmaktadır. Bu ana başlıklar altında da iletişim farklı türlere ayrılmaktadır. Bu dört ana başlık ve alt başlıkları ise şunlardır (Fidan, 2011: 55-61):

- 1. Kullanılan kodlara göre iletişim türleri:**
 - Sözlü İletişim
 - Sözsüz İletişim
 - Yazılı İletişim
- 2. Kullanılan kanal ve araçlara göre iletişim türleri:**
 - Görsel İletişim
 - İşitsel İletişim
 - Bilişsel İletişim
 - Kitle İletişimi
- 3. Grup ilişkilerinin yapısına göre iletişim türleri:**
 - Dikey İletişim
 - Yatay İletişim
 - Çapraz İletişim
- 4. Toplumsal ilişkiler sistemi olarak iletişim türleri:**
 - Kişi İçi İletişim
 - Toplumsal İletişim
 - Grup İletişimi
 - Örgütsel İletişim
 - Kişilerarası İletişim

1.2.Kişilerarası İletişim

İletişim süreci içinde kaynağın ve alıcının insanlar olduğu iletişime “*kişilerarası iletişim*” denilmektedir. Birbirleri ile iletişim içine giren bireyler duygu ve düşüncelerini, tecrübelerini simgeler aracılığı ile birbirlerine aktararak ve birbirlerine aktardıkları bu simgeleri yorumlayıp anlamlandırarak karşılıklı iletişim içerisine girmiş olurlar (Özodaşık, 2009: 29-30).

Bireyler, var oldukları andan itibaren bir toplum içinde yaşamaya başlarlar ve içinde bulundukları toplum ile ilişkili hale gelirler. Bireylerin içinde bulundukları ortamlar, onların fiziksel ve toplumsal anlamda var oldukları çevreleridir. Bireyler gelişmeye ve dış dünyalarını tanımaya başladıkları andan itibaren gerçekleştirdikleri iletişim faaliyetleri, kişilerarası iletişim faaliyetleridir.

Kişilerarası iletişim faaliyetleri de tüm iletişim faaliyetleri gibi öncelikli olarak “ben” (*iç iletişim*) ile ortaya çıkmaktadır. Birey öncelikli olarak iç iletişim faaliyetleri ile güçlü ve zayıf yönlerini tanımakta, sosyal hayattaki uyarıcılara karşı vereceği tepkilerin nasıl olacağını belirlemektedir. Amaçlarını ve duygularını fark eden birey daha sonra güvenli ve başarılı olarak kişilerarası iletişim faaliyetlerinde bulunmaktadır (Armağan, 2014: 32).

Kişilerarası iletişim, yüz yüze iletişim olarak da bilinmektedir. Kişilerarası iletişim sürecinden bahsedebilmek için en az iki bireyin olması gerekmektedir. Bu iki kişi arasında sözlü ya da sözsüz iletişim faaliyetlerinin gerçekleşmesi şarttır. Bir iletişim faaliyeti gerçekleştirilirken kullanılan kodların seçimi oldukça önemlidir; çünkü eğer bireyler arasında ortak anlamlara gelen kodlar kullanılmaz ise kişilerarası iletişimin kalitesi de düşük olacaktır. Bireyler, birbirlerine karşı gönderdikleri bu kodları yanlış yorumlayacak ve yanlış anlamlar yükleyeceklerdir ki buda sağlıklı bir iletişimin oluşmasında engel teşkil etmektedir (Işık ve Biber, 2010: 32).

Kişilerarası iletişim sürecinin sağlıklı bir biçimde işleyebilmesindeki diğer bir etken ise bireylerin becerileridir. Taraflar bu beceriyi kazanmak için hem kendi, hem de karşılarındaki kişinin düşüncelerini ve duygularını anlayıp bunların nedenleri ve

kaynakları üzerinde değerlendirme yapabilme yeteneğine sahip olmalıdırlar (Bıçakçı, 2006: 69).

Kişilerarası iletişimin temelinde süreklilik ve değişim söz konusudur. Ayrıca bireyin kişisel özellikleri, inançları, değerleri, kültürel ve ahlaksal bakış açısı gibi birçok etkende kişilerarası iletişim sürecinin etkilenmesinde rol oynamaktadır (Çubukçu 2006: 80-82).

Bireyler, kişilerarası iletişim sürecinde birbirlerine duygu, düşünce ve tecrübelerini aktarırken birbirlerinin davranışları üzerinde de etkileşimde bulunmaktadır. Kişilerarası iletişimde en fazla kullanılan iletişim aracı dildir, ancak bunu sadece dil ile sınırlandırmak yanlış olacaktır. Kişilerarası iletişim sürecinde dil ile birlikte jestler, mimikler, bedensel ifadeler, sessizlik, giyim, ses tonlamaları da karşımızdaki bireye bizim hakkımızda ve söylediklerimiz hakkında çeşitli bilgiler vermektedir (Lazar, 2001: 52).

1.2.1. Kişilerarası İletişim Biçimleri

Kişilerarası iletişim faaliyetleri sözlü ya da sözsüz olmak üzere iki biçimde gerçekleştirilmektedir (Işık ve Biber, 2010: 33).

Bireyler duygu ve düşüncelerini, bilgilerini aktarırken tüm bunları karşıdaki bireyin algılayıp anlamlandıracağı biçimde kodlamaktadırlar. Sözlü iletişimde konuşma önemlilik arz ederken sözsüz iletişimde ise, jestler ve mimikler, göz hareketleri, beden duruşu gibi faktörler kişinin içine bulunduğu durumun anlaşılmasında rol oynamaktadır (Özodaşık, 2009: 24).

1.2.1.1.Sözlü İletişim ve Dil

Sözlü iletişim, bireyin duygu ve düşüncelerini sözcükler aracılığı ile karşısındaki bireylere aktarması sürecidir. Bireyler arasındaki her türlü konuşmalar ve yazışmalar sözlü iletişim kapsamına girmektedir (Işık veBiber, 2010: 33).

Sözlü iletişimin en belirgin özelliği, iletişim kuran bireylerin karşılıklı konumlarda olmasıdır. Sözlü iletişimde iki farklı iletişimsel konum söz konusudur.

Bunlardan ilki yüz yüze gerçekleştirilen iletişimdir. Bireyler, ortak bir mekânı paylaşmaktadır. İkincisi ise bireylerin ortak bir mekânda bulunmadığı ancak teknolojik araçlar ile gerçekleştirdiği iletişim biçimidir (Yatkın, 2003: 53).

Yazılı iletişim, sözlü iletişimin kayıtlara geçen biçimidir. Böylelikle sözler kalıcı hale getirilmiştir. Sözlü iletişim, yazılı hale getirildiği an süreklilik kazanmaktadır. Böylelikle mesajlar, duygu ve düşünceler o ana ve o yere bağlı kalmaksızın yaygınlaşmaktadır. Sözlü iletişim, yazılı iletişim sayesinde evrensel bir hal alır (Güngör, 2011b: 40).

Mesajlar, duygu ve düşünceler yine semboller ile aktarılmaktadır ancak bu sefer bir kâğıt üzerinde ve yazılı olarak alıcıya gönderilmektedir.

Yazılı iletişim türleri şunlardır (Fidan, 2011:113-118):

- Gayri resmi notlar
- Mesaj pusulaları (İş yeri notları)
- Mektuplar
- Sirküler (Aynı anda gönderilen bilgi mektupları)
- Basın bültenleri
- Küçük İlanlar
- Raporlar
- Elektronik araçlar (e-mail, faks)
- Afişler
- Billboardlar

Sözlü iletişim,“*dil* ve *dil ötesi*” olarak iki bölüme ayrılmaktadır. Karşılıklı konuşmalar dil ile iletişim olarak adlandırılmaktadır. Ancak konuşma sırasında kelimelere yapılan tonlamalar ve vurgular, seçilen kelimelerin önemi ve sözcüklerin aktarıldığı ses tonu dil ötesi iletişime girmektedir. Dil ötesi iletişim ile bireyler, aktarmak istedikleri duyguları da kelimelere yükleyebilmektedir (Tutar vd., 2003: 32).

Yapılan sözlü iletişim faaliyetleri ister doğrudan isterse dolaylı yoldan olsun (radyo, televizyon, gazete vb.) en temel unsuru dildir (Gökçe, 2006: 45-46).

Dil, insanlık tarihi kadar eski bir aktarım aracıdır, insanların düşüncelerinden ortaya çıkmış ve gelişerek düşüncelerin yaratıcısı olmuştur. Dildeki anlamlar geliştikçe iletişimin yapısı ve içeriği de gelişmekte ve değişmektedir (Aziz, 2012: 47).

Dil, çok sayıda işaret ve sembollerden meydana gelmektedir. Kişilerin belli düşünceler üzerinde ortak anlamlar yakalamaları ve ortak değerler üzerinde uzlaşmaları; olayları, değerleri ve nesneleri ortak payda altında sembolleştirmelerine bağlıdır (Çağlar ve Kılıç, 2011a: 19).

Dilin işlevlerini şu şekilde sıralayabiliriz (Gürüz ve Eğinli, 2011: 104-105):

- **Betimleme İşlevi:** İletişim sürecinde dil, gerçek dünyayı ve gerçek bilgileri hedef kitleye aktarmak için kullanılan bir araçtır.
- **Anlatım İşlevi:** Dil sayesinde kaynak duygu ve düşüncelerini karşıdaki bireye aktarabilmektedir.
- **Çağrı İşlevi:** Çevremizdeki tüm iletişim faaliyetlerinin bir amacı söz konusudur. Çağrı işlevi, kaynağın gönderdiği mesajların hedef kitlede oluşturduğu etkidir.
- **Etkileşimsel İşlev:** Dil sayesinde toplumsal etkileşim ve aktarım gerçekleşmektedir. Kaynağın diğer insanlar ile iletişime geçmesi ve iletişimi sürdürebilmesi dil sayesinde mümkün olmaktadır.
- **Duygulandırıcı İşlev:** Dil sayesinde kaynak kendi duygusal dünyasını hedef kitleye aktarabilmektedir. Böylelikle kaynağın sahip olduğu duygusal dünya hedef tarafından da paylaşılabilmektedir.

- **Dil Ötesi İşlev:** Bireyler, diğer kişilerin söyledikleri ile tam olarak ne demek istediklerini anlamaya ve yorumlamaya çalışmaktadır bu noktada dil ötesi işlev ortaya çıkmaktadır.
- **Yaptırım ve Yönlendirme İşlevi:** Dilin temel görevi, kaynağın gönderdiği iletiler ile hedef kitlenin davranışlarını o an değiştirme işlevidir. Konuşma sırasında dilin bu işlevleri dilek, istek ve emir cümleleri ile yerine getirilir.

1.2.1.2.Sözsüz İletişim

Günlük hayatımızda sözlü iletişim biçimlerini kullandığımız gibi sözsüz iletişim biçimlerinden de yararlanmaktayız ancak bunu çoğu kez bilinçli olmadan gerçekleştirmekteyiz. Kişilerarası iletişimde kullandığımız beden hareketleri, jest ve mimikler, kullanılan kıyafet ve aksesuarlar, seçilen renkler hepsi birer sözsüz iletişim biçimidir. Sözsüz iletişim, bizim çevremizi anlamlandırmamızda, söylenenden çok söylenmeyeni algılamamızda önemli rol oynamaktadır. Ayrıca diğer bireyler hakkındaki izlenimlerimizde, sözsüz iletişim biçimlerinden oldukça yararlanırız. Olayları ve kişileri, sezgilerimiz ile anlamaya ve yorumlamaya çalışır, bazen hiç farkında olmadan kişiler hakkında çeşitli sonuçlara varırız. İşte tüm bunların hepsini sözsüz iletişim faaliyetleri ile gerçekleştiririz (Gökçe, 2006: 50).

Sözsüz iletişimin öğeleri şunlardır (Mısırlı, 2003: 46-50):

- Yüz ifadeleri
- Beden dili
- Mekânın Kullanımı
- Zaman dilimi
- Ses tonlamaları
- Giyim
- Temas
- Renkler

Sözsüz iletişimin bazı özellikleri bulunmaktadır bu özellikler şunlardır (Yüksel, 2006b: 37):

- İletişimsizliği olanaksız kılmak.
- Duygu ve düşünceleri etkili biçimde aktarmak.
- Kişilerarasındaki ilişkileri daha iyi anlamak.
- Sözlü iletişimin içeriğini pekiştirmek.
- Güvenilirliği artırmak.
- Kültüre göre biçimlenmek.

1.2.2. Kişilerarası İletişimin Gerçekleşebilmesi İçin Gerekli Olan Şartlar

Kişilerarası iletişimin gerçekleşebilmesi için temelde üç şartın yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu şartlar ise kişilerarası iletişime giren bireyler arasında belli bir yakınlık içinde yüz yüze iletişimin gerçekleşmesi, katılanlar arasında karşılıklı bilgi değiş tokuşu olması ve kişilerarası iletişim süreci içinde kullanılan mesajların sözlü ve sözsüz olarak iletilmesidir (Dökmen, 2005: 24).

- ***Kişilerarası İletişime Giren Bireyler Arasında, Belli Bir Yakınlık İçinde Yüz Yüze İletişim Gerçekleşmelidir:***Kişilerarası iletişim genellikle kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. İletişimi gerçekleştiren bireyler arasında sürekli bir bilgi değiş tokuşu ve geri bildirim söz konusudur. Kişilerarası iletişim genellikle aynı fiziksel yapı içinde gerçekleşmektedir ve söylenenler kadar söylenmeyen sembollerde önemlidir (Özodaşık, 2013: 34-35).
- ***Katılanlar Arasında Karşılıklı Bilgi Değiş Tokuşu Olmalıdır:***Tam bir iletişim süreci gerçekleşmesi için bireylerin birbirlerine bilgi göndermeleri ve bu gönderilen bilgiyi doğru biçimde algılamaları ve yorumlamaları gerekmektedir. Bireyin sadece karşısındaki başka birine herhangi bir bilgiyi göndermesi iletişim için yeterli değildir. Bu sürecin iletişim olabilmesi için alıcının da bu iletiye yönelik bir geri bildirim göndermesi gerekmektedir (Işık ve Biber, 2010: 33).

- **Kişilerarası İletişim Sürecindeki Mesajlar Sözlü ve Sözsüz Niteliktedir:**Kişilerarası iletişimde, konuşularak aktarılan tüm bilgiler sözlü iletişim içine girmektedir; bunun dışında kalan ses tonu, renkler, ortam, zaman, kişisel mesafeler, yüz ifadeleri ise sözsüz iletişim içinde yer almaktadır (Özodaşık, 2013: 34-35).

Kişilerarası iletişim süreci içinde tartışılan bir diğer konu ise telefon görüşmeleri ve mektup gibi yazılı iletişim araçlarının kişilerarası iletişim içinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceği konusudur. Ancak konu ile ilgili genel değerlendirmelere bakıldığında bu tür yazılı iletişim araçları ile yapılan iletişimve telefonla yapılan iletişim, kişilerarası iletişim olarak değerlendirilmektedir (Işık ve Biber, 2010: 33).

Kişilerarası iletişim faaliyetlerinde iletişim, hiyerarşik veya eşit düzeyde, resmi veya gayri resmi biçimde gerçekleşmektedir. Kişilerarası iletişimde önemli olan diğer bir faktör ise kişi sayısıdır. Kişilerarası iletişimin gerçekleşebilmesi için en az iki kişinin olması ve birey sayısının iki ile beş arasında bulunması gerekmektedir. Kişi sayısı daha fazla olduğunda ise grup iletişimi ortaya çıkmaktadır (Güngör, 2011b: 48).

Şekil 2: Kişilerarası İletişimin Avantaj ve Dezavantajları

Kişilerarası İletişim Faaliyetlerinin Avantaj ve Dezavantajları		
BİÇİM	Avantajları	Dezavantajları
SÖZLÜ	Değiştirme ve geri bildirim kolaydır. Zaman ve kullanım kolaylığı vardır.	Yanlışlık yapma olasılığı artar. Kalıcılığı yoktur.
YAZILI	İletişimin doğru olmasına katkı sağlar. İletişimin kayıtlı olmasını ve kalıcılığı sağlar.	Değişim ve geribildirim yavaştır. Zaman tüketimi ve zorluğu daha fazladır.

Kaynak: Tutar ve Yılmaz, 2002:102

1.2.3. Kişilerarası İletişim Sürecinde Amaçlar ve Sonuçlar

Kişilerarası iletişim sürecinin amaçlarını ve sonuçlarını on iki başlık altında sıralayabiliriz. Bu başlıklar şunlardır (Erdoğan, 2011: 268):

- Zorunlu veya yaratılmış gereksinimleri gidermek.
- Arzuları ve istekleri yerine getirmek.
- Kendimizi ve diğerlerini tanımak.
- Kimlik oluşturmak veya oluşturduğumuz kimliklerimizi sürdürürebilmek.
- Birbirimizi anlamak.
- Karşılıklı ilişkiler kurmak ve bu ilişkileri sürdürürebilmek.
- İlişkilerimizi onarabilmek ve düzenleyebilmek.
- Çatışmaları önlemek veya azaltmak.
- Var olan ilişkilere son vermek.
- Sona eren ilişkileri yeniden oluşturmak.
- Sosyalleşmek ve sosyal bilgi edinmek.
- Oluşturulmuş olan egemenlik yapısına katılmak veya katılmayarak yeniden oluşturmak.

1.2.4. Kişilerarası İletişim Varsayımları

Paul Watzlawick, Janet Helmick Beavin ve Don D. Jackson, kişilerarası iletişim sürecinin nasıl işlediğini açıklamak için “*iletişim varsayımlarını*” ortaya çıkarmışlardır. Bu beş temel varsayım şunlardır (Cüceloğlu, 2014: 19-26):

Kişilerarası İletişim Kaçınılmazdır: Kişilerarası iletişim kaçınılmazdır çünkü bireyler arasında hiçbir davranışta bulunmama süreci bile aslında bir iletişim sürecidir. Günlük hayatta, iki bireyin yan yana gelmesi ve birbirlerine tepkisiz kalmaları dahi iletişimin gerçekleşmesi için yeterlidir (Fidan, 2011: 64-65).

İnsanlar, doğdukları andan itibaren sosyal bir yapı içinde yaşamlarını sürdürmektedirler. Bu yapı içindeki bireylerin birbirleri ile etkileşim içinde bulunmamaları imkânsızdır çünkü birey başka bir bireyi algıladığı anda iletişim başlamış demektir. Bireyler günlük yaşamlarında etkileme ve etkilenme durumlarına

göre karşılıklı olarak iletişime geçer ya da geçmezler ancak her iki durumda da iletişim gerçekleşmiştir (Özodaşık, 2013: 35).

Kişilerarası İletişimin İlişki ve İçerik Boyutu Bulunmaktadır: Tüm iletişim faaliyetlerinin ilişki ve içerik boyutları söz konusudur. Günlük hayattaki iletişimin belirlenmesinde bu iki boyut rol oynamaktadır. İlişki boyutu, içerik düzeyini etkilediğinden dolayı daha önemlidir ve iletişimin içeriğine anlam ve yön vermektedir.

İlişki boyutu, gönderilen iletileri karşı tarafın nasıl algılayacağını belirlemektedir. İletişim içindeki bireyler sürekli olarak birbirlerini algılar ve yorumlar çıkartır bu süreç içinde bireylerin statü farklılıkları, yaş ve cinsiyetleri gibi birçok etmen ilişki boyutu çerçevesinde iletişim boyutunu etkilemektedir (Özodaşık, 2013: 35).

Kişilerarası İletişim Süreci İçindeki Yapı, Bir Anlam Oluşturur: Kişilerarası iletişim süreci içinde gönderilen bir mesajın hangi mesajdan önce veya sonra gönderildiği, mesaja yüklenen anlamın farklılaşmasına neden olmaktadır. Bu farklılaşma tüm iletişim yapılarında söz konusudur. Örneğin bir öğretmenin, öğrencilerine ders anlattığı için maaş alması davranışı, maaş aldığı için ders anlatması davranışından daha üstün görülmektedir ancak bu iki davranış arasında bir fark bulunmamaktadır. Farklılık, bireylerin mesajlara yüklediği anlamlar sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Kişilerarası İletişim Süreci İçinde Gönderilen Mesajlar İki Tiptir: İletişim süreci içinde duygusal ve mantıksal mesajlar birbirinden farklı niteliklere sahiptir. Duygusal mesajların iletiminde sözsüz mesajlar kullanılırken içerik iletişimde ise sözlü mesajlar kullanılmaktadır. Sözlü mesajlar ister yazılı olsun ister yazısız olsun daha karmaşık dil kurallarına sahiptir. Bilim, sözlü mesajlar üzerine kurulmuştur, bu nedenle dil sayesinde insanoğlu gelişim göstermiştir. Ancak dil, insanlar arası duygu aktarımı söz konusu olduğunda yetersiz kalmaktadır ve dilin yerini dokunma, vücut hareketleri, bakış gibi sözsüz iletişim araçları almaktadır.

Kişilerarası İletişim Sürecinde Bireyler Eşit ve Eşit Olmayan İlişkiler Sistemi İçindedir: Bireylerin içinde bulundukları konum, yaşları, sosyal statüleri onların diğer bireyler ile iletişim içindeki davranışlarını etkilemektedir. Örneğin bir yöneticinin çalışanları ile olan iletişimi aynı biçimde kendisi gibi yönetici olan biri ile kurduğu iletişimden farklıdır (Fidan, 2011: 68).

1.2.5. Kişilerarası İletişimin Engelleri

Bireyler, yetiştirme ortamlarına, arzu ve isteklerine, değer yargılarına, kültürel farklılıklarına, duygusal yapılarına, zevklerine göre çeşitlilik göstermektedirler. Bu farklılıklar, iletişim süreci içerisinde mesajın oluşumundan araç seçimine ve mesajı algılayıp yorumlamaya kadar ki tüm süreçler içerisinde birçok engele neden olmaktadır (Mısırlı, 2003: 21).

Algılama, iletişim sürecinde önemli bir noktadır. Her mesaj, göndereni tarafından kendi algılar bütününde gerçekleştirilirken aynı şekilde alıcılar tarafından da kendi algılar bütününde yorumlanmaktadır. Algıda dışsal ve içsel faktörler bulunmaktadır. Tekrarlama, yenilik ve benzerlik dışsal faktörlerdir. Ancak kişinin psikolojik yapısı, geçmiş deneyimleri ve alışkanlıkları ise içsel faktörlerdir (Tutar ve Yılmaz, 2002: 72-73).

Konuşma, kişilerarası iletişimin en önemli biçimidir. Konuşma sırasında sözcüklerin yanlış söylenmesi ve yanlış sözcük seçimi de iletişimi olumsuz yönde etkileyen başka bir faktördür. Kişilerarası iletişim sürecinde ortama, konunun yapısına ve bireye göre uygun sözcükler seçilmelidir. Mesajın, iletişim sürecinde açık ve net bir biçimde ortaya koyulması, mesaja uygun iletişim araçlarının seçilmesi gerekmektedir. Mesaj, gönderilecek hedefe uygun biçimde ve doğrudan göndericinin amaçlarına yönelik olmalıdır (Bıçakçı, 2006: 72-73).

Kaliteli bir iletişimin gerçekleştirilmesi için gerekli olan bir diğer şart ise kaynağın tanınmasıdır. Tüm iletişim süreçlerinde alıcılar kaynağı tanımak ve güvenmek isterler. Kaynağın güvenilirliği, mesajın inanırlılığı ile doğru orantılıdır (Yatkın, 2003: 101).

Önyargı, bir kişi ya da grup hakkında kabul edilmiş ve kalıplaşmış düşüncelerdir ve kişilerarası iletişim sürecinde bireylerin olumsuz yönde etkilenmelerine neden olmaktadır. Birey hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olunmadan yapılan değerlendirmeler ve varılan kararlar, iletişimin olumsuz yönde etkilenmesine neden olmaktadır ve iletişim içinde yanıltıcı sonuçlar doğurmaktadır (Özodaşık, 2012: 40).

Kişilerarası iletişim süreci içinde kalıplaşmış düşünceler de söz konusudur. Kalıplaşmış düşüncelere sahip olan bireyler karşıdaki bireylerin kendi kural ve beklentilerine göre hareket etmesini isterler. Bu beklentiler nedeniyle birey, karşıdaki bireyleri bu kalıplara uyma konusunda etkilemekte ve zorlayıcı davranışlar sergilemektedir bu da kişilerarası iletişimin olumsuz yönde etkilenmesine neden olmaktadır. Bencillik ise, kişinin kendini, kendi düşüncelerini ve kendi çıkarlarını herkesten üstün görmesidir. Bencil kişiler günlük hayatlarında sadece kendi sorunları ile ilgilenen bireylerdir. Kişilerarası iletişim süreci içinde bencillik en istenmeyen özelliklerden biridir (Özodaşık, 2013: 52-53).

1.2.6. Kişilerarası İletişimin Etmenleri

Kişilerarası iletişim etmenlerini dört alt başlık altında toplayabiliriz (Güngör, 2011a:141-145).

- ***Psikolojik Etmenler:***Kişilerarası iletişim sürecine psikolojik açıdan bakıldığında karmaşık bir yapı içinde olduğu anlaşılmaktadır. Eşit iletişim düzeyindeki arkadaşlık ilişkilerinde bile kişilerden birinin diğerinden daha baskın olduğu görülmektedir. Bazı bireylerin başkaları ile iletişime geçme nedenleri incelendiğinde aslında amaçlarının arkadaşlık ve dostluk değil yalnızlıktan kurtulma ihtiyacı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar incelendiğinde kişilerarası iletişimin “***açık***” ve “***örtülü***” biçimde olduğu ancak çoğu zaman örtülü biçimde ve gizli çıkar ilişkisi çerçevesinde biçimlendiği görülmektedir.
- ***Sosyolojik Etmenler:***Kişilerarası iletişim faaliyetlerinin bir diğer etmeni ise sosyolojik etmenlerdir. Birey dünyaya geldiği andan itibaren sosyal bir

yapı içinde yaşamayı sürdürmektedir. Bulunduğu bu sosyal yapı içinde ortama düşüncelerini ve hissediş biçimlerini aktarırken bu sosyal yapıdan da çeşitli değer yargıları ve rolleri üstlenerek kendi kişiliğini oluşturmaktadır.

- **Kültürel Etmenler:**Kültür, insanlar arası iletişimin biçimlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Bireyler arasındaki iletişimin hangi biçimde olacağı, bireylerin yetiştiği ortama ve bu ortamda edindiği kültüre bağlıdır. Kültürel değerler, insanlar arasındaki iletişim ve etkileşim üzerinde önemli etkiler yaratmaktadır. Yurt dışında bir beyazın, siyah derili komşusuna kötü davranmasının sebebi onun içinde yetiştiği kültürden kaynaklanmaktadır.
- **Ekonomik Etmenler:**Birey, yaşamda kalmak için bir takım maddi ihtiyaçlarını gidermek zorundadır. İlk başlarda bu ihtiyaçları ailesi tarafından karşılanan birey, zamanla olgunlaşmaya başlar ve değişen ihtiyaçlarını gidermek için diğer bireyler ile iletişim faaliyetlerinde bulunur. Tüm bu iletişim faaliyetlerinin hepsi maddi yönlü kişilerarası iletişim faaliyetleridir.

1.2.7. Kişilerarası İletişim Çatışmaları

Çatışma kavramı, psikoloji, sosyoloji ve iletişim gibi birçok alanın üzerinde çalıştığı bir konu olduğundan dolayı birden fazla tanımı bulunmaktadır. Çatışma kavramı psikologlara göre rekabet halinde bulunan bireylerin içsel durumları olarak tanımlanmaktadır. Sosyologlar ise çatışmayı gözlenebilen davranışlar bütünü olarak tanımlamaktadır. Günlük yaşamda ise çatışma denince akla kavga, tartışma, şiddet, güç kullanımı gibi tanımlar gelmektedir. O halde biz çatışmayı genel olarak iki taraf arasında meydana gelen uyuşmazlıklar olarak açıklayabiliriz (Gürüz ve Eğinli, 2010: 220).

Diğer bir tanıma göre ise çatışma, organizmanın birden fazla olumlu ve olumsuz değerlilikteki nesne ile karşı karşıya kalması ve bunun sonucunda bunlardan

birini seçmek zorunda olması durumu ya da hem olumlu hem de olumsuz değerlilikte olan tek bir nesne ile karşılaşması durumudur. Çatışma insan doğasının bir parçasıdır ve birey çatışma olmadan iletişimde bulunabilir ancak iletişim olmadan çatışma yaşayamaz. Çatışma kendi arasında çeşitli türlere ayrılmaktadır. Bireyin kendi iç çatışması, kişilerarası çatışma, grup içi çatışma, gruplar arası çatışma bunlardan bazılarıdır(Ertürk, 2010:161).

Çatışma, ilk olarak bireylerin iç dünyasında yaşanan ve bireylerin karşılıklı olarak tutum, davranış ve düşüncelerinden dolayı huzursuz olmaları ile başlayan bir süreçtir (Gürüz ve Eğinli, 2010: 221).

Kişiler arasında meydana gelen bir çatışmadan söz edebilmek için en az iki bireyin olması ve bu bireyler arasında karşılıklı olarak algılanan ve çatışan amaçlara yönelik anlaşmazlıkların olması gerekmektedir. O halde çatışmanın tanımlanabilmesi için üç temel ögenin olması şarttır. Bu üç temel öge şu şekilde sıralanabilir (Yılmaz, 2006: 7):

- En az iki kişi olmak zorundadır.
- Karşılıklı olarak çatışan amaçlar olmak zorundadır.
- Dışa vurulmuş bir mücadele olmak zorundadır.

Çatışma ile rekabet farklı kavramlardır ve bir ayrım yapılmalıdır. Rekabet denen durum bölünmez bir hedefi elde etmek amacıyla iki veya daha fazla bireyin arasında meydana gelen kavga durumudur. Rekabet, yaşayan organizma kaynaklı olabileceği gibi toplum tarafından üretilen bir durum da olabilmektedir ve toplumsal süreçte kişilerarası ilişkilerde uygunsuz bir zorlamadır(Ertürk, 2010:167).

Günlük hayatta insanlar arasında “***Kişiler iyi niyetli olur ve birbirleriyle nasıl konuşacaklarını bilirlerse aralarında tartışma, çatışma çıkmaz.***” düşüncesi yaygındır. Ancak gerçekte bu durum doğru değildir. Toplumsal yaşam içinde insanlar birlikte yaşamak zorundadır ve çatışma kaçınılmazdır. Günlük yaşamda meydana gelen çatışmalar aslında sağlıklı toplumların hepsinde görülmektedir. Çünkü bireyler çatışmaz, duygu ve düşüncelerini içlerinde tutarlarsa birbirlerine

yabancılaşma ve uzaklaşma eğilimi içine girerler. Günlük yaşamda önemli olan çatışmak değil çatışmanın yıkıcı etkilerinden uzaklaşmaktır (Cüceloğlu, 2014: 195).

Kişilerarası iletişim süreci içinde iletişimi olumsuz yönde etkileyen ve kişilerarası iletişim süreci içinde bireyler arasında çatışmalara neden olan sorunlar şunlardır (Çağlar ve Kılıç, 2011a: 100):

- Anlama güçlükleri
- Algılamada seçilicilik
- Dinleme sorunu
- Yetersiz biçimde yapılan iletişim

Her çatışmanın belli bir süreç içinde gerçekleştiği bilinmektedir. Her çatışma bir kaynağa sahiptir, her çatışmanın bir başlangıç noktası, orta noktası, sonu ve bir takip noktası bulunmaktadır. Çatışma öncesi aşamada taraflar, farklılıklarını fark etmektedirler. Bireylerarası farklılıklar beklentilerden, amaçlardan, algılardan kaynaklanmaktadır. Fark etme aşamasında taraflardan biri, karşılıklı iletişim sürecindeki ilişkilerde farklılıkların artan bir problem olduğunu düşünmeye başlar. Aktif çatışma evresinde ise bireylerden biri, düşüncelerini karşıdaki bireye açık bir biçimde ifade etmektedir. Çatışmanın yönetildiği kısım çözüm kısmıdır. Günlük yaşamdaki her çatışmanın kesin çözüme ulaştığı söylenememektedir. Buna örnek olarak işten çıkarılmalar, boşanmalar verilebilir. Çatışma sonrası dönemde ise bireyler, duygusal olarak tamir dönemine girmektedirler. Bireyler bu aşamada ya duygularını tamir etmeye çalışır ya da öfkelerini devam ettirirler (Gürüz ve Eğinli, 2010: 220-222).

Kişilerarası iletişim çatışmalarını etkileyen birçok etken söz konusudur. Bunları algı, duygu, bilinçdışı, ihtiyaçlar, iletişim becerileri, kişisel faktörler, kültürel faktörler, roller, sosyal ve fiziksel çevre, mesajın niteliği şeklinde sıralayabiliriz (Dökmen, 2005, 82-130).

Çatışmalar kendi içinde sekiz türe ayrılmaktadır; bunlar şunlardır (Özodaşık, 2009: 57-58):

- **Aktif Çatışma:** Bireylerin birbirlerinden hoşlanmamaları ve birbirlerine kızmaları sonucunda ortaya çıkan çatışma türüdür. Bu çatışma türünde bireyler arasında eleştiri söz konusudur, bireyler birbirlerini anlamamakta ve yeterince dinlememektedirler hatta bireyler arasında kavgalar oluşabilmektedir (Dökmen, 2005: 46-47).
- **Pasif Çatışma:** Bireylerin birbirlerine sanki yokmuş gibi davrandıkları çatışma türüdür. Çatışmada bulunan kişiler birbirleriyle iletişim kurmaktan çekinirler. Pasif çatışmalarda bireyler birbirlerini yok sayarak dışlar ve huzursuz edebilirler.
- **Varoluş Çatışması:** Bu çatışma türünde, bireyler arasındaki mesajların yanlış yorumlanması söz konusudur. Birey, karşıdan gelen mesajları yanlış anlamlandırmakta ve anlamsız geri bildirimler göndermektedir. Bu çatışmanın temelinde bireyin kendi duygusal yapısı ve kültürel özellikleri yatmaktadır. Birey, karşıdakinin ne söylediğinden çok kendi ne algıladığına bakar bu nedenle kişilerarası iletişimde söylenenden çok algılanan önemlidir (Dökmen, 2005: 52-53).
- **Tümünden Reddetme:** Bireyler kendilerine yönlendirilen mesajları tümünden geri çevirirler ve aksi düşüncüyü savunurlar. Bir düşüncüyü ya tamamen kabul ederler ya da tümünden reddederler (Gürüz ve Eğinli, 2010:227).
- **Önyargılı Çatışma:** Bireylerin tartışmaya girmeden önce bir konu hakkında belli düşüncelere sahip oldukları ve tartışmaya girdikten sonra da düşüncelerini aynen savundukları çatışma türüdür. Tartışma süresince ısrarla kendi düşüncelerini savunurlar ve tartışmanın sonucu, bireylerin düşüncesini etkilemez (Dökmen, 2005: 57).
- **Yoğunluk Çatışması:** İki kişinin görüşleri arasında kısmen uyuşma olduğunda söz konusu olan çatışma türüdür. Örneğin bir kişinin çok iyi

bulduğu bir şeyi başka biri iyi bulur ancak onun kadar iyi bulmaz ise aralarındaki çatışmaya yoğunluk çatışması denir.

- **Kısmi Algılama Çatışması:**Kişilerarası iletişim sürecinde, kaynaktan çıkan mesajın tamamı yerine bir bölümünün algılanması sonucunda ortaya çıkan çatışma türüne kısmi algılama çatışması denilmektedir.
- **Alıkoyma Çatışması:**Bireyin, kaynaktan gelen mesajı tam olarak algılaması ancak başka bir bireye eksik aktarması sonucunda ortaya çıkan iletişim çatışması türüdür.

Çatışma sürecinin çözümlenmesi için izlenmesi gereken belli aşamalar söz konusudur. Bu aşamalar çatışmanın konusunu belirlemek, olası çözümleri ortaya çıkarmak, çözümleri değerlendirmek ve en uygun olanını seçmek, çözümü kabul etmek veya reddetmektir. Çatışma çözümünde kullanılan olumlu ve olumsuz yaklaşımlar şunlardır (Gürüz ve Eğinli, 2010: 229- 238):

Çatışma çözümünde kullanılan olumlu yaklaşımlar:

- Uzlaşmak
- Yumuşatmak (Ortak noktaların bulunması)
- Problem çözmek (Yüz yüze gelinerek problemin çözümü)
- Görüşmek (Karşılıklı bilgi alışverişinde bulunarak kazan-kazan durumu yaratmak)
- Yeniden yapılandırmak (Kavramları ve sorunu yeniden tanımlayarak farklı bakış açıları elde etmek)
- Karşıdaki bireyi dinlemek (Kaynağın mesajlarını doğru algılayarak problemi çözmek)

Çatışma çözümünde kullanılan olumsuz yaklaşımlar:

- Rekabet etmek
- Taviz vermek
- Zorlamak

- Baskı yapmak
- Suçlamak
- Susturmak
- Geçmişe odaklanmak
- Reddetmek
- Güç kullanmak
- Pazarlık yapmak
- Hükmetmek
- Kaçınmak

1.2.8. Kişilerarası İletişim ve Grup İletişimi İlişkisi

Kişilerarası iletişimi etkileyen diğer bir faktör ise grup iletişimidir(Özodaşık, 2009: 32-33).

Bir takım ortak amaçları gerçekleştirmek amacı ile bir araya gelmiş olan insan topluluklarına grup adı verilmektedir. Grup iletişimi denildiğinde ise gerek gruplar arasında gerek ise grup içindeki bireyler arasında gerçekleşen iletişim biçimleri anlatılmaktadır. Grup iletişimi, bulunulan ortama göre doğal ya da resmi gruplar içinde gerçekleşmektedir. Grup iletişimi, hem kişilerarası iletişim alanına hem de örgütsel iletişimin alanına girmektedir. Ancak bu iki kavramdan bazı özellikler ile ayrılmaktadır. Kişilerarası iletişimden farkı sayısal olarak grup iletişiminin daha fazla kişi arasında gerçekleşmesidir. Örgütsel iletişimden farkı ise örgütsel iletişimin her zaman sistemli ve kurallı olmasıdır ancak grup iletişiminde bu durum, grubun yapısına göre değişmekle birlikte örgütsel iletişimde olduğu gibi geniş çaplı olmamaktadır (Aziz, 2012: 60-61).

Grup, en temel anlamı ile çoğul olmayı belirler, grup bir kalabalığın ortak amaçlar geliştirmesine, ortak normlar paylaşmasına ve kalabalığın kendisini bir grup olarak hissetmesine bağlıdır. Grup iletişiminde temel nokta karşılıklı etkileşimin olmasıdır (Kağıtçıbaşı, 2003: 259).

Grup iletişimi birden fazla kişinin amaçsal ve zamansal paylaşımlar ile bir arada olduğu iletişim türüdür. Belli bir amaca bağlı olarak, aynı zaman dilimi

içerisinde ve genellikle aynı mekânsal çerçevede bulunan bireylerin birliktelikleri grubun yapısına göre sürekli veya geçici olmaktadır (Güngör, 2011a: 170).

Grup iletişimi, genel olarak bu konuda kesin sayısal ölçütler verilmesi de en az üç kişiden oluşan iletişim biçimidir (Güngör, 2011b: 48).

İnsan doğduğu ilk andan itibaren bir grup içinde yaşamaya başlar, zamanla bireyin gelişmesi ile birlikte grupların sayısı da bireyin gelişimine oranla değişir ve gelişir. İnsanların doğduğu ilk andan itibaren bir grup içinde yaşamaları insanoğlunun yaşamını tek başına sürdürememesinin en temel göstergesidir. Bu nedenle birey daima yaşamı boyunca çeşitli grupların üyesi olmaktadır ve yaşamını bu gruplara göre şekillendirmektedir. Birey, yaşamı boyunca birden fazla gruba üye olmaktadır; bunların başında ise aile, arkadaş çevresi, siyasi partiler, iş çevresi gelmektedir. Bireylerin davranışlarının incelenebilmesi için öncelikle birey ile birlikte bireyin içinde yaşadığı grupların da incelenmesi gerekmektedir çünkü birey, kendisini içinde bulunduğu gruba göre şekillendirmektedir.

Bireyin ait olduğu gruplar içinde en başta aile gelmektedir. Aile içi ilişkiler sıkı bağlar oluşturmaktadır. İş grupları arasındaki bağlar ise daha az yoğunluk oluşturan bağlardır. Grup içi iletişim, bireyin içinde bulunduğu grubun informal yada formel oluşuna bağlıdır. Formel iletişim daha çok sınırların belirli olduğu gruplar içinde gerçekleştirilmektedir, informal iletişim ise bireyin kendisini daha samimi hissettiği gruplar içinde oluşmaktadır. Informel iletişim daha çok aile, arkadaş çevresi, komşu grupları gibi gruplar içinde oluşturulmaktadır (Lazar, 2001: 57).

Her grup oluştuktan sonra, bireyler arası iletişim sayesinde çeşitli kurallar ortaya çıkmaktadır ve gruba katılan bireyler zamanla bu kurallara uyma eğilimi göstermektedirler; bu kurallar bütününe “**grubun toplumsal yapısı**” adı verilmektedir. Grup iletişiminin diğer bir özelliği ise grubun yapısına göre grubu oluşturan bireyler arasındaki statü farklılıklarıdır. Grup içindeki bireylerin konumları, saygınlık ve yetki açısından farklılık göstermektedir. Informel iletişimde ise bireyler arasında eşitlik görülse bile grup içinde bulunan bireylerden bazılarının

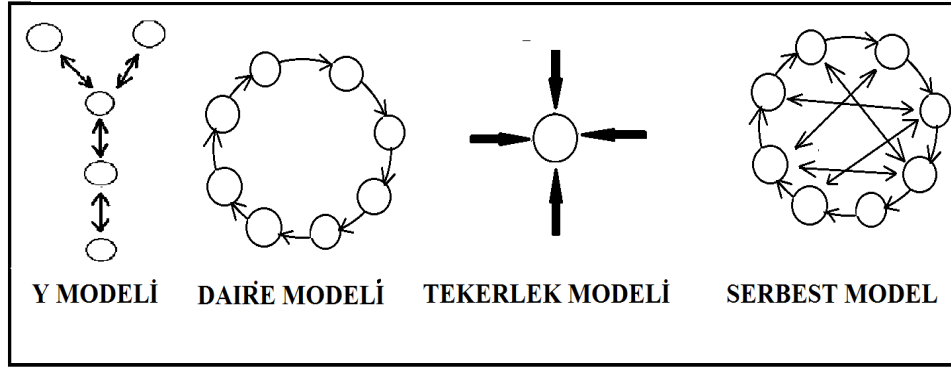
diğerlerine oranla daha fazla ön plana çıktığı görülmektedir (Taylor vd., 2010: 315-316).

Grup iletişiminde, iletişim etkinliğinin artırılması için izlenmesi gereken yöntemler şunlardır (Summak ve Çöllü, 2011:188-189):

- Grup içi iletişimde bulunan üyenin, mesajları açık ve net biçimde göndermesi, iletilerin anlaşılmasında önemli rol oynamaktadır.
- Birey, gönderdiği tüm mesajlarda grubun tamamını ele almalı ve gönderilen mesajlar grubun bütününe hitap etmelidir.
- Grup içi iletişim sürecinde birey kendisini ön plana çıkarmamalı gruptan bir kişi olarak iletişimi gerçekleştirmelidir.
- Grup içinde alınacak tüm kararlarda birlikte hareket edilmesi, çatışmaların önlenmesinde önemli rol oynamaktadır.
- Grup içinde ortaya atılacak olan tüm düşünceler belirli ihtiyaçlara yönelik olmalıdır.
- Grup içinde yapılacak olan iletişim faaliyetlerinde her zaman tek bir mesaj gönderilmeli, anlam kargaşasının önüne geçilmelidir.
- Grup içi iletişimin başarılı olması için, iletişim sözlü gerçekleştirilmelidir ve üyelerin anlayabileceği şekilde basite indirgenmelidir.

Grup iletişiminin yapısı incelendiğinde temeldeki biçimde olduğu görülmektedir. Bunlar merkezi gruplar ve merkezi olmayan gruplar biçimindedir. Merkezi gruplar da kendi arasında iki biçime ayrılmaktadır. Bunlar ise “*Y modeli*” ve “*Tekerlek*” modelidir. Merkezi olmayan gruplar ise “*Daire*” modeli ve “*Serbest*” model biçiminde oluşmaktadır. Merkezi gruplarda üyelerin problem çözümleri, karar alma süreçleri ve bilgi aktarımı süreçleri daha hızlı gerçekleşmektedir. Merkezi olmayan gruplarda ise grup üyeleri kendi içlerinde daha özgür biçimde iletişim gerçekleştirebilmektedirler. Merkezi olmayan gruplarda, problem çözümlerinde tüm bireylerin karar verme sürecine katılması yolu izlenir (Arslan ve Arslan, 2006: 166-167).

Şekil 3: Grup İletişim Biçimleri

Kaynak: Arslan ve Arslan, 2006: 167

Grup içi iletişim türleri ise kendi arasında üç alt başlıkta incelenmektedir. Bunlar dikey iletişim, yatay iletişim ve çapraz iletişimdir (Özer, 2009: 107-108).

Dikey İletişim: Hiyerarşik biçimde gerçekleşen iletişim türüdür. Bilgi akışı üst basamaklar ile alt basamaklar arasında ilerleme göstermektedir. Bu iletişim biçiminde genel olarak kurallar ve emirler iletilmektedir. İletişim yavaş ilerlemektedir. Bunun nedeni ise iletinin, hedefe ulaşmasının ve bir alt kısma geçmesinin zaman almasıdır (Fidan, 2011: 57).

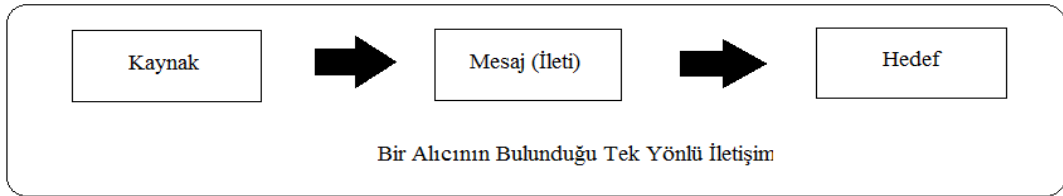
Dikey iletişim yukarıdan aşağıya gerçekleştiği gibi aşağıdan yukarıya da gerçekleşebilmektedir. Yukarıdan aşağıya aktarılan bilgiler genellikle emir ve yasaklara yönelik içeriklerdir. En üst basamaktan aşağıdaki basamaklara doğru işleyen bir süreç söz konusudur. Aşağıdan yukarı olan iletişim süreci ise genellikle beklenen hedeflere ulaşıp ulaşılmadığı konusunda üstleri bilgilendirmek amaçlı olarak gerçekleştirilir. Genellikle yapılan çalışmaların bilgi ve raporları aktarılacak için bu iletişim biçimi kullanılır. Böylelikle bir denetleme mekanizması devreye sokulmuş olunur (Kırmızı, 2006: 51).

Ayrıca dikey iletişim işleyiş açısından çeşitli türlere ayrılmaktadır; bu türler ise şunlardır (Mısırlı, 2003: 8):

- Tek yönlü iletişim
- Çift yönlü iletişim

Tek Yönlü İletişim: Bir mesajın kaynaktan alıcıya doğru gönderildiği ancak alıcının kaynağa geri bildirim göndermediği yani alıcının pasif konumda olduğu iletişim sürecidir. Tek yönlü iletişim, tek kaynaktan birden fazla alıcıya yönelik gerçekleştirilebileceği gibi tek alıcı ve birden fazla kaynak tarafından da gerçekleştirilebilmektedir. Bu iletişim türünde hedefin yani alıcının herhangi bir geri bildirimde bulunması beklenmemektedir. Bu iletişim türündeki asıl amaç kaynağın mesajını, hedefe iletmesidir (Tutar ve Yılmaz, 2002: 36-40).

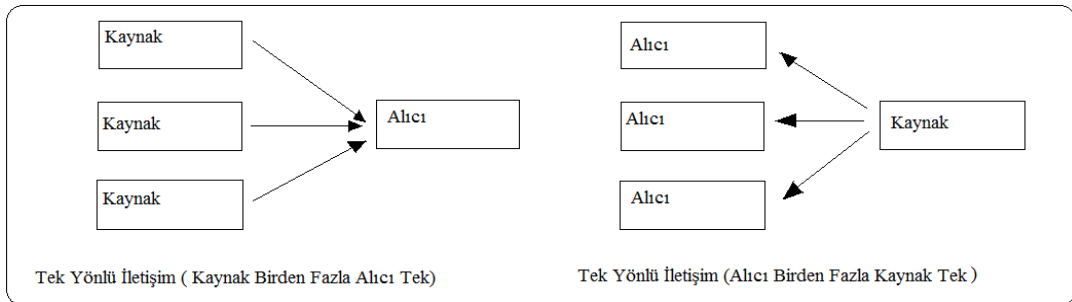
Şekil 4: Tek Yönlü İletişim Süreci

Kaynak: Tutar ve Yılmaz, 2002: 37

Tek yönlü iletişim süreci daha çok yönetici durumundaki kaynağın örgüt üyelerine herhangi bir konuda bilgi ve komut vermesi biçiminde gerçekleşmektedir. Bu iletişim biçimi ters yönde de işleyebilmektedir, yani kaynağın birden fazla olduğu ve alıcının tek olduğu iletişim biçimi de söz konusu olabilmektedir (Mısırlı, 2003: 8).

Şekil 5: Tek Yönlü İletişim Biçimleri

Kaynak: Tutar ve Yılmaz, 2002: 37

Çift Yönlü İletişim: Kaynağın iletilerine karşı alıcının da kaynağa geri bildirim gönderdiği ve kaynağın bu geri bildirimleri aldığı iletişim sürecidir. İki yönlü iletişimin temel amacı, bireylerin birbirlerini karşılıklı olarak dinlemeleri ve problemleri etkin bir biçimde çözme istekleridir. İki yönlü iletişim süreci temel iletişim sürecidir ve bireyler arasında sözlü olabileceği gibi sözsüz biçimde de gerçekleşebilmektedir. Çift yönlü iletişim sürecinde kaynak ile hedefin rolleri değişmektedir. Hedef, mesajı anlamlandırıp geri bildirimde bulunduğu andan itibaren kaynak rolünü üstlenmiştir. Kaynak ise alıcı konumuna geçmiştir (Tutar ve Yılmaz, 2002: 38-39).

Tek yönlü iletişim ile iki yönlü iletişim arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar ise şunlardır (Mısırlı, 2003: 11):

1. Tek yönlü iletişim, iki yönlü iletişimden daha hızlı işlemektedir.
2. Çift yönlü iletişim, tek yönlü iletişimden daha sağlıklı gerçekleşmektedir.
3. Çift yönlü iletişim sürecinde alıcı, kaynak ile iletişim içinde olduğundan daha güvenli biçimde iletişim gerçekleştirilir ve alıcı iletiyi daha doğru biçimde yorumlayabilmektedir.
4. Çift yönlü iletişim sürecine etki eden birçok faktör bulunmaktadır.
5. Çift yönlü iletişimde tarafların her ikisinin de söz sahibi olması iletişimin daha demokratik gerçekleşmesini sağlamaktadır.

Yatay İletişim: Birbirleri ile eş değerdeki örgütlerin, bu örgütlerin birbirine benzeyen eş değerdeki birimlerinin, ya da bu örgüt içindeki eşdeğer bireylerin arasında gerçekleşen iletişim türüdür. Ancak eş değerdeki bu iletişim faaliyetleri arasında dahi çıkar çatışmaları ya da güç mücadeleleri olabilmektedir (Güngör, 2011b: 46-47).

Çapraz İletişim: Örgüt içinde üst hiyerarşideki bir kişinin aşağıya doğru hiyerarşik sırayı takip etmeden bir ya da birden fazla hiyerarşik basamağı atlayarak, doğrudan hedef kitle ile kurduğu iletişim türüdür. Bu iletişim biçimi genel olarak ani ve önemli zamanlarda kullanılmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli nokta bu iletişim biçiminin her zaman kullanılmaması gerekliliğidir. Aksi halde örgüt

içinde çeşitli sorunlar çıkabilmekte ve örgütün içyapısında karışıklıklar meydana gelebilmektedir (Işık ve Biber, 2010: 39).

Gruplar, etkileşim olarak sınıflandırıldığında ise beş alt başlık altında incelenmektedir. Bunlar ise biçimsel gruplar, biçimsel olmayan gruplar, birincil gruplar, ikincil gruplar ve referans gruplarıdır (Gökçe, 2006: 72-73).

II. BÖLÜM

2. KİŞİLERARASI İLETİŞİM SÜRECİNDE İZAFİYET TEORİSİ'NİN ROLÜ

İnsanlar, dünyaya geldikleri andan itibaren öğrenme süreci içine girerek çevrelerini anlamaya ve anlamlandırmaya çalışırlar. Bunu yaparken de ilk olarak kişilerarası iletişim faaliyetlerini kullanırlar ve etkileşim içine girerler. Bireyler zamanla sanata, edebiyata konu olan ve günlük hayatımızı yakından ilgilendiren sevgi, aşk, öfke, zafer, kayıplar, utanma, intikam, ahlak, inanç gibi duyguları, içinde yaşadıkları ve kurmuş oldukları kişilerarası iletişim faaliyetleri sonucunda öğrenirler. Aslında bakıldığında insan yaşamı, kişilerarası iletişim süreci üzerine kurulmuştur (Milli Eğitim Bakanlığı, 2008: 13-15).

Thomas Kuhn, fiziğin ve diğer doğa bilimlerinin belirli kurallar içinde ve belirli bir ortamda üretildiğini ve bilgilerin ancak o kurallar içinde ve o ortamda değerlendirilebileceğini bu nedenle bilginin, evrensel gerçeklik içinde değerlendirilemeyeceğini savunmuştur. Dolayısıyla gerçeğin bireye, kültüre veya ortama göre izafi olduğunu söyleyen görüşlerle İzafiyet Teorisi arasında ilişki kurulmuştur (www.canertaslaman.com).

İzafiyet kavramı, hem toplumu hem de toplum içindeki bireyleri ilgilendirmektedir. İnsan, toplumsal bir varlıktır ve varlığını sürdürebilmek için iletişime muhtaçtır. Bu nedenle iletişim ve izafiyet arasında bir etkileşim söz konusudur.

Bu bölümde başta İzafiyet Teorisi'nin ne olduğu irdelenmiş, daha sonra ise Kişilerarası İletişim Sürecinde İzafiyet Teorisi'nin rolü açıklanmaya çalışılmıştır.

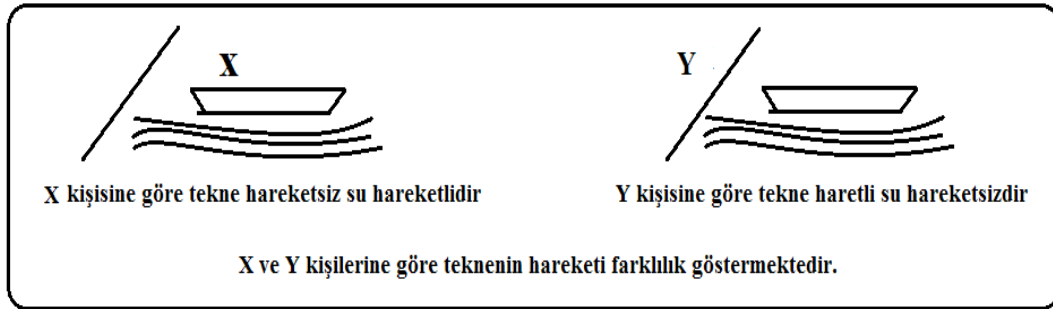
2.1.İzafiyet Teorisi'ne Genel Bir Bakış

İzafiyet Teorisi, hareket, uzay ve zaman kavramlarının tutarlı fiziksel yorumlarına dayalı bir fizik teorisidir. İzafiyet Teorisi'nin temelinde, bir nesnenin başka bir nesneye göre göreceli olan hareki yer almaktadır. Buradan çıkacak sonuç ise, her bir deneyin ya da kıyaslamanın bakış açısına göre vereceği sonucun

farklı olacağı gerçeğidir. Bu teoriye göre, hareket asla uzaya göre ya da mutlak hareket biçiminde açıklanamaz (Einstein, 2013: 45).

Einstein'dan öncede İzafiyet Teorisi üzerine çeşitli araştırmalar yapılmıştır. İlk olarak Galileo bu etkiyi gözlemlemiştir. O dönemde bu deneyi tekneler üzerinde uygulamıştır (Greene, 2008a: 31-32).

Şekil 6: İzafi Hareket

Galileo, düzgünce giden bir tekne içinde kendi bakış açısına göre teknenin durağan durumda olduğunu ve teknenin altındaki suyun hareket ettiğini söylemiştir. Descartes ise aynı konu üzerinde düşünen başka bir araştırmacıdır. Descartes, bir cismin, birisi veya bir şey onu hareket etmeye itmedikçe hareketsiz kalacağını ya da bunun tam tersi olarak sabit bir hızla hareket eden bir cismin bir güç tarafından değiştirilmedikçe aynı hareketi sürdüreceğini söylemiştir. Newton ise Descartes'in bu çalışmalarına farklı bir bakış açısı getirmiş ve "***Neye göre hareketsiz? Neye göre sabit hızlı bir hareket?***" sorularını sormuştur (Greene, 2008a: 31-32).

Newton, uzay ve zamanın birbirinden farklı ve bağımsız olduğunu ve bunların sabit olarak hiçbir duruma bağlı olmadıklarını söylemiştir. Zaman, uzayın her yerinde aynı olarak kabul edilmiştir, çekim gücü ve hızdan bağımsız olarak görülmüştür (www.canertaslaman.com).

Einstein'a göre ise kütlesi olan cisimler uzayı etkilemektedir ve uzayı çökerterek şekillendirmektedir. Uzay sadece boşluktan ibaret bir yapı değildir, kütleyle bağlıdır ve içinde bulunan kütlelerden etkilenmektedir. Bu olaya çarşaf örneği verilerek açıklık sağlanabilir. İki ucu gergin biçimde tutulan bir çarşafın içine

bir bilye attığımızda çarşaf, bilyenin ağırlığından dolayı ilk biçimindeki gerginliğini kaybedecek ve içe doğru hafif bir büzülme gösterecektir. İşte uzayda içinde bulunan kütlelerin ağırlığına göre bükülmektedir. Ağırlığı ne kadar çok arttırsak çarşafın da bükülerek büzülmesi o derecede artacaktır; evrende aynı biçime sahiptir. Einstein'ın İzafigyet Teorisi, uzayın ve zamanın değışken olduğunu, gezegenlerin çekim güçlerinin ve hareketlerinin uzayı ve zamanı etkilediğini ortaya koymuştur (Taslaman, 2013: 21-22).

İzafigyet Teorisi'nin gelişimi iki aşamada oluşmuştur. İlk aşama “**Özel İzafigyet Teorisi**”nin ortaya çıkışıdır, ikinci aşamada ise “**Genel İzafigyet Teorisi**” oluşmuştur. Genel İzafigyet Teorisi, Özel İzafigyet Teorisi'ni sınırlı bir durum olarak görür ve Özel İzafigyet Teorisi'nin devamı niteliğindedir (Einstein, 2013: 45).

Einstein 1905 yılında ilk olarak **Özel İzafigyet Teorisi'ni** (Special Theory of Relativity) ortaya koymuştur (www.canertaslaman.com).

2.2. Albert Einstein

Alman asıllı Amerikalı fizikçidir. 14 Mart 1879 tarihinde Yahudi bir ailenin çocuğı olarak Almanya'nın güneyindeki Ulm şehrinde dünyaya gelmiştir. Doğumundan bir yıl sonra ailesi, onun 15 yaşına kadar hayatını geçireceğı Münih'e taşınmıştır (CallevePenrose, 2012: 4).

Münih Lisesi'nde pek parlak olmayan bir ortaöğrenim geçirmiştir. 1896'da Zürih Politeknik Enstitüsü'ne girmiştir. 21 Şubat 1901 tarihinde İsviçre vatandaşlığına başvurmuş ve kabul edilmiştir. 1902 yılında Bern Patent Dairesi'nde çalışmaya başlamıştır. 1905 tarihinde Alman Bilim Dergisi Annalen der Phiysik'te 5 inceleme yayımlamıştır. Bu incelemelerden ilki olan “**Molekül Boyutlarının Yeni Bir Belirlemesi**” makalesini 1905'te Zürih Üniversitesi'ne tez olarak sunmuş ve “Doktor” unvanı almıştır. Einstein ikinci makalesinde “**Foton**” adı verilen maddenin varlığını açıklamıştır. Üçüncü makalesi “**Brown Devinimi Teorisi**”dir. Dördüncü makalesi “**ÖzelİzafigyetKuramı**”dır ve son olarak beşinci makalesi “**Kütle ve Enerjiile İlgili Denklik Kuramı**”nı yayınlamıştır. Einstein, Zürih Üniversitesi'nde

(1909-1910) ve Prag Üniversitesi'nde (1911-1912) bir süre kalmış ve çalışmalarda bulunmuştur. Berlin Kaiser – Wilhelm Enstitüsü'ne profesör olarak geçmiştir. 1921 yılında Einstein, ışık-elektrik etkinin incelenmesi alanında yaptığı çalışmalarından dolayı Nobel Fizik Ödülü'nü almıştır (Einstein, 2010:1-2).

Nazi tehdidine karşı sesini yükseltmeye karar veren Einstein, Nazilerin hedefi haline gelmiş ve hayatından endişe duyduğundan dolayı Princeton Institute for Advanced Studies'den (Princeton İleri Araştırma Merkezi) gelen teklifi kabul etmiş ve Amerika Birleşik Devletleri'ne giderek hayatının sonuna kadar burada yaşamıştır(CallevePenrose, 2012: 11).

Princeton'daki çalışmaları sırasında NAACP'nin (Siyah İnsanların Gelişmesi İçin Ulusal Birlik) üyesi olarak insan hakları için çalışmalarda bulunmuştur (Einstein, 2013:1).

Einstein, 1945 yılında nükleer silahın gerçekleştirilebileceği belli olduğunda bunu kullanmaması konusunda Roosevelt'e bir mektup yazmıştır. Mayıs 1946 yılında "*Atom Bilginleri Uyanıklık Komitesi*" başkanı olmuş ve 1955 yılında ölünceye kadar nükleer silahların yapımına etkin bir şekilde karşı çıkmıştır(Einstein, 2010:1-2).

2.3. Özel İzafiyet Teorisi

Özel İzafiyet Teorisi, uzay ve zaman kavramlarının fiziksel olarak daha net açıklanmasını ve hareket eden ölçüm cihazlarıile saatlerin davranışlarının anlaşılmasını sağlamaktadır. Mutlak eşzamanlılık kavramını ortadan kaldırmakta, kütle ve enerjinin eş değeri olduğunu kanıtlamakta ayrıca evrensel sabit hız olan ışık hızının doğa yasaları üzerindeki rolünü de ortaya koymaktadır (Einstein, 2013: 45).

Işık hızının sonlu olduğu gerçeği ilk olarak Danimarkalı gökbilimci olan Ole Christensen Roemer tarafından 1676 yılında bulunmuştur. Roemer, Jüpiter'in uydularının tutulma sıklıklarını ve bunların Dünya'ya geliş hızlarını incelemiştir. Yapılan incelemeler sonucunda tutulmaların görülme sıklıklarının düzensiz olduğunu fark etmiştir, bunun sonucunda iki farklı durum ortaya çıkmıştır. Eğer ışık, sonsuz bir hızla ilerlemiş olsaydı tutulmalar aynı anda görülebilecekti ancak görülme sıklıkları

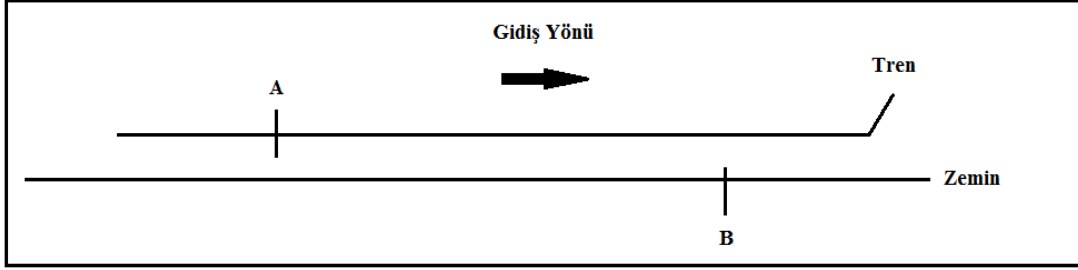
arasında farklılıklar söz konusu olmuştur. Bu farklılıkların sebebi ise Jüpiter'in, Dünya'ya yaklaşması ve uzaklaşmasıdır. Jüpiter, Dünya'ya yaklaştığında uyduların tutulma sinyalleri arasındaki farkta azalmıştır. Bu durum, ışığın belirli bir sabit hıza sahip olduğu gerçeğini ortaya çıkarmıştır. Roemer, Dünya'nın, Jüpiter'in yörüngesine yaklaştığı dönemlerden birinde uydularından birinin zamanından önce görüldüğünü fark etmiştir daha sonra Dünya, Jüpiter'den uzaklaşırken de aynı şeyin olduğunu görmüştür ve bu iki durum arasındaki farkı ışık hızını hesaplamak için kullanmıştır. Ancak Dünya ile Jüpiter arasındaki mesafeyi tam olarak ölçememiştir ve ışık hızının saniyede 225.000 kilometre olduğunu söylemiştir. Ancak şuan bilim adamlarının ölçümlerine göre ışık hızının saniyede 300.000 kilometre olduğu bilinmektedir (Hawking, 2008: 27).

Özel İzafe Teorisi'nin en önemli ilkesi “*mutlak uzay ve zaman yerine mutlak ışık hızı*” önermesidir (Bassett ve Edney, 2013: 32).

Özel İzafe Teorisi'ne göre her hareket, göreceli bir harekettir. Bu durumu bir tren örneği ile açıklayabiliriz. Sabit hızla, sabit bir yöne doğru giden bir tren düşünelim. Bu trenin hareketini iki biçimde de açıklayabiliriz. Burada önemli olan referans cisimleridir. A şıkkında referans cisim yerdir, B de ise referans cisim trendir. O halde Özel İzafe Teorisi'ne göre tren içindeki birey, trenin sabit, yerin hareket ettiğini söylerse bu onun bulunduğu konuma göre fiziksel açıdan doğrudur. Ancak başka bir birey, dışarıdan aynı treni izlerse ve bu birey, yerin sabit ve trenin hareket halinde olduğunu iddia ederse o zamanda yine iddia edilen bu durum B şıkkına göre fiziksel olarak doğru kabul edilecektir (Einstein, 2010: 57-59).

- A) Tren, yere göre hareket etmektedir.
- B) Yer, trene göre hareket etmektedir.

Şekil 7: Referans Cisme Göre Göreceli Hareket

Kaynak: İsaacson, 2010: 124

Zaman, maddeye ve maddenin hareketlerine bağımlı olarak var olmuştur. BigBang'den önce madde ve maddenin hareketi söz konusu değildir. Bu bilgiye göre BigBang'den önce zaman da söz konusu değildir. Büyük patlama ile beraber madde ve zaman meydana gelmiştir ve birbirleri ile ilişkilidirler. Evrenin ve zamanın bir başlangıcı bulunmaktadır ve sonsuzluktan beri var olmamaktadırlar(İstanbul Kuran Araştırmaları Grubu,2005: 41).

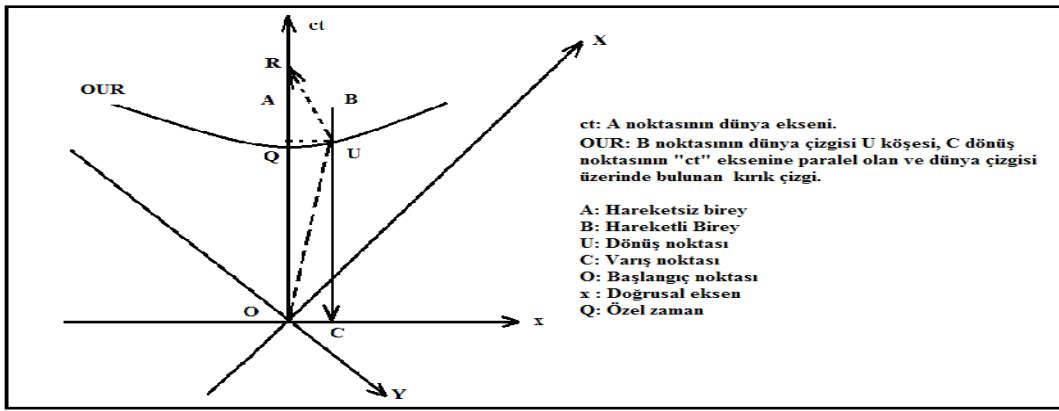
Einstein, Özel İzafiyet kavramı ile bilinenin aksine ortak bir zaman kavramının olmadığını ve her bireyin kendi zaman diliminde yaşadığını, bireyler sabit bir durumda kalırlarsa ancak ortak bir saat dilimine sahip olabileceklerini söylemiştir (Hawking, 2013: 17-18).

Dünya üzerinde 100 gün geçtiğinde ışık hızına yakın hareket eden bir kişi için 50 gün geçebilmektedir. Bu durum Özel İzafiyet Teorisi'nin en ilginç sonuçlarından birini oluşturmaktadır. Evren'deki hız arttıkça var olan zaman dilimi genişlemekte ve daha yavaş ilerlemektedir. O halde Evren'de, farklı noktalar arasındaki zaman farkı da değişmekte ve değişik hızlarda saatler farklı işlemektedir(İstanbul Kuran Araştırmaları Grubu,2005: 73).

Albert Einstein'a göre zaman ve hareket birbiri ile ilişkili kavramlardır. Buradan çıkacak sonuç ise zamanı kısaltmanın ya da uzatmanın mümkün olduğu sonucudur. Zamanı kısaltmak ya da uzatmak hareket ile mümkün olabilmektedir. Albert Einstein'ın Özel İzafiyet Teorisi'ne göre, iki olay arasında gerçekleşen zaman, bu iki olayı gözlemleyen kişinin hareketlerine göre değişiklik göstermektedir. Bu

durumu şu şekilde açıklayabiliriz. Bir kişinin oturma odasında otururken geçirdiği bir saatlik süre ile bu durumu çalışarak geçirdiği bir saatlik süre aynı zaman dilimi değildir. Kişi çalışarak aslında harekete bağlı olarak zamanda bir saatten daha az bir süre geçirmiş olmaktadır. Buradan çıkacak tek sonuç ise zamanın elastik bir yapıya sahip olduğu kavramıdır. O halde mutlak bir zaman kavramının oluşması imkânsızdır (Davies, 2003: 21-24).

Şekil 8: Saat Paradoksunun Gösterilişi

Kaynak: Born, 1995: 237

A gözlemcisinin hareketsiz olduğunu ve “O” başlangıç noktasında bulunduğunu düşünelim. Başka bir B gözlemcisinin de aynı “O” noktasında önce hareketsiz halde bulunduğunu sonra düzenli bir hızla, bir x doğrultusunda “O” noktasına doğru geri döneceği bir C noktasına kadar hareket ettiğini varsayalım. Her iki gözlemcinin de kendi kusursuz saatleri olduğunu kabul edelim. B gözlemcisinin saatini, “O” başlangıç noktasına vardığında, A gözlemcisinin saatiyle karşılaştırdığımızda B gözlemcisinin zaman yitiği olduğu ortaya çıkacaktır. Bunun sebebi ise B’nin, sonucu belirleyici eksen olan tekdüze hareket periyotları süresince özel zamanının başka bir eylemsiz sistem zamanından geri kalmasıdır (Born, 1995: 238).

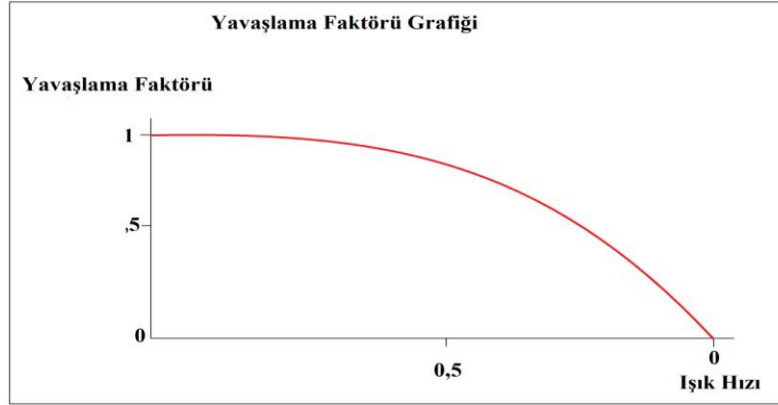
İzafiyet Teorisi'ne göre sabit hızla giden bir araçtaki bireylerin saatleri, dışarıdaki bireylerin saatlerinden daha yavaş ilerlemektedir. Ancak bu durum basit biçimde gözlenebilen bir olay değildir. Araç, ışık hızına ne kadar yaklaşırsa aracın içindeki zaman genişlemesi de o kadar fazla olacaktır (Turgut, 2005: 39-40).

Her gözlemcinin kendi zaman dilimi bulunmaktadır. Bireyler kollarındaki saat ile kendi zaman dilimlerini kaydetmektedirler (Hawking, 2008: 32).

Özel İzafiyet kavramının etkileri bireyin hızının şiddetine bağlıdır. Sabit duran birey ile otomobilde ya da uçakta yolculuk eden bireyler arasındaki zaman farkı hiçbir zaman aynı olmamaktadır. Bu farklılıkları kavramanın zor olması uzay ve zamanın sabit ve evrensel olduğu anlamına gelmez. Etkiler küçük olsalar dahi uzayın ve zamanın sabitliği anlayışı yanlıştır. Özel İzafiyet Teorisi'ne göre bir şeyin doğru ya da yanlış olarak kabul edilmesinin herhangi bir temeli yoktur (Greene, 2008b: 29-32).

İzafiyet Teorisi'nin temelinde önemli olan tek şey göreceli harekettir. Hareketsiz bir bireye göre hareket eden bir saat geri kalacaktır. Başkasına göre ise hareket etmeyen saat daha ileridedir. Burada bahsedilen, saatin hareketten dolayı zarar görmesi ya da mekanizmasının yavaşlaması değil zamanın, harekete bağımlı olarak genişlemesi teorisidir. Hız, ışık hızına yaklaştıkça zaman farkı artacaktır. Dünya üzerinde ki iki eş saatten birini Kuzey Kutbu'na diğerini Ekvator'a koyarsak, Dünya, Ekvator çevresinde döndüğü için Kuzey Kutbu'ndaki saat hareketsiz kalacaktır. Dünya'nın kendi çevresinde bir kere dönmesi için gereken süreyi, saniye sayısına böldüğümüzde Ekvatorun hızı, Kuzey Kutbu'na göre saniyede 0,46 kilometredir. Einstein denklemine göre Kuzey Kutbu'ndaki saat, Ekvator'daki saate oranla saniyenin on milyonda biri kadar ileridedir (Bernstein, 2006: 67-68).

Şekil 9: Zaman ve Işık Hızı İlişkisi

Kaynak: Davies, 2003: 26

Zamanın, harekete bağlı olarak yavaşlaması etkisine “**Zamanın Genişletilmesi Etkisi**” denilmektedir. Yukarıdaki grafikte ise genişleme faktörü hızın bir fonksiyonu olarak gösterilmektedir ve ışık hızına yaklaşıldıkça zaman çizelgesi diklemesine olarak düşmektedir. Işık hızının yarısına gelindiğinde zaman % 13 oranında yavaşlamaktadır (Davies, 2003: 26).

2.4. Genel İzafiyet Teorisi

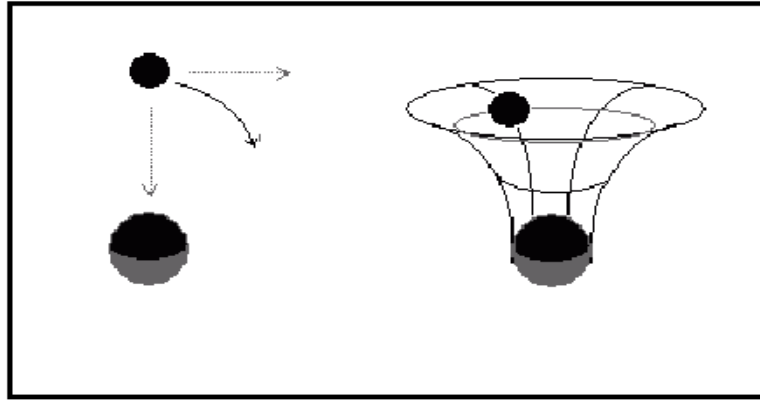
Kütle çekiminin de işin içine girdiği eğri uzay zaman kuramına ise “**Genel İzafiyet**” adı verilmiştir (Hawking, 2013: 27).

Genel İzafiyet Teorisi’ne göre uzayın geometrik özellikleri bağımsız değildir ve maddeye göre şekillenmektedir (Einstein, 2010: 99).

“ $E = M.C^2$ ” formülünün anlamına bakıldığında “ e ” (enerji), “ m ” (kütle) ve “ c ” (ışık hızı) anlamına gelmektedir. Formül bir nesnenin enerjisi ile kütesinin bağımsız kavramlar olmadığını ortaya koymaktadır. O halde enerji, kütle ve ışık hızının çarpımının karesi formülü ile hesaplanabilmektedir. Bu formül ile anlaşılması gereken diğer bir kavram ise hiçbir cismin ışık hızını geçemeyeceği kavramıdır. Bir cismin hızı arttığında ona bağımlı olarak enerjisi de artacaktır. Cisim ne kadar çok enerjiye sahip olursa kütesi de o derece artacaktır. Doğal olarak ışık hızına yaklaşan bir cismin enerjisi ve kütesi artacağından dolayı bu cismi ışık hızına çıkartmak ve hatta ışık hızını geçmek olanaksız hale gelecektir (Greene, 2008b: 60-61).

Genel İzafiyet Teorisi, çekim alanlarını ele almakta ve zamanın büyük çekim alanlarında daha yavaş ilerlediğini açıklamaktadır. O halde Güneş üzerinde, bir bireyin yürümesinin mümkün olduğunu düşüsek bu kişinin saati, biyolojik ve atomik yapısı ve atom düzeyindeki hareketlerinin hepsi Dünya üzerinden daha yavaş işleyecektir(İstanbul Kuran Araştırmaları Grubu, 2005: 74).

Şekil 10: Kütle ve Uzay Yapısı İlişkisi

Kaynak: www.zamandayoculuk.com

Einstein, Güneş gibi kütlesi büyük bir cismin ya da kütlesi küçük bir cismin başka cisimler üzerinde kütle çekimi kuvveti uyguladığını söylemiştir. Güneş gibi büyük bir kütlenin var olması uzayın şekilsel olarak biçimlenmesini sağlayacak ve diğer cisimleri etkileyecektir. Bu etkinin temel sebebi ise düz uzay yapısının bozulması ve eğimli bir biçim almasıdır. Bu durumu açıklamak için çarşaf örneğini tekrar kullanabiliriz. İki ucu gerilmiş bir çarşafın üzerine kütlesi daha ağır olan basketbol topunu koyduğumuzda çarşafın ilk yapısı değişecek ve basketbol topunun ağırlığından dolayı eğimli bir şekle dönüşecektir. Çarşafın üzerindeki sürtünmeyi sıfıra indirip, sabit bir hızla bu çarşafın üzerine bir bilye fırlatırsak bu bilye, çarşafın şeklinden dolayı bir eğri üzerinde sabit bir hızla basketbol topunun etrafında dönmeye başlayacaktır. Tıpkı Dünyamızın, Güneş'in etrafında dönmesi gibi bilye de yörüngeye girecek ve aynı şekilde basketbol topunun etrafında dönecektir (Greene, 2008b: 82-83).

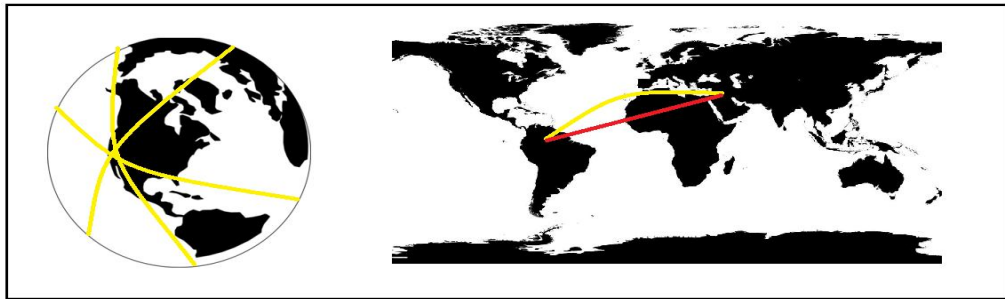
Şekil 11: Uzayın Yapısı

Kaynak: Greene, 2008b: 82-83

Genel İzafiyet Teorisi, uzay-zamanın düz olmayışı gerçeğinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Genel İzafiyet Teorisi'ne göre uzay-zaman eğri bir yapıdır ya da içinde bulunan kütlelerin ve enerjinin dağılımından dolayı bükülmüş bir yapıda oluşmuştur. Uzayın bu yapısından dolayı Dünya gibi gezegenler ve cisimler uzay boşluğunda "*jeodezik*" denilen doğru çizgiye en yakın yolu izleyerek eğik yörüngeler üzerinde hareket ederler. Düz bir ortamdaki jeodezikler düz çizgiler şeklindedirler ancak Dünya gibi eğik yüzeyler üzerindeki jeodezikler büyük daireler şeklindedirler (Hawking ve Mlodinow, 2012: 86).

Şekil 12: İki Nokta Arasındaki Jeodezik Mesafe

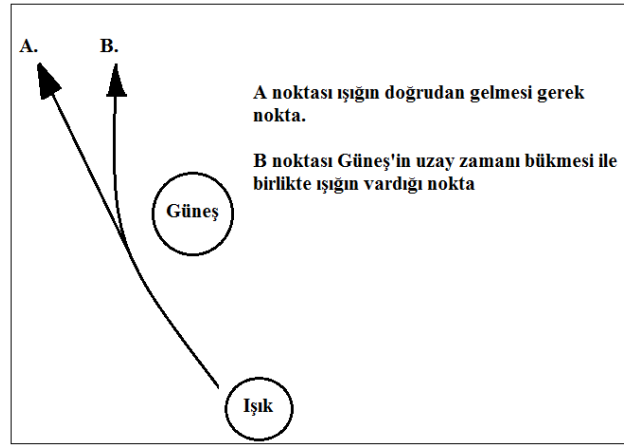

Kaynak: Hawking ve Mlodinow, 2012: 86

Uzay ve zaman maddenin dağılımı ile ilişkilidir. Bu nedenle uzayın farklı noktalarında farklı derecelerde eğiklikler bulunmaktadır ve zaman, uzayın farklı noktalarında farklı biçimlerde ilerlemektedir (Capra, 1991: 90).

Işık ışınları da tıpkı gezegenler ve cisimler gibi uzayda jeodezikleri izleyerek hareket ederler. Uzay, eğri bir yapıya sahip olduğundan ışık bu eğriler üzerinde hareket etmektedir. Buradan ise uzay içindeki kütle çekimi alanlarının, ışığı eğeceği sonucu ortaya çıkmaktadır. Örneğin uzak bir yıldızdan gelen ışık, Güneş'in kütlesi nedeniyle eğilecek ve küçük bir sapma ile Dünya'ya ulaşacaktır bu durum sonucunda ise aslında yıldız, bizim onu gördüğümüz konumda değildir (Hawking, 2008: 38).

Şekil 13: Uzay Zamanın Bükülmesi ve Işığın Sapması

Kaynak: Hawking, 2013: 28

Genel İzafiyet kavramının gündelik hayattaki etkileri oldukça küçüktür. Örneğin bir tonluk suyu sıfır derecesinden alıp kaynama noktasına kadar kaynattığımızı düşünelim. Suyun kaynama noktasına ulaşması için büyük miktarda enerjiyi suya vermemiz gerekmektedir. Suyu kaynatmak için verdiğimiz bu enerji suyun kendi kütlesine eklenmektedir. Bu nedenle aslında en başta bir tonluk olan bu suyun kütlesi artık bir ton olmayacaktır. Suyun kütlesi artık bir tonun milyonda dördü kadar bir miktarda artmış olacaktır (Turgut, 2005: 38-45).

İzafiyet Teorisi zamanla gelişerek diğer bilimlere de yansımıştır. Bu alanlardan biride toplum bilimi ve iletişimidir. Gerçeğin kültüre, topluma ve bireye göre değiştiği; olayların ve yargıların izafi olduğu ve tüm bu değerlerin bireyin bakış açısına ve içinde bulunduğu kültüre göre şekillendiği ve zamana bağlı olarak farklılıklar gösterdiği saptanmıştır. Bu sayede zamanla kültürel farklılıklar ortaya

çıkıştır, toplumlar arasında değer yargıları farklılaşmıştır, aynı kültürel çevredeki insanlar arasında dahi farklılıklar gözlemlenmiştir. İnsanlar arasında ortak bir paydanın oluşabilmesi ve toplumun bir bütün içinde parçalanmadan var olabilmesi için kişilerarası iletişim ve uzlaşma önem kazanmaya başlamıştır ve bu konuda çalışmalar yapılmaya başlanmıştır.

2.5. Kişilerarası İletişim Sürecinde İzafiyet Teorisi'nin Rolü

Bireyler, kişilerarası iletişim faaliyetleri sonucunda içinde bulundukları toplumların değer yargılarını, düşünce tarzlarını, inanç esaslarını, ahlak kurallarını öğrenirler ve bu kavramlara, içinde bulundukları toplumun yapısına göre anlamlar yüklerler. Böylelikle bireyler, kendi kişilik yapılarını içinde bulundukları toplumun şartlarına ve kurallarına göre şekillendirmiş olurlar.

Dinlerin “*Tanrı, dinler aracılığı ile gerçeği gösterir.*” iddiasına karşı aydınlanma döneminde “*Sadece bilim gerçeği gösterir.*” düşüncesi oluşmuştur. 20 yüzyılda ise Postmodernist düşünce ortaya çıkmıştır. Bu düşünceye göre evrensel gerçeklik yoktur ve herkesin kendi doğruları söz konusudur. Genel anlamda postmodernist eğilim, doğrunun sosyal bir yapı olduğunu ve objektif gerçeklerin mümkün olmadığını savunmuştur (www.canertaslaman.com).

İzafiyet Teorisi'ne göre, nesnel anlamda bir gerçeklik, herkes için doğru olan mutlak değerler bulunmamaktadır. Hakikat ve doğrular bireyden bireye, toplumdan topluma, dönemden döneme göreceli olarak değişiklik göstermektedir. Her bireyin kendine özgü gerçekleri ve doğruları vardır ve bireyler, neyi nasıl görür ve doğru kabul ederlerse onlar için doğru odur (Ceviz, 2000: 413).

Simgeler, kişilerin içinde bulundukları toplumsal ve kültürel yapının birer ürünüdür. Bu nedenle bireylerin içinde bulundukları toplum yapısına, bireysel özelliklerine, tecrübelerine göre simgelerin oluşturulması ve oluşturulan simgelerin anlamlandırılması farklı olacaktır. Kişilerarası iletişim sürecinde bireylerin izafiyet çerçevelerinin bir kısmının ortak, bir kısmının farklı olması kaçınılmazdır (Gökçe, 2006: 10 -20).

İzafilik kavramı hem toplumu, hem de toplum içindeki bireyleri ilgilendirmektedir. Toplamlar ve bireyler, belli durumlara farklı anlamlar yükleyebilmekte ve bu yüklenen anlamlar önem sırası bakımından değışiklik gösterebilmektedir.

“*Kime göre, neye göre?*” gibi soruların evrensel bir yanıtı olmayacağını savunan İzafiyet Teorisi, genel olarak kabul gören her şeyi, değerleri, kuralları, ahlaksal yapıları, dini inançları tartışılır bir duruma sokmaktadır.

Toplumsal yapı içinde her birey “*biricik*” tir ve diğer bireylerden farklı özellikler ve değer yargıları taşımaktadır. İnsanlar çeşitli alanlarda diğer insanlardan farklılaşmaktadır. Bu durum farklı toplamlar arasında hatta aynı toplumsal yapı içindeki bireyler arasında bile görölmektedir. Bu farklılıkları sadece demografik farklılıklar olarak görmek yanlış olacaktır. İnsanlar arasında demografik (yaş, cinsiyet, köken vb.) farklar olacağı gibi kişisel değer, inanç, ahlak, kültür gibi alanlarda da farklılıklar bulunmaktadır (Sürgevil, 2008:112-113).

2.5.1. Kişilerarası İletişim Sürecinde Bireysel Görecelik Kavramı

Bireyler, yaşamları boyunca sürekli bir gelişim ve değışim içinde bulunur. Bireyin geçirdiğı her yeni gün bir önceki günün izlerini taşıırken bu gün elde ettiğı bilgilerde bir önceki günün bilgilerinin üzerine eklenmektedir. Bireyler bu gelişim içinde her geçen gün farklı dünya görüşlerini benimsemekte ya da var olan dünya görüşlerini sürdürmek için geliştirmektedirler. Kişilerin içinde bulunduğu durumlar, elde ettikleri bilgi birikimleri, öğrenim durumları, içinde yaşadıkları toplumun yapısı ve bu toplumun kültürel değerleri, bireyin sahip olduğı tecrübeler, kişinin hayatı yorumlamasında farklılıkların ortaya çıkmasına ve farklı yorumlar geliştirmesine neden olmaktadır. Her bir birey, içinde bulunduğı şartlara göre hareket etmekte ve bu şartlara göre değerlendirmelerde bulunmaktadır. İşte “*Bireysel Görecelik*” kavramı bu noktada ortaya çıkmaktadır. Bu durumu farklı yaşlarda ve farklı eğitim durumlarındaki iki bireyi karşılaştırarak açıklayabiliriz. Bu bireylerden ilkinı henüz okula başlamamış bir çocuk diğerini ise bilgi ve tecrübe bakımından ondan yaşça büyük olan on sekiz yaşındaki bir genç olarak düşünelim. Bu iki bireye açıktan

ölmek üzere olan bir çocuk resmi gösterildiğinde her bireyin algılaması ve yorumlaması farklı olacaktır. Çocuk, resmin rengine, büyüklüğüne ve şekline bakarken genç, resmin içinde gösterilmiş duruma odaklanacaktır, açlıktan ölmek üzere olan çocuğu düşünecek ve hatta bu durum için bir şeyler yapılması gerektiğini ve bu noktaya gelen insanlık değerlerinin kötü bir noktada ilerlediğini kavrayacaktır (Straughan, 2008: 17-18).

Tüm değerler gibi bizim değerlerimizde izafidir yani keyfidir. Değerlerimiz ve gerçeklerimiz onları doğrulayan görüşlerimize bağlıdır. Gerçek ve güzel olan, doğru ya da yanlış olan her şey, onu gören ve yorumlayana göre geçerlidir (Reboul, 1995: 364).

Bireysel Görecelik kavramına herkesin üzerinde tartıştığı ve kendi bakış açısına göre yorum yaptığı Kurban Bayramı'ndan örnek vermek teorisinin daha net anlaşılmasını sağlayacaktır.

Daha önce yapılan bir araştırma için internet ortamında sosyal bir blog açılmıştır. Bu blogta “**Kurban Bayramı'ndan nefret etmek**” adlı bir başlık oluşturulmuştur. Bu başlık altında sitede toplam görüş bildiren üye sayısı 16 kişi olmuştur. Alınan cevaplar, kişiler arasındaki görecelik kavramı hakkında birçok durumu bize göstermiştir. Bu çalışmanın sonucuna göre ortak bir kültür altındaki bireyler arasında dahi görüş farklılıkları, değer yargıları farklılıkları, olaylara verilen önem farklılıkları ortaya çıkmıştır. Yapılan bu araştırmanın sonucu ise şu şekildedir: Grup içinde olumlu değerlendirme çok azdır. Ortak değerlendirmelerin hepsindeki yargı “**Vahşet içeren dini bir vecibedir.**” şeklinde oluşmuştur (Er, 2005: 16-17).

Şekil 14: Kurban Bayramı Hakkındaki Görüş Farklılıkları

<i>Kurban Bayramı vahşet içeren dini bir vecibedir.</i>		
Olumlu Değerlendirme	Olumsuz Değerlendirme	Öğüt Veren
1	13	2

2.5.2. Kişilerarası İletişim Sürecinde Kültürel Görecelik Kavramı

İletişim, kültürel farklılıkların sonuçlarının en açık gözlenebildiği alandır. Bir tarafta iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve çoğalması, öbür tarafta küreselleşme bu durumun ne kadar önemli bir hal aldığıнын göstergesidir (Kartarı, 2006:5).

Kültür sözcüğü terminolojik açıdan incelendiğinde Latince “*cultura*” sözcüğünden türemiştir. Sözlük anlamına bakıldığında ise “*cultura*” ekin, sipariş, bakım demektir (Çeçen, 1984:9).

Arapçada kullanılan ve Türkçe metinlerde de rastlanan “*hars*” sözcüğü ve Türkçedeki “*ekin*” sözcüğü de kültür anlamına gelmektedir (Gülmez, 2013:3).

Kültür kavramının tanımı üzerinde ortak bir fikir birliği bulunmamaktadır. İngiliz sosyal bilimci Raymond Williams kültürü üç farklı aşamada değerlendirmektedir. Bu aşamalar ise sırası ile entelektüel, spiritüel ve estetik gelişimi kapsamaktadır. Başka bir tanımda ise kültür, bir grubun ya da bir dönemin ortak yaşam biçimini göstermektedir. Bir ülkenin kültür seviyesini ölçmek için yalnızca o ülkenin ürettiği sanatsal eserlere değil ayrıca ülkenin eğitim seviyesine, okuryazarlık oranına, sporsal etkinliklerine, dinsel şölenlerine ve önemli günlerine bakmak bunları incelemek gerekmektedir. Swidler, kültürü bir “*ihtiyaç çantası*” biçiminde nitelendirmiştir ve toplum içinde yaşayan bireylerin kültür ile sürekli etkileşim içinde bulunduklarını ve hayatlarını özellikle de önemli anlarını biçimlendirme de kültürden faydalandıklarını söylemiştir (Küçükcan, 2011: 28-30).

Kültür; bireylerin, grupların ve toplumların paylaştıkları yaşantılar ve deneyimler bütünüdür. Bu deneyimler bireylerin yaşamlarını, dünyayı algılayış ve anlamlandırış biçimlerini etkilemektedir (Orhon, 2012: 157).

Kültürün meydana gelmesinde rol oynayan 5 temel faktör söz konusudur. Bu faktörler ekolojik ve fiziksel çevre, aile, din, eğitim ve politik sistemlerdir. Ekolojik faktörlere bakıldığında iklim ve çevrenin, bireyin hayat biçimi üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Sert fiziksel şartların olduğu bölge insanları daha çalışkan ve vücut dirençleri daha sağlamdır; kişilik karakterleri ise daha serttir. Aksi durumların olduğu bölge insanları ise daha yumuşak karakterli ve daha rahattır. Aile ortamına bakıldığında birey, yaşam ile ilgili ilk bilgileri ailesinden öğrenmektedir. Din, insanların temel değer sistemlerinin oluşmasında oldukça önemli bir faktördür. İnsan hayatına şekil veren doğru, yanlış, günah gibi kavramlar din faktöründen doğmuştur. Eğitim, resmi kültürün oluşmasında önemli bir etkidir. Politik sistemler de diğer sistemlerde olduğu gibi kültür üzerinde etkilidir. Politik sistemler hem kültürü oluştururken hem de toplumun kültürü tarafından etkilenmektedir (Yeşil, 2009: 103-104).

Kültürel sürecin anlaşılabilmesi için toplumda yaşayan bireylerin kendi kişisel özellikleri ile birlikte içinde bulundukları toplumun yapısal özellikleri de bir bütün olarak incelenmelidir. Bireyin toplum içinde sahip olduğu sosyal ortamların her birinde kendisine ait bir parçası da bulunmaktadır (Gencer, 2011: 189).

Kültür, dil ve diller arası alışveriş ile zenginleşmekte ve varlığını sürdürmektedir. Dil, kültürün ve düşüncenin taşıyıcısıdır (Gülmez, 2013:4).

Kültürel yapı ile bireyler, toplumsal yaşamlarını şekillendirmektedirler. Kültür, bireylerin yaşam şemalarını oluşturmaktadır. Toplum içindeki bireyler neyi nasıl yapacaklarını ve ne şekilde davranmaları gerektiğini kültürel yapı ile belirlemektedirler (Oktay, 1996: 92-93).

Kültür üç yapıda incelenmektedir bunlar ise şunlardır (Özen, 2006:124-125):

- **Gerçek Kültür ve İdeal Kültür:** İdeal kültür, toplum içinde toplumu bir arada tutan değerlerin sadece kurallarda geçerli olmasıdır. Gerçek kültür ise bu kuralların güncel hayatta uygulanış biçimidir. İdeal kültür istenilen kültürdür, gerçek kültür ise mevcut olan kültürdür.
- **Yüksek Kültür ve Yaygın Kültür:** Bu kültür biçimleri ile aktarılmak istenen aynı toplum içinde üst zümre kültürü ile geniş bir kitleye sahip olan halk kültürüdür. Yüksek kültüre bakıldığında sanatsal yönler daha ağır basmaktadır. Yaygın kültürde ise toplumun genelinin benimsediği yaşam biçimi söz konusudur.
- **Alt Kültür ve Karşıt Kültür:** Alt kültür ise genel kültür içinde var olan kültürel farklılıklara veya kültür adacıklarına verilen isimdir. Alt kültür, toplumun temel kültür değerlerini kabul etmektedir ancak farklılıklar söz konusudur (Güngör, 2011b:245). Karşıt kültür ise var olan sisteme başkaldırı şeklinde oluşmaktadır. Var olan kültüre ters düşen davranışlar benimsenmektedir.

Kültürlerarası iletişime bakıldığında farklı kültürlerin ya da aynı kültür içindeki alt kültürlerin üyelerinin birbirleri ile yaptıkları iletişim anlaşılmaktadır (Er, 2005: 10).

Kültürlerarası iletişim süreci içinde belli kavramlar ortaya çıkmaktadır, bu kavramlar şunlardır (Orhon, 2012: 157):

- Farklı uluslarda ve kültürlerde yaşayan bireyler arası iletişim.
- Farklı dinsel yaşantılara sahip olan bireyler arası iletişim.
- Farklı etnik gruplar içinde yaşayan bireyler arası iletişim.
- Farklı bölgesel değerlere sahip olan bireyler arası iletişim.
- Farklı cinsiyetler arası iletişim.

“**Kültürel Görecelik**” kavramı bireylerin, farklı kültürlere ve alt kültürlere ait olduğu görüşünü savunmaktadır (Candansayar, 2001: 42).

Kavramın temelinde “**Herkesin doğrusu kendine**” düşüncesi yer almaktadır (Kılıç ve Bayram, 2014: 374).

Bu tanımdan hareketle kültürün göreceli bir kavram olduğu, ortak evrensel ölçütlerle değerlendirilemeyeceği ve bireyin kendi ölçütlerine göre değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Kültürel özellikler zamanla oluşan ve yine zamanla değişiklik gösteren, aynı toplumsal yapı içindeki bireyler arasında bile farklı yorumlanan ürünlerdir. Diller, nezaket kuralları, ahlak bilinci, gelenekler ve hatta dini inanışlar bile zaman içerisinde değişiklik göstererek değişmekte ve gelişmekte ya da ortadan kalkmaktadır.

Toplumsal hayattaki kültürel yapılar incelendiğinde, bu yapılar arasında benzerlikler ve ortak noktalar olduğu görülmektedir ancak kültürel yapılar birbirine ne kadar benzeseler de aynı değildir. Her kültür, kendine has belli başlı özelliklere sahiptir ve bu özellikler toplumsal hayat içindeki bireyin ilk başta dikkatini çekmesinde kültürel farklılıkları oluşturmaktadır (Gültekin ve Sığırı, 2007: 276).

Yine Kurban Bayramı örneğine baktığımızda bireylerin bu olayı vahşet olarak nitelendirmesi alt kültür içindeki farklılıkları göstermektedir. Aynı şekilde İspanya’daki boğa güreşleri ise farklı kültürel yapılara örnek gösterilebilmektedir (Er, 2005: 10).

Akraba evliliklerinin kendi toplumsal yapımız içinde bir grup tarafından kabul edilmesi başka bir grubun ise bu durumu onaylamaması yine kültürel farklılıklara verilebilecek örnekler arasında yer almaktadır.

Antropolojist Edward T. Hall’ün de söyledi gibi “**Kültür iletişimdir ve iletişim de kültürün ta kendisidir.**” Bireyler ve toplumlar içinde bulundukları toplumsal kültürü karşılıklı iletişim ve etkileşim ile gerçekleştirirler. Yaratılan bu kültürel yapı ise yine kendisini oluşturan bireylerin yaşamlarını etkilemektedir (Oktay, 1996: 131).

Bireyler arasındaki uyum, iletişim sayesinde gerçekleşmektedir. Kurallar belirlenmekte ve bu kurallara uyma davranışı gerçekleştirilmektedir. Ancak herkes için kuralların içerdiği değer yargıları farklılık göstermektedir.

2.5.3. Kişilerarası İletişim Sürecinde Ahlaksal Görecelik Kavramı

Kişilerarası iletişim sürecinde “**ahlak**” kavramı da göreceli olarak farklılıklar göstermektedir. Ahlak sözcüğü, Arapça kökenli bir kelimedir ve “**hulk**” sözcüğünün çoğuludur. Bu kavram gelenek, görenek, huy, karakter anlamlarını kapsamaktadır. Ahlak, bir toplumdaki kişilerarası iletişim sürecinde geçerli olan davranışlar bütünüdür (Gündüz, 2005: 2-3).

Ahlak, toplum yaşamı içinde ideal davranış biçimlerini tanımlar; iyi ve kötünün tanımını yapar. Ahlak, bir toplumun belli bir dönem içinde gerçekleştirdiği davranışları inceleyen bir bilim dalıdır (Oktay, 1996: 79-80).

Evrensel açıdan ahlaki yapı incelendiğinde bütün insanlık için ortak bir ahlak teorisi bulunmamaktadır. Örneğin eski Yunan filozoflarının ahlak felsefesi sadece o dönemdeki eski Yunan vicdanının bir sonucudur yani “**Yunanlılar insanlığı değil, sadece Yunanistan’ı tanımışlardır.**” Her zaman ve her yer için ortak bir insan tipi bulunmamaktadır. İnsanlık vicdanı, değerleri ve kuralları her dönem içinde bulunan yapıya göre farklılık göstermektedir. Her bir toplumun uymak zorunda olduğu ahlak kuralları vardır ancak bu ahlak kuralları toplumsal olarak değişkendir (Sadık, 1936:132).

İbnMiskeveyh’e göre “**Bütün huyların değiştirilmesi mümkündür. Değiştirilmesi mümkün olan hiçbir şey tabiattan gelmez. O halde hiçbir huy tabiattan gelmez.**” Bu sözden de ahlaki davranışların farklı toplumlarda farklı biçimlerde görüldüğü ve içinde bulunan topluma göre değerlendirilmesi gerektiği, tüm ahlak kurallarının sonradan öğrenildiği ve göreceli olduğu anlaşılmaktadır (Uysal, 2003: 56-57).

Ahlak kurallarının kültürden kültüre değişiklik göstermesine örnek olarak Eskimoların konuklarına eşlerini sunmalarını ve bunu ayıp saymamalarını verebiliriz (Oskay, 2011: 18).

Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için örnekleri çoğaltabiliriz. Malezya’da teyze çocukları arasındaki ilişkinin ensest olarak kabul edilmesi ancak hala ile ilişkinin doğal görülmesi, Hebridler’de yaşlıların diri diri toprağa gömülmesi bunu kabul etmeyenlerin ise ailenin yüz karası olarak görülmesi kültürel ve ahlaki göreliliğe verilebilecek çarpıcı örneklerden bazılarıdır (www.kendini.gelistir.com).

Amerikalı bir firma, ölüleri yaktıktan sonra onları, küllerindeki karbon atomlarından yüzük yapmaktadır. Karısından kol düğmesi, yeğeninden broş yaptıranlar bile bulunmaktadır (www.milliyet.com.tr).

Çin’in Donghai bölgesinde cenaze törenleri statü sembolü haline gelmiştir. Bir kişinin zenginliği ve şöhreti o kişinin cenaze törenine gelen insanların sayısına bağlıdır. Bu nedenle birçok aile bu bölgede cenaze törenine gelen insan sayısını artırmak için cenaze törenine striptizcileri davet etmektedir (www.milliyet.com.tr).

Kişilerarası iletişim süreci içinde toplumsal hayatta var olan değerler de farklılık göstermektedir. Değer “*değerli olan insanın değerini koruyan ve ona daha fazla değer kazandıran şey*” olarak açıklanabilir. İnsan, davranışları gerçekleştiren bir varlık olarak bütün davranışlarının temelinde değer yargılarına sahiptir. O halde değer, insanların yaşam içindeki davranışlarını etkileyen bir faktördür. Her birey mutlaka belirli değerlere sahiptir, ancak bu değerler incelendiğinde önem dereceleri ve anlamlandırılış biçimleri bireyden bireye farklılık göstermektedir (Uysal, 2003: 52-53).

2.5.4. Kişilerarası İletişim Sürecinde Dinsel Görecelik Kavramı

İnsanların, hayatlarını devam ettirmelerini sağlayan bilgilerin öğretilmesinde, temin edilmesinde ve kullanılmasında belirli bir düzenin dikkate alınması ve öğretilmesi gerekmektedir. İşte bu düzenin ve bilgilerin bir kısmı tarih boyunca belli

dönemlerde peygamberler vasıtası ile gerçekleştirilmiştir. Peygamberlerin insanlara öğrettikleri bu bilgiye ve hayat düzenine “*din*” denilmektedir (Görgün, 2010:6).

Din, Arapça kökenli bir kelimedir. “Örf, adet, ceza, karşılık, mükâfat, itaat, hesap, mülkiyet” gibi birçok anlamda kullanılmaktadır. Batı dillerinde ise din kelimesinin karşılığı olarak “*religion*” kelimesi yer almaktadır. Kelimenin aslı Latince’den gelmektedir ve “*bir şeyi vazife edinmek, tekrar tekrar okumak*” anlamlarını karşılamaktadır. İnsanları, Tanrı’ya bağlayan bağ anlamına da gelmektedir (Karaman vd., 1998: 1).

Din, insanın kutsal olanla ilişkisini betimleyen inanış bütünüdür. Bu inanışlardan her birinde farklı ibadetler ve törenler söz konusudur (Yalkut, 1986: 3181).

Bireyin sahip olduğu değer yargılarının hepsinde dinin etkisi gözlemlenebilmektedir. Din, insanın iyi, doğru, güzel gibi kavramlara anlam yüklemesinde yardımcı olur ancak tüm bu faaliyetler toplumsal anlamda ve bireysel anlamda farklılık göstermektedir (Sağlam, 2009: 81).

Dünya üzerinde birçok din ve her dinin kendine has belli kuralları ve inanç sistemleri bulunmaktadır. Bu da dünya üzerindeki insanların farklı dinlere inandıkları ve hayatlarını kendi dinlerine göre yaşadıkları ve şekillendirdikleri anlamına gelmektedir. Dünya üzerinde Hristiyanlık, Müslümanlık, Hinduizm, Budizm, Yahudilik, Mecusilik, Brahmanizm, Sabiilik gibi birçok din bulunmaktadır. Bunların dışında birçok yerel dine mensup insanda vardır. Tüm bu insanların inanç sistemleri, dünyayı algılayış biçimleri, değer yargıları birbirinden farklıdır.

Mecusilik, Zerdüşt’ün tebliğ ettiği monoteist bir teoloji içeren inanç ve düşünce sisteminin İran inanç ve gelenekleri ile harmanlanmasından meydana gelmiş olan bir dindir. Bu din Sasaniler döneminde yönetici sınıfla da yakından ilişkili olan rahip sınıfı Meci’den (Mecüş) dolayı İslam kaynaklarında Mecusilik olarak yer almaktadır. Ateş kültürü ile ilgili inanç ve ritüellerinden dolayı Ateşperestlik adıyla da bilinmektedir (Alper, 2003: 279-284).

Brahmanizm çok tanrılı bir dindir. Gerçekte Brahmanlar tek Tanrı'ya inanmaktadırlar ancak Tanrı'nın yarattıkları ve onun sıfatları şeklinde de olsa bir takım oluşmalarına tapma mevcuttur. Ayrıca Hint toplumu Tanrı'nın farklı dönemlerde farklı kişiliklere bürünerek kendisini insanlara gösterdiği inancına sahiptir. Bu da tanrının birden fazla kişiliğe bürünmesi anlamına gelmektedir (Karaman vd., 1998: 11, İstanbul).

Budizm M.Ö. 6. Yüzyılda Hindistan'da, Buda tarafından kurulmuş olan bir dindir. Hinduizm'deki Brahman şekilciliğine ve kast sistemine bağlılığa karşı bir hareket şeklinde ortaya çıkmıştır. “Buda”nın asıl adı SiddhartaGautama'dır. “Buda” ismi kendisine sonradan verilmiştir ve aydınlanmış, uyanmış anlamlarına gelmektedir (Özbay vd.,2010: 79-80).

Sabiilik inancı, Tanrı, evren ve insan anlayışları ile hakikat ve kurtuluş öğretileri bakımından gnostik bakış açısı ile meydana gelmiştir. Bu bakış açısına göre ışık ve karanlık ezelden ebede mevcuttur ve aralarında hiç bitmeyen bir çekişme söz konusudur. İnsan vücudu da dahil olmak üzere maddi olan her şey bu inanca göre kötülük ve karanlık aleminin bir parçasıdır. İnsanın asıl varlığını oluşturan şey ruhtur ve bedene atılmış bir ışık varlığıdır. Bu inanca göre Sabiiler kurtuluş ehli olarak seçilmiş “*bilenler*” ve “*hakikati koruyup muhafaza edenler*” topluluğudur. Bir kişinin Sabii olması için Sabii bir anne ve babadan dünyaya gelmesi şartı aranmaktadır (Gündüz, 2012:8-9).

Yahudilik inancında ise Tanrı'nın birliğine inanılmasına rağmen belli dönemlerde ona insani özellikler atfedilmiştir. Ayrıca Yahudilikte ve Hristiyanlıktabulunandığer bir fark ise onların melekleri Allah'ın oğulları ve kızları olarak görmeleridir. Yahudiler ve Hristiyanlar peygamberlere çeşitli iddialarda bulunmuşlardır ve sonradan gelen peygamberleri kabul etmezler (Karaman vd., 1998: 12).

Dünya üzerindeki farklı inanışlara ve dinsel törenlere çok çarpıcı örnekler göstermek mümkündür. Güneydoğu Avustralya'da yaşayan Dieriler, ölen akrabalarının yüz, kol, bacak ve karınlarının yağlı kısımlarını yemektirler. Bu

toplum için geçerli olan bu inanç sistemine göre yağ, olağanüstü bir güce sahiptir ve bu güç, yağı yiyen kişiye geçmektedir. Bu kabile insanları bu sayede ölünün özelliklerinin kendi kabileleri içinde kaldığını düşünmektedirler. Bu gün Amerika’da ormanlık bölgede yaşayan Guayaki ve Yanomami kabileleri bu inanç sistemini devam ettirmektedirler (www.milliyet.com.tr).

Japonya’daki Budist rahipler kendilerine Sokushinbutsu adını vermektedirler. Bu rahiplerin dini inancına göre intihar günah değildir. Rahipler sadece intihar etmekle de kalmaz kendilerini mumyalatırlar. İlk başta sadece meyve ve çerez yiyerek vücutlarındaki yağları yakan rahipler daha sonra zehirli kurtlar yiyerek vücutlarındaki suyu dışarı atmaktadırlar en son ise taştan yapılmış bir tabutun içine girerek lotus pozisyonunda tabutun içinde ölmeyi beklerler. Canlı kaldıkları her gün için tabutun içindeki zili çalan rahipler öldükten sonra ise arkadaşları tarafından tabutun içine kilitlenmektedirler. Böylelikle dünyaya tekrar geri gelerek aynı bedene sahip olacaklarına inanmaktadırlar (www.milliyet.com.tr).

İslam kelimesi, Arapçada “*silm*” veya “*selm*”olarak geçmektedir. Anlam olarak “*boyun eğmek, teslim olmak, barış yapmak*” anlamlarına gelmektedir (Yüceoğlu, 2012: 22).

İslamiyet dini, insanın ancak Allah’a karşı görevlerini yapması, O’ndan başka hiçbir varlığa yaratıcı olarak yönelmemesi, tüm hayatını Allah’a adaması ve O’na ulaşmak, onun rızasını kazanmak için O’na ulaştıran yolda yürümesidir. İslam inancının en önemli yönü evrende Allah’tan başka hiçbir varlığı yaratıcı olarak görmemesidir. Müslümanlar arasındaki ortak nokta Allah inancı ve onun rızasını kazanmak olmasına rağmen bu hedefe ulaşmada kullanılan yollar da kendi arasında farklılıklar göstermektedir. Bu durumda mezhep farklılıkları ortaya çıkmaktadır.

Mezhep, dini görüş, yorum ve anlayış farklılıkları sebebi ile ortaya çıkan dini kollardan her biri olarak tanımlanmaktadır. Mezhep gidilen yol demektir. Belli bir şahıs ve o şahsa uyan topluluğun, İslam’ın ana esasları olan Kur’an-ı Kerim ve Sünnet anlayışı şeklini yansıtmaktadır (Büyükkara, 2010: 3-18).

İslamiyet dini, yirmi üç yıllık bir zaman dilimi içinde Hz. Muhammed'e gelen vahiyler ile oluşturulmuş ve tamamlanmış bir dindir. Hz Muhammed hayatta iken İslam toplumunun karşılaştığı birçok sorun vahi yolu ile açıklığa kavuşturulmuştur. Ancak onun vefatından sonraki dönemlerde meydana gelen problemler ve karşılaşılan sorunlar neticesinde farklılaşmalar oluşmuştur. Mezhepler, din alanındaki farklılaşmaların birer sonucu olarak ortaya çıkmışlardır. Toplum hayatındaki psiko-sosyal, politik ve ekonomik farklılıklar bu durumun oluşmasında etken faktörlerdir. Bu faktörler belli şahıslar ve farklı kollar çerçevesinde odaklanmaya ve insanların bir araya gelmesine neden olmuşlardır (Teber, 2010: 27) .

Karaman ve diğerlerine göre 4 büyük mezhebin tanımı ve tarihsel özelliklerişunlardır (Karaman vd., 1998: 34-39):

- **Hanefi Mezhebi:**Sünni fıkıh ekollerinin ilkinin oluşturmaktadır. İmam-ı Azam Ebu Hanife'ye dayandırılmaktadır. Asıl adı Nu'man b. Sabit'tir. İmam-ı Azam lakabı ile tanınmaktadır. 699 yılına Küfe'de dünyaya gelmiştir ve 767 yılında Bağdat'ta vefat etmiştir. Hanefi mezhebi aslen Irak'ta doğmuştur ve Abbasiler devrinde Ebu Yusuf'un baş kadı olması ile devletin baş fıkıh mezhebi olmuştur. Ayrıca Osmanlılarda devletin kurulması ve yönetimi bu mezhep kuralları çerçevesinde sağlanmıştır. Bu nedenle geniş etki alanı yaratmıştır.
- **Maliki Mezhebi:**Fıkıh ekollerinin ikincisini oluşturmaktadır. Malik b. Enes'e dayandırıldığı için bu isimle anılmaktadır. Malik b. Enes, 712 yılında Medine'de dünyaya gelmiştir ve 795 yılında vefat etmiştir. İmam Maliki'nin fıkının en belirgin özelliği Medine halkının uygulamalarına çok önem vermesidir. Medine halkının davranışlarını sünnet olarak görmektedir. Bunun nedeni ise Hz. Peygamberin on yıl süre ile onların içinde yaşaması ve onların kültürlerini öğrenerek yanlışları düzeltmesi doğru olanları ise devam ettirmesidir. Bu mezhebin iki temel kitabı vardır bunlar ise Malik'in öğrencilerinin görüşlerini topladığı kitap olan el-Müdevvene ve Muvatta'dır. Bu mezhep önce Hicaz bölgesinde yayılmaya

başlamış sonra talebeleri sayesinde Mısır, Kuzey Afrika ve Endülüs'e kadar genişlemiştir.

- **Şafi Mezhebi:** Muhammed b. İdris eş- Şafi tarafından kurulmuştur. Muhammed b. İdris eş- Şafi 767 yılında Gazze şehrinde (Filistin) dünyaya gelmiştir ve 820 yılında Mısır'da vefat etmiştir. İmam Malik'ten Medine fikhını ve imam Muhammed'den Irak fikhını öğrenmiş ve ikisini birleştirmiştir. İmam Şafi, Mısırda yaşadığı dönemde bazı bilgilerinden vazgeçmiş ve yeni görüşler ortaya koymuştur bu nedenle onun görüşlerinden **Mezheb-i kadimi** ve **Mezheb-i cedid-i** ortaya çıkmıştır.
- **Hanbelî Mezhebi:** Ahmet b. Hanbel tarafından kurulmuştur. Ahmet b. Hanbel hicri 164 yılında Bağdat'ta dünyaya gelmiştir. Bu mezhep ilk olarak Bağdat'ta doğmuştur ve buradan yayılmıştır. Hadise dayalı fıkıh anlayışı hâkimdir.

Tüm bu açıklamalar ışığında bakıldığında İslam dini içinde de çeşitli uygulama farklılıkları, yorum farklılıkları ve önem farklılıkları olduğu görülmektedir. Bu farklılıklardan bazılarını şu örnekler ile açıklayabiliriz (www.kufe.blogcu.com):

“**Harp yerinde ölen kişinin akıbeti nedir?**” sorusuna her mezhep kendi görüşünü bildirmiştir. **Hanefi mezhebi:** Harp yerinde ölen kişi yıkanmaz, kefenlenir ve cenaze namazı kılınır görüşünü bildirmiştir. Aynı konu için **Maliki mezhebi:** Yıkanmaz, kefenlenir, cenaze namazı kılınmaz görüşünü bildirmiştir. **Şafi mezhebi:** Kefenlenir, yıkanmaz, cenaze namazı kılınmaz yorumunu yapmıştır.

“**Erkeğin kırmızı elbise giymesi**” durumunu **Hanefi mezhebi:** Mekruh, **Maliki mezhebi:** Helal, **Şafi mezhebi:** Haram ve **Hanbelî mezhebi:** Mekruh olarak değerlendirmiştir.

“**Abdestin farzı kaçtır?**” Sorusuna ise her mezhep kendi doğru kabul ettiği sayıyı vermiştir. Hanefî mezhebi bu sayıyı 4 olarak kabul etmiştir. Maliki mezhebi 7 olarak kabul etmiş, Şafi mezhebi 6 ve Hanbelî mezhebi 7 olarak yorum yapmıştır.

*“Ölü bir kişi, gömülmek için öldüğü yerden başka bir yere nakledilebilir mi?”*sorusuna alınan cevaplar aynı şekilde farklılık göstermektedir. **Hanefi mezhebi:** Evet, **Maliki mezhebi:** Evet, **Şafi mezhebi:** Hayır ve **Hanbelî mezhebi:** Hayır şeklinde açıklık getirmiştir.

Örneklerden de anlaşılacağı gibi dinsel görecelik kavramı sadece farklı dinler arasında değil aynı dini inanç içindeki bireyler arasında da farklılıklara neden olmaktadır. Toplumsal hayattaki kültürel, ekonomik, siyasal farklılıklar nedeni ile aynı dini kurallar çerçevesinde bile farklı dinsel yorumlar ortaya çıkmaktadır. Amaçlar aynı olmasına rağmen kullanılan yol, yöntem ve değerler farklılık göstermektedir.

Tüm bu bilgiler ışığında bakıldığında toplum içinde her bireyin kendine özgü değer yargıları, inanç sistemleri, ahlak esasları, kültürel farklılıkları mevcuttur. O halde bireyler arası anlaşmanın sağlanması ve toplumun bir bütün halinde yaşaması kişilerarası iletişim faaliyetlerine bağlıdır. Kişilerarası iletişim faaliyetleri sayesinde birey tüm bu farklılıklara rağmen toplumsal hayat içinde diğer bireyler ile anlaşma sağlayabilmektedir. Kişilerarası iletişim faaliyetlerinin boyutu ve kalitesi insanlar ve toplumlar arasındaki uzlaşmanın boyutunu olumlu ya da olumsuz yönde etkileyecektir. Aslında toplumu toplum yapan ve insanları bir arada tutan en temel faktör kişilerarası iletişim ve buna bağlı olarak karşılıklı uzlaşma ve anlaşmadır.

III. BÖLÜM

3. 2014 YILINDA MEYDANA GELEN SOMA KÖMÜR MADENİ FACİASININ GAZETE HABERLERİNDE İŞLENİŞ FARKLILIKLARI ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME

Bu çalışmada ayrıntıları aşağıda olmak üzere 14 Mayıs 2014 ve 27 Mayıs 2014 tarihleri arasında,5 ulusal gazetenin toplam 70 farklı sayısının ilk sayfa Soma haberleri nitel araştırma yöntemi kullanılarak incelenmeye çalışılmış ve araştırma sonucu çıkan bulgulara yer verilmiştir. Ancak söz konusu bulgulardan önce araştırmanın metodolojisine ilişkin açıklamalar ele alınmıştır.

3.1. Çalışmanın Problemi

İzafiyet Teorisi, Kişilerarası İletişim süreci üzerinde ne kadar etkin rol oynamaktadır?

- Toplumsal hayattaki iletişim süreci içerisinde her şey görüldüğü gibi midir?
- Kişilerarası iletişim süreci içerisinde bireylerarası değer yargıları aynı mıdır?

3.2.Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, yakın zamanda meydana gelen ve 301 kişinin hayatını kaybetmesi ile sonuçlanan Soma kömür madeni faciasının, farklı siyasi görüşlere ve bakış açılarına sahip olan 5 farklı ulusal gazetenin toplam 70 farklı sayısındaki ilk sayfa haberlerinde ele alınış ve yorumlanış biçimlerini ve bakış açısı farklılıklarını 14 günlük süreç içerisinde inceleyerek kendi aralarında karşılaştırmaktır. Böylelikle meydana gelen tek bir olayın izafiyet çerçevesi içerisinde farklı bakış açıları ile nasıl ele alınabildiği ve yorumlanabildiği belirlenmeye çalışılmıştır.

3.3.Çalışmanın Önemi

İzafiyet Teorisi'ne göre, nesnel anlamda bir gerçeklik söz konusu değildir, var olan gerçekler herkes için doğru olan mutlak değerleri ifade etmemektedir. Gerçeklik ilişkisi bireyden bireye, toplumdan topluma, dönemden döneme göreceli olarak değişiklik göstermektedir. Her bireyin kendine özgü gerçekleri ve doğruları bulunmaktadır. Bu çalışma ile kişilerarası ilişkilerin izafî açıdan değerlendirilmesini ortaya koymak ve kişiler arasındaki farklılıkların ne şekilde ortaya çıktığını göstermek önem arz etmektedir.

3.4.Varsayımlar

1. Kişilerarası İletişim sürecinde gördüklerimizin dışında farklı amaçlar söz konusudur.
2. Her bir farklılık, toplum ve birey için yeni bir bakış açısı oluşturur.
3. İletişim sürecinde bakış açılarının göreceli olması farklı anlamların yeni değerler taşımaya neden olur. Bu durum toplumda kaosu önleyen bir düzeni oluşturur.
4. Toplumda meydana gelen her olayın farklı yorumlanış ve anlamlandırılış biçimi bulunur.
5. Her birey, olaylara kendi açısından yaklaşımlar geliştirir.

3.5.Sınırlılıklar

1. Bu çalışmada ele alınan gazetelerin, Soma ile ilgili ilk sayfa haberleri incelenmiştir.
2. Araştırmanın evrenini, Türkiye çapında ulusal yayın yapan günlük ulusal gazetelerin, Soma faciası ile ilgili 2014 tarihli haberleri oluşturmaktadır.
3. Çalışmanın örneklemini olarak Zaman, Yenişafak, Hürriyet, Cumhuriyet ve Taraf gazeteleri seçilmiş ve bu gazeteler 14 günlük süreç içinde takip edilmiştir.
4. Gazetelerin seçilmesinde, yapılan çalışmanın amacı ve gazetelerin siyasi görüşleri dikkate alınmıştır. Farklı siyasi görüşlere sahip olan ve farklı

okuyucu kitlelerine seslenen bu gazeteler 14 Mayıs 2014 ve 27 Mayıs 2014 tarihleri arasında incelenmiştir.

3.6.Tanımlar

İzafiye Teorisi: Hareket, uzay ve zaman kavramlarının tutarlı fiziksel yorumlarına dayalı bir fizik teorisidir. İzafiye Teorisi'nin temelinde bir nesnenin başka bir nesneye göreceli olan hareketi yer almaktadır. Buradan çıkacak sonuç ise her bir deneyin ya da kıyaslamanın bakış açısına göre vereceği sonucun farklı olacağı gerçeğidir (Einstein, 2013: 45).

Bireysel Görecelik: Kişilerin içinde bulunduğu durumlar, elde ettikleri bilgi birikimleri, öğrenim durumları, içinde yaşadıkları toplumun yapısı ve bu toplumun kültürel değerleri, bireyin hayatı yorumlamasında farklılıkların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Tüm bu farklılıklar doğrultusunda bireylerin bakış açıları, doğruluk anlayışları, etik değerleri farklılık göstermektedir (Straughan, 2008:17).

Kültürel Görecelik: Kültürün ortak evrensel ölçütler ile değerlendirilmesinin mümkün olmadığını, bireylerin kendi kişisel ölçütleri, hayatı algılayış ve yorumlayış biçimlerinin bulunduğunu savunan görüştür (Candansayar, 2001: 42).

Kişilerarası İletişim ve İzafiye Teorisi İlişkisi: Günlük hayatta neyin doğru ya da yanlış olduğuna kendi yaşam çevremiz, kişisel özelliklerimiz ve eğitim durumumuz sayesinde karar veririz. O halde her birey için, mutlak bir doğrudan, genel geçer değer yargılarından söz edemeyiz. Kişilerarası iletişim sürecinde ancak farklılık gösteren durumlar üzerinde ortak bir payda da buluşabiliriz(Ceviz, 2000: 413).

3.7.Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmadaniteliçerik çözümlemesi yöntemi kullanılmıştır.

İçerik çözümlemesi, toplum bilimi araştırma teknikleri arasında kitle iletişim araçlarındaki içeriği incelemeye yönelik kullanılan bir araştırma biçimi olarak ortaya

çıkıştır. İçerik çözümlemeleri kendi arasında nitel ve nicel olarak iki biçime ayrılmaktadır (Geray, 2011: 151).

Çalışmada öncelikle Zaman, Yeni Şafak, Hürriyet, Cumhuriyet ve Taraf gazeteleri seçilmiştir. Bu gazeteler 14 günlük süreç içerisinde 14 Mayıs 2014 ve 27 Mayıs 2014 tarihleri arasında takip edilmiş, ilk sayfa Soma haberleri tablolar halinde tarihlere göre sıralanmıştır. Haberler; başlıklarına, sayfa konumlarına ve fotoğraf kullanımlarına göre listelenmiştir. Haber metinleri yorum katılmadan incelenerek, gazetelerin, olayları ele alış biçimleri ve bakış açıları sayısal veriler veya istatistiksel ifadeler içermeyen nitel içerik çözümlemesi ile açıklanmaya çalışılmıştır.

3.8. Bulgular

Araştırmada incelenen gazeteler ile ilgili veriler tablolar halinde tarihlere göre sunulmuştur. Her bir tablonun altında o tarihler arasında incelenen Soma haberleri hakkında niteliksel analizler yapılmıştır.

Tablo 1: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 14 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri

14.05.2014						
Gazete	Başlık	Tam Sayfa	Sürmanşet	Manşet	Dönüştü Haber	Fotoğraf
Taraf	Mevzuata Uygun Facia		*			*
Zaman	Somada Yürekleri Dağlayan Facia					*
Cumhuriyet	Canlarımız Yerin Altında	*				*
Yeni Şafak	Yüreğimiz Yandı		*			*
Hürriyet	Kara Haber	*				*

Taraf gazetesi 14 Mayıs 2014 tarihli sayısında, “*Mevzuata Uygun Kaza*” başlıklı sürmanşet haberinde, Çalışma Bakanlığı’nın yaptığı açıklamaya yer vermiştir. Haberin içeriğinde Soma’da kömür ocağında 15:15 sıralarında trafo patlamasının meydana geldiği aktarılmıştır. Habere göre, AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı) ölü sayısını 17 kişi olarak aktarırken Manisa Belediye

Başkanı bu sayıyı 157 kişi olarak açıklamıştır. Madencilerden 200 ile 400 kişinin 200 metre derinlikte, 5 kilometrelik bir alana yayıldığı ve her işçinin sadece 45 dakika yetecek kadar gaz maskesine sahip olduğu haberin içeriğinde aktarılan bir başka detaydır.

Aynı tarihli Zaman gazetesi de olayı sürmanşetten vermiştir. “**Soma’da Yürekləri Dağlayan Facia**” başlıklı haberde, Kömür İşletmeleri’ne ait kömür ocağında, trafo patlaması nedeni ile yangın çıktığı açıklanmıştır. Habere göre Enerji Bakanı Taner Yıldız, 151 kişinin hayatını kaybettiğini, patlama esnasında madende çalışan işçi sayısının 787 kişi olduğunu belirtmiştir. Haberde patlamanın vardiya öncesi meydana geldiği cenazelerin bölgenin en büyük kavun saklama soğuk hava deposuna konulduğu aktarılmıştır.

Cumhuriyet gazetesi ise olaya tam sayfa yer vermiştir. “**Canlarımız Yerin Altında**” başlıklı haberde, Türkiye’nin tarihinin en büyük acılarından birini yaşadığı, Soma Kömürleri AŞ’ ye ait kömür ocağında, trafo patlaması nedeniyle yangın çıktığı açıklanmış, onlarca kişinin yaşamını yitirdiği belirtilmiştir. Habere göre AFAD, yerin altında kalanların sayısını 200’ün üzerinde olarak açıklamıştır. Manisa Belediye Başkanı’nın yaptığı açıklamaya göre ise bu sayının 400 kişi olduğu aktarılmıştır. Haberin devamında 11 işçinin kurtarıldığı belirtilmiş, Enerji Bakanı Taner Yıldız’ın “*Sıkıntı büyük olabilir.*” sözüne yer verilmiştir. İşçilerin yaklaşık 400 metre derinlikte ve 6 km uzunluğunda olan galeride mahsur kaldığı paylaşılmıştır. Ocağın önüne akın eden ailelerin bilgi verilmemesine isyan ettikleri açıklanmıştır.

Olay Yeni Şafak gazetesinde de sürmanşetten verilmiştir. “**Yüreğimiz Yandı**” başlıklı haberde, trafo patlaması nedeniyle özel bir şirketin kömür madeninde meydana gelen yangında 200 den fazla kişinin yerin 2000 metre altında mahsur kaldığı ve 20 kişinin cansız bedeninin maden ocağından çıkarıldığı belirtilmiştir. Gazetede patlamanın vardiya değişimi saatine denk geldiği aktarılmıştır.

Hürriyet gazetesinde ise yaşananlar tam sayfadan aktarılmıştır. “**Kara Haber**” başlıklı haberde, 300 madencinin alev duvarının ardında oksijensiz şekilde mahsur kaldığı, mahsur kalan işçilere karşı zamanla yarışıldığı ve zaman geçtikçe ölüm haberlerinin geldiği açıklanmıştır. Olayın 598 işçinin vardiya değişimi sırasında saat

15:10'da meydana geldiği belirtilmiştir. 300 ile 400 işçinin yerin 200 ile 400 metre altında mahsur kaldığı aktarılmıştır. Haberin devamında AFAD'ın ölü sayısını 1.30'a kadar 17 kişi olarak duyurduğu ancak Manisa Belediye Başkanı'nın bu sayıyı 157 kişi olarak açıkladığı söylenmiştir. Facianın duyulması ile birlikte Soma'daki madenin önüne işçi yakınlarının akın ettiği ve tanıdıkları hakkında bilgi edinmeye çalıştıkları açıklanmıştır.

Tablo 2: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 15 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri

15.05.2014						
Gazete	Başlık	Tam Sayfa	Sürmanşet	Manşet	Dönüşlü Haber	Fotoğraf
Taraf	Taammüden Katliam	*				*
Zaman	Türkiye'nin Kalbine Düşen Ateşten Acı Hikâyeler Kaldı		*			
	Tabut Yetmedi			*		*
Cumhuriyet	Masalı Bırakın Katlettiniz	*				*
Yeni Şafak	Matem	*				*
Hürriyet	Her Nefes Ölüm		*			*
	Vardiyada Rus Ruleti			*		*

15 Mayıs 2014 tarihli Taraf gazetesi, Soma faciasını tam sayfa olarak “*Taammüden Katliam*” başlığı ile vermiştir. Haberin içeriğinde Devlet Denetleme Kurulu'nun, TMMOB'nin (Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği), DİSK'in (Türkiye Devrimci İş Sendikaları Konfederasyonu) ve muhalefet partilerinin Soma'da yaşanacakları önceden öngördükleri, Çalışma ve Enerji Bakanlıklarını uyardıkları ancak uyarılara rağmen herhangi bir önlemin alınmadığı aktarılmıştır. Haberin devamında DİSK'in “*Soma faciası, taşeronlaştırma ve iş güvenliğini hiçe saymanın bir sonucudur.*” görüşüne ve TMMOB'nin “*Devletin 10 dolara mal ettiği kömürü, Soma'da taşeronlar 2,5 dolara mal ediyor. Bunu, iş güvenliğinden kısararak yapıyorlar. Bedelini de işçi canıyla ödüyor.*” açıklamasına yer verilmiştir. Ayrıca 274 kişinin hayatını kaybettiği, 80 yaralı ve 300 kişinin mahsur kaldığı aktarılmıştır.

“**15 Yaşındaki Çocuk İşçi Madende Öldü**” başlıklı haberde, madende hayatını kaybedenlerden birinin 15 yaşında ki Kemal Yıldız olduğu iddiasına yer verilmiştir. Haberin devamında iddia hakkında Faruk Çelik’in yaptığı açıklama “*Hem sendika hem de işverenle görüştüm, çocuk 19 yaşında.*” şeklinde ifade edilmiştir.

“**On Yılda Kömür Kralı**” başlıklı haberde ise 2005’te Soma Holding’in patronu Alp Gürkan’ın aldığı madende, ucuz kömür üreterek ve bu kömürün tamamını devlete satarak zengin olduğu, İstanbul’da rezidans da yaparak inşaat sektörüne giren Soma Holding’in, 10 yılda madencilik sektöründe en büyüklerden biri haline geldiği aktarılmıştır.

Diğer bir başlık ise Erdoğan’ın Soma faciasını ele alış ve yorumlayış biçimini aktaran “**İnanılmaz Sözler**” başlıklı haberdır. Haberin içeriğinde Erdoğan’ın “*Bunlar olağan şeyler.*” sözü aktararak Erdoğan’ın geçen yüzyıllarda yaşananlardan örnekler verdiği belirtilmiştir.

Zaman gazetesi ise yaşanan olayları hem sürmanşetine hem de manşetine taşımıştır. “**Türkiye’nin Kalbine Düşen Ateşten Geriye Acı Hikâyeler Kaldı**” başlıklı sürmanşet haberde, madende hayatlarını kaybeden İsmail ve Süleyman Çata kardeşlerin hayat hikâyesine yer verilmiştir.

Aynı gazetenin “**Tabut Yetmedi**” başlıklı manşet haberinde ise Soma’da yaşanan olayın Türk tarihindeki en büyük maden faciası olduğu, ölü sayısının resmi verilere göre 274 olarak açıklandığı ancak sayının daha fazla olduğunun ifade edildiği, cenazelere tabut yetiştirmek için marangozların gün boyu çalıştığı aktarılmıştır. Haberin devamında madende, 120 kişinin daha olduğu, kurtarma çalışmalarının 400 den fazla kişi ile yürütüldüğü ve devletin 3 günlük milli yas ilan ettiği belirtilmiştir.

Cumhuriyet gazetesinin “**Masalı Bırakın Katlettiniz**” başlıklı manşet haberinde, madende yaşamını yitirenlerin sayısının 270’i aştığı belirtilmiştir. Başbakan Erdoğan’ın içeride 100’den fazla işçinin kaldığını açıkladığı, 4’ü ağır olmak üzere 80 kişinin yaralı olduğunun belirtildiği aktarılmıştır. Taner Yıldız’ın

“Patlama sırasında maden ocağında 787 kişi bulunuyordu, 363 kişi kurtuldu.” sözlerine yer verilmiştir.

“**Çocuklar Madende**” başlıklı haberde, bir yurttaşın, 15 yaşındaki yeğeni Kemal Yıldız’ın madende çalıştığını söylemesi üzerine kaçak çocuk işçi iddialarının gündeme geldiği aktarılmıştır. Haberin devamında Enerji Bakanı Taner Yıldız ile sendika yetkililerinin bu iddiayı yalanladıkları ancak Manisa Tabip Odası Başkanı Derya Tekbayık’ın, hastanelerde ziyaret ettiği yaralıları arasında yaşı küçük çocukları da gördüğünü söylediği belirtilmiştir.

“**Erdoğan’a Büyük Öfke**” başlıklı haberde ise facianın ardından bölgeye giden Erdoğan’ın, İngiltere’de 150 yıl önce yaşanan kazaları örnek gösterdiği belirtilmiş ve “*Bunlar olağan şeylerdir. Bunun fitratında bunlar var.*” dediği aktarılmıştır. Haberin devamında, Başbakan’ın, işçilerin ve Somalılarının yoğun protestosuyla karşılaştığından ve bir markete sığındığından bahsedilmiştir.

Yeni Şafak gazetesi aynı tarihte tam sayfadan büyük harfler ile “**Matem**” başlığını atmıştır. Haberin içeriğinde ise ölü sayısı 245 olarak belirtilmiştir. Haberin devamında Başbakan Erdoğan’ın üç günlük ulusal yas ilan ettiği ve resmi kurumların ve dış temsilcilerimizin bayraklarının yarıya indirildiği, 19 Mayıs kutlamalarının iptal edildiği açıklanmıştır.

Hürriyet gazetesi ise yaşanan olaylara hem manşetinde hem de sürmanşetinde yer vermiştir. “**Her Nefes Ölüm**” başlıklı sürmanşet haberde, ölü sayısının 274 kişi olduğu, cenazelerden 196’sının ailelerine teslim edildiği belirtilmiştir. Haberin içeriğinde yangının, nakliye yolunda, havanın ocağa basıldığı yerde çıktığı, gaz maskelerinin madencileri 45 dakika koruduğu sonrasında ise yapılacak bir şeyin kalmadığı aktarılmıştır.

Aynı gazetenin “**Vardiyada Rus Ruleti**” başlıklı manşet haberinde ise son 40 yıl içinde 3 bin madencinin kaza nedeni ile hayatını kaybettiği belirtilmiştir. Haberin devamında maden çalışanlarının hafta da 6 gün mesai yaptıkları, vasıfsız olanlarının aldığı ücretin 1.300 lira olduğu en yüksek maaşın ise 2.250 lira ile çavuşlara

verildiği, Sosyal Güvenlik Kurumu’nun hayatlarını kaybeden madencilerin ailelerine yaklaşık biner lira ölüm yardımı yapacakları aktarılmıştır.

Tablo 3: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 16 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri

16.05.2014						
Gazete	Başlık	Tam Sayfa	Sürmanşet	Manşet	Dönüşlü Haber	Fotoğraf
Taraf	Alçaklığın Adı Hadi Hadi		*			*
	Bedava Kömürün Omurgası			*		*
Zaman	Oğlunun İşitme Cihazı İçin Mesaiye Kalıyordu.		*			*
	Umutlar Sönüyor Acımız Büyüyor			*		*
Cumhuriyet	Oğlumu Verin Bana	*				*
Yeni Şafak	Dönemediler	*				*
Hürriyet	Düğün ve Cenaze		*			*
	İşte Cehennem			*		*

16 Mayıs 2014 tarihli Taraf gazetesi, Soma faciasını “*Alçaklığın Adı Hadi Hadi*” başlığı ile sürmanşete taşımıştır. Haberde 8 işçi, işçilerin hangi koşullar altında ne şartlar ile çalıştığını, maden ocağı çalışanlarına karşı amirlerin hangi tutumlar içinde olduklarını ve yaşananları açıklamıştır. Meydana gelen ölümlü kazalarda, şirketin ne şekilde sorumluluktan kurtulduğu aktarılmıştır. Haberin devamında ise maden işçilerinin denetimler, taşeronlar ve sendika hakkındaki yorumları aktarılmaya devam edilmiştir. Aynı gazetenin “*Bedava Kömürün Omurgası*” başlıklı manşetinde ise Soma’daki maden sahibi Alp Gürkan’ın Maslak’ın en yüksek binasını, İngilizce’de “omurga” anlamına gelen ‘spine’ adıyla diktiği aktarılmıştır. Haberin devamında ise 4 milyon dolara daire satan Alp Gürkan’ın, AKP’nin hayırsever işadamlarından biri olduğu ve ücretsiz dağıtılan kömürlerin tedarikçisi olduğunun belirtildiği de açıklanmıştır.

“*Beş Büyük Yalan*” başlıklı haberde, işçilerinin anlattıklarına göre madende yaşam odalarının bulunmadığı, denetimden bir ay öncesinde madene haber geldiği ve

denetim için hazırlıkların yapıldığı ve ardından tekrar madenin eski haline çevrildiği açıklanmıştır. Madende taşeron yok demelerine rağmen 10-15 taşeronun var olduğu, sendika diye bir şeyin olmadığı, seçilen sendika temsilcisinin şirketin adamı olduğu belirtilmiştir. Pak Maden İş Sendikası Başkanı Vedat Öztürk'ün, yangının trafodan değil kömür patlamasından çıktığını söylediği aktarılmıştır.

“288 İşçi Nerede” başlıklı haberde, madende ölen işçilerin sayısının belirsizliğini koruduğu açıklanmıştır. DİSK'e bağlı Maden Sen'in ocakta kaç kişi olduğunu sorduğu belirtilmiştir. Sendikadan yapılan açıklamada yetkililere göre kaza anında 787 kişinin içeride olduğu, 283 kişinin öldüğü, 147 kişiyi ocakta olduğunun söylendiği kalan 288 kişinin nerede olduğunun sorulduğu aktarılmıştır.

“Yangını Anlamışlar Ama Çalıştırmaya Devam Etmişler” başlıklı haberde ise tecrübeli madencilere göre, mühendislerin madende karbonmonoksit gazını fark ettikleri, gazın nereden geldiğini araştırmaya başladıkları ancak gazın fark edilmesine karşın işçilerin tahliye edilmemiş olmasının üretimin durması korkusu olabileceği belirtilmiştir.

Aynı tarihli Zaman gazetesi **“Oğlunun İşitme Cihazı İçin Mesaiye Kalıyordu”** başlıklı sürmanşet haberinde, duyma engelli 4 yaşındaki Ali Gezgin'in babasının ve amcasının Soma faciasında hayatlarını kaybetmelerinin ardından yaşananlar aktarmıştır.

“Umutlarımız Sönüyor Acımız Büyüyor” başlıklı manşet haberde, ölü sayısının 284 olarak açıklandığı ifade edilmiştir. Haberin devamında aramaya katılanların ve otopsi merkezinde görevli olanların ifadelerine göre ise ölü sayısının en az 340 olduğu bildirilmiştir.

“Faciada 3 İhmal Başlıklı” haberde, ilk iddianın trafonun patlaması yönünde olduğu aktarılmış ancak uzmanların trafonun bu felakete yol açamayacağını söyledikleri belirtilmiştir. İkinci iddianın, madenin eski damarlarından birinde yangın çıktığı, temiz hava verilmesiyle büyüyen yangının trafoyu patlattığı yönünde olduğu aktarılmıştır. Üçüncü iddianın ise genişletme çalışmalarında bir işçinin, izinsiz ve gaz ölçümü yapılmadan dinamit kullandığı yönünde olduğu açıklanmıştır.

“**787 İşçi Vardı, 288’i Nerede**” başlıklı haberde, Maden Sen’in, Soma faciası ile ilgili resmi sayıların tutarsızlığına dikkat çektiği belirtilmiştir. Yetkililere göre madende 787 işçinin olduğu, 274 işçinin öldüğü, 150 işçinin hala madende olduğu, 75 yaralının kurtarıldığının aktarıldığı, kalan 288 kişinin nerede olduğunun sorulduğu ifade edilmiştir. Olayın üzerinden 3 gün geçmesine rağmen yerin altında yüzlerce işçinin kurtarılmayı beklediği açıklanmıştır.

“**Türkiye Soma İçin Ayakta**” başlıklı haberde ise Soma faciasının Türkiye genelinde protesto edildiği açıklanmıştır. DİSK, KESK (Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu), TMMOB ve TTB (Türk Tabipleri Birliği) üyelerinin iş bırakma eylemi yaptıkları aktarılmıştır. İstanbul, Ankara, İzmir, Diyarbakır, Bursa gibi illerde yürüyüşlerin düzenlendiği belirtilmiştir.

Cumhuriyet gazetesi ise Soma haberlerini tam sayfadan üç büyük başlık altında aktarmıştır. “**Başbakan’dan Dayak**” başlıklı haberde, Başbakanlık Müşaviri Yusuf Yerkel’in, Soma’da bir kişiyi tekmelemesinin ardından Başbakan Erdoğan’ın da bir yurttaşa tokat atığının ortaya çıktığı aktarılmıştır.

“**Oğlumu Verin Artık**” başlıklı haberde ise ölü sayısının 283 olarak açıklandığı belirtilmiştir. Haberin devamında ise madendeki çalışmaların, yangın ve su baskını yüzünden aksadığı ve madende kaç kişinin olduğu hakkında net bir bilginin bulunmadığı açıklanmıştır. İşçi yakınlarından Sevim Coşkun’un “*Ölü ya da diri, oğlumu bulun.*” sözleri haberde aktarılan bir diğer detaydır.

Aynı gazetenin “**Onlar Fıtrat Demedi**” başlıklı haberinde ise “*Bu tür kazalar bu işin fıtratında var.*” diyen Erdoğan’ın aksine Gül’ün gelişmiş ülkelerden örnekler gösterdiğine değinilmiştir. Haberin içeriğinde, Gül’ün “*Bu acıları o ülkeler nasıl minimize ettilerse artık biz de yapılması gereken tedbirleri almalıyız.*” sözü aktarılmıştır. Ayrıca Kılıçdaroğlu’nun da, Erdoğan’ın anlayışına tepki gösterdiği haberde konu edilmiştir.

Yeni Şafak gazetesi, Soma haberlerine tam sayfa yer ayırmıştır. “**Dönemediler**” başlıklı haberde, Soma’da şehit düşen 282 madencinin geride acı hikâyeler bıraktığı aktarılmıştır. Gazete, Soma haberlerini başlıklar halinde

detaylandırmış ve farklı noktalardan ele almıştır. “*Evladı İle Koyun Koyuna*” başlıklı haberde, Ordulu Hüseyin Avkas ve 19 yaşındaki oğlunun cansız bedenlerinin birbirlerine sarılmış halde bulundukları haberine yer verilmiştir. “*Bir Dairesi 200 Can!*”Başlıklı haber ise Soma Holding’in sahibi Alp Gürkan’ın, Maslak’taki 56 katlı gökdeleninde en ucuz dairenin 1 milyon 350 bin dolar olduğu, bir daire fiyatı ile madene 5 yaşam odasının alınabileceği ve en az 200 işçinin bu sayede kurtulmasının mümkün olabileceği aktarılmıştır.

Hürriyet gazetesi ise aynı tarihte Soma haberlerini hem sürmanşetine hem de manşetine taşımıştır. “*Düğün ve Cenaze*” başlıklı sürmanşet haberde, Soma Esenler’de maden ocağı mekanikeri olan Hakan ve eşi Burcu’nun 14-15 Mayıs günü düğünleri olurken aynı gün 200 metre ilerideki başka bir evde, Soma faciasında hayatlarını kaybeden iki kardeşin cenazelerinin uğurlandığı haberine yer verilmiştir. Hakan’ın, düğün izni aldığı için o gün maden ocağına gitmediği aktarılmıştır. Hakan’ın annesinin ise “*Ağlıya ağlıya gelin alıyoruz.*” sözlerine yer verilmiştir.

“*İşte Cehennem*” başlıklı manşet haberde ise Soma maden ocağındaki yangının devam ettiği duyurulmuştur. Haberin devamında yangın nedeni ile oluşan dumanın engellenmesi için tahtadan duvar örüldüğü belirtilmiş, ekiplerin mahsur kalan madencileri kurtarmak için çalışmalara devam ettiği aktarılmıştır. Ayrıca habere göre Enerji Bakanı Taner Yıldız’ın ölü sayısını 284 kişi olarak belirttiği açıklanmıştır.

Tablo 4: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 17 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri

17.05.2014						
Gazete	Başlık	Tam Sayfa	Sürmanşet	Manşet	Dönüşlü Haber	Fotoğraf
Taraf	Üç Ay Erken Ölmüşler			*		*
Zaman	Burada Felaket Olacak		*			*
	Yaşam Odası Yoktu Yeni Yapacaktık			*		*
Cumhuriyet	En Büyük Facia Sizensiz			*		*
Yeni Şafak	Bu Böyle Gitmez			*		*
Hürriyet	Yorgun ve Gergin		*			*

17 Mayıs 2014 tarihli Taraf gazetesinin “**Üç Ay Erken Ölmüşler**” başlıklı manşet haberinde, Soma Holding’in patronu Alp Gürkan’ın maden ocağında hiçbir ihmallerinin olmadığını öne sürmesinden bahsedilmiştir. Soma Holding’in patronu Alp Gürkan’ın “*Yaşam odaları hazırlıyorduk. Kaza 3-4 ay sonra olsaydı, bu insanlar kurtulacaktı.*” sözlerine yer verilmiştir.

Enerji Bakanı Taner Yıldız’ın “*İçeride yüzlerce işçi var iddiasını kati bir şekilde yalanlıyorum. 299-300-302 işçi kardeşimizi kaybetmiş olarak burayı kapatırız.*” sözü “**302 Kayıpla Kapatırız**” başlığı ile okuyucuya duyurulmuştur.

“**Başlarını Toprağa Gömdüler**” başlıklı haberde ise kurtulan bir madencinin, maden ocağında yaşadıkları ve gördükleri “*Vardiya çıkışı trafo patlamış dediler. Önce ufak bir şey sandık, aramızda şakalaşıyorduk. Gaz bizim tarafa gelmeye başladı. Baktım, yanımda biri debeleniyor, öbürünün gözleri yukarı kaymış. Herkes can çekişiyor. İnsanlar, kafalarını toprağa gömmüş, acaba oksijen var mı diye... Çok sabrettim ölmek için, bayılanların üzerinden sürünerek geçtim...*” sözleri ile aktarılmıştır.

Zaman gazetesi “**Burada Felaket Olacak**” başlıklı sürmanşet haberinde, madenden kurtulan 6 işçiden biri olan Mehmet Ali Dinçer’in anlattıklarına yer vermiştir. Habere göre Ali Dinçer yaptığı açıklamada, madende hayatını kaybeden

teknisyen Ergün Sidal'ın, 17 gün önce kabloların yükü kaldıramadığını tespit ettiğini; bunu söylemesine rağmen yöneticileri dinletemediğini, olaydan on gün önce ise havalandırmaların bozulmasından dolayı 4 işçinin hastaneye kaldırıldığını belirtmiştir. Ayrıca haberde Dinçer, ilk müdahalenin yanlış yapıldığını, ilk gelen yetkilinin “*Bunlar için yapılacak bir şey yok.*” dediğini ancak arkadaşlarının çoğunun sadece baygın olduğunu aktarmıştır. Yangından sonra kendisine ve sağ kurtulan arkadaşlarına para teklif edildiğini belirtmiştir.

Aynı gazetenin “***Yaşam Odası Yoktu Yeni Yapacaktık***” başlıklı manşet haberinde, Soma Kömür İşletmeleri'nin sahibi Alp Gürkan'ın, maden ocağında “yaşam odası” olmadığını ancak yapmayı planladıklarını söylediği aktarılmıştır. Haberin devamında İşletme Müdürü Akın Çelik'in “*Yaşam odamız var.*” dediği ardından genel müdür Ramazan Doğru'nun “*Yok.*” dediği yaşam odaları hakkında son noktayı Soma Holding Yönetim Kurulu Başkanı Gürkan'ın açıklamalarının oluşturduğu belirtilmiştir. Haberin devamında Gürkan'ın “*Odanın ehemmiyeti yok. Kaza 3-4 ay sonra olsaydı bu insanlar kurtulacaktı, yaşam odası olduğu için.*” sözlerine yer verilmiştir.

“***Maksimum 302 İçi İle Kapatırız***” başlıklı haberde, kaç kişinin hayatını kaybettiği ile ilgili çelişkili açıklamalar yaptığı belirtilen Enerji Bakanı Taner Yıldız'ın, ocakta mahsur kalanlar ile ilgili skandal bir açıklama yaptığı belirtilmiştir. Taner Yıldız'ın yaptığı açıklama “*Toplamda maksimum 301-302 işçi kardeşimizi kaybetmiş olarak burayı kapatırız diye düşünüyorum.*” şeklinde aktarılmıştır.

Cumhuriyet gazetesinin “***En Büyük Facia Sizsiniz***” başlıklı manşet haberinde, Soma'da yaşanan facia, katliam olarak belirtilmiş, şirket yöneticilerinin olayların 4. gününde konuştukları ve olaylarda ihmallerinin olmadığını savundukları aktarılmıştır. Haberin devamında yöneticilerin “*Kaza 2-3 ay sonra olsaydı bu facia olmazdı.*” görüşüne yer verilmiştir. “*Olmayacak şey oldu.*” sözleri ile yöneticilerin olayı açıklamaya çalıştığı ifade edilmiş, çıkan yangını sensörlerin neden algılamadığı konusuna ise yöneticilerin açıklık getiremediği belirtilmiştir.

“***Acılı Soma'ya TOMA'yla Gaz***” başlıklı haberde, maden faciasının meydana geldiği Soma'da kent merkezindeki eylemlere polisin çok sert müdahale ettiği, Soma

Belediyesi ile Soma Kaymakamlığı'nın bulunduğu meydana yürümek isteyen grubun önünün polis tarafından kesildiği ve polisin gaz bombası atarak tomarlarla tazyikli su sıkıldığı aktarılmıştır.

Yeni Şafak gazetesinde ise “**Bu Böyle Gitmez**” başlıklı manşet haberde, Türkiye'nin en güvenilir maden ocağında 284 cana malolan facianın, sektördeki eksiklikleri bir kez daha gözler önüne serdiği aktarılmıştır. Haberin devamında İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası'nın, AB standartlarına getirilmesine rağmen uygulamada sorunların ortaya çıktığı ve ayrıntılı bir mevzuatın oluşturulmasının şart olduğu belirtilmiştir.

“**Yalan Söyledi**” başlıklı haberde ise firma sahibi Alp Gürkan'ın, 4 gün sonra basın açıklaması yaptığı, 284 kişinin hayatını kaybettiği faciaya rağmen gelir oranlarından bahseden Alp Gürkan'ın, hiçbir ihmallerinin olmadığını savunduğu aktarılmıştır. Aynı gazetenin bir başka haberinde ise 284 kişinin hayatını kaybettiği maden faciası ile ilgili ifadelerin alınmaya başlandığı haberi “**Sorgu Başladı**” başlığı ile ilk sayfada yer almıştır.

Hürriyet gazetesi “**Yorgun ve Gergin**” başlıklı sürmanşet haberinde, ölü sayısının 292, kayıp olan kişi sayısının ise 10 olduğunu açıklamıştır.

“**Yalan Madeni**” başlıklı manşet haberde ise, madenin iş güvenliğinde dünya standartlarında olduğu iddiasının, olaydan 4 gün sonra basın karşısına çıkan Soma Madencilik'in patron ve yöneticilerinin itiraflarının sonucunda çöktüğü belirtilmiştir. Haberin devamında gazetecilerin ısrarlı soruları sonucunda şirket yöneticilerinin 5 kilometreye yayılan madende yaşam kaçış odalarının bulunmadığını söyledikleri ifade edilmiştir. Alp Gürkan'ın “*Bu kaza 3-4 ay sonra meydana gelmiş olsaydı bu insanlar kurtulacaktı. Çünkü madende yaşam odaları kuracaktık. Ancak bunlar zorunlu değil.*” sözleri haberin içeriğinde aktarılmıştır.

Tablo 5: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 18 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri

18.05.2014						
Gazete	Başlık	Tam Sayfa	Sürmanşet	Manşet	Dönüşlü Haber	Fotoğraf
Taraf	Bu Neyin Korkusu		*			*
	Soma'yı Polis Karıştırıyor			*		*
Zaman	10 Yaşındaki Çocuğa Bile Gözaltı		*			*
	Üretimi Yavaşlattığı İçin Gaz Sensörleri Kapatılmış			*		*
Cumhuriyet	Soma'ya Kelepçe	*				*
Yeni Şafak	Her Yer Soma		*			*
	Hiçbirinden Hesap Sorulmadı			*		*
Hürriyet	Şili'den Mesaj		*			*
	Soma Yasağı			*		*

18 Mayıs 2014 tarihli Taraf gazetesinin “***Bu Neyin Korkusu***” başlıklı sürmanşet haberinde, yaşanan Soma faciasının sonrasında Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın korumalarının ve müşavirinin ardından ise polis görevlilerinin halka saldırdıkları aktarılmıştır. Aynı gazetenin “***Soma'yı Polis Karıştırıyor***” başlıklı manşet haberinde polislerin, Soma faciasına yönelik meydana gelen tepkileri, Toma ve gazla bastırmaya çalıştığı açıklanmıştır.

“***Bakan'dan Skandal Açıklama***” başlığı ise Taraf gazetesinde okuyuculara aktarılan diğer bir haberdır. Haberde Çalışma Bakanı Çelik’in, müfettişlerin madeni 16 kez denetlediğini, sonuçların ise olumlu çıktığını belirttiği aktarılmıştır. Haberin devamında, olaydan sonra madene giren bir müfettişin incelemesi soncunda 90 TL’lik gaz sensörlerinin yeterli olmadığı ve katliamın önlenemez olduğu ortaya çıktığı belirtilmiştir.

Zaman gazetesi aynı tarihte “***10 Yaşındaki Çocuğa Bile Gözaltı***” başlıklı sürmanşet haberinde, Soma faciasına tepki için İzmir’de yapılan gösterilerde polislin müdahalesinin sert olduğunu aktarmıştır. “Robocop” diye tabir edilen tam teçhizatlı çevik kuvvet ekiplerinin, ailesi ile birlikte gezmeye çıkan 10 yaşındaki bir çocuğu

gözüne almaya çalıştığı, çevredeki vatandaşların ve diğer polislerin araya girmesi ile çocuğun serbest bırakıldığı açıklanmıştır.

Aynı gazetenin “**Üretimi Yavaşlattığı İçin Gaz Sensörleri Kapatılmış**” başlıklı manşet haberinde ise olayın üzerinden 5 gün geçmesine rağmen olayın neden meydana geldiğinin henüz kesin bir biçimde bilinmediği belirtilmiştir. Haberin devamında Zaman gazetesine konuşan iki maden ocağı çalışanının anlattıklarına yer verilmiştir. Madende gaz sensörlerinin kapatılma sebebini açıklayan İmbat AŞ çalışanının “*Ocağa girdiğimizde gaz sensörleri çalışmıyordu. Madende görev yapan işçilere sensörlerin neden çalışmadığını sordum, üretimi yavaşlattığı için kapattıklarını söylediler.*” şeklindeki açıklaması aktarılmıştır.

“**Bakan Yıldız 301 İle Kapattı**” başlığı ise dikkatleri çeken bir başka haberdir. Haberin içeriğinde arama kurtarma çalışmalarının sona erdiği açıklanmıştır. Haberde daha önce “*Maksimum 302 işçi kardeşimizi kaybetmiş olarak burayı kapatırız*” diyen Enerji Bakan’ı Taner Yıldız’ın ölü sayısını 301, kurtarılanların sayısını ise 485 olarak açıkladığı aktarılmıştır. Haberde Bakan Yıldız’ın madenin kapatılıp kapatılmayacağına yönelik açıklaması ise “*Buradan çıkan kömür sanayiye, evlere ve elektrik üretimine gidiyor. Bakın 2 milyon aileye, fakir, fukaraya kömür dağıtıyoruz. Nereden dağıtıyoruz bunları buradan çıkan kömürlerle dağıtıyoruz.*” şeklinde aktarılmıştır.

“**Düğün Evinde Yas**” başlıklı haberde, Soma’da hayatını kaybedenlerden biri olan 44 yaşındaki Muzaffer Eren’in, 18 Mayıs 2014 tarihinde kızını evlendirecek olduğu ancak düğün hazırlıkları yapılan evde, Eren’in madende hayatını kaybetmesi sonucu taziyelerin kabul edildiği aktarılmıştır. Madende başçavuş olarak görev yapan Eren’in kendisi gibi madenci olan arkadaşları ile kucak kucağa ölüme gittiği aktarılmıştır.

Cumhuriyet gazetesi aynı tarihte olaylara tam sayfa yer vermiştir. “**Soma’ya Kelepçe**” başlıklı haberde, hükümetin Soma’daki dayanışmanın kendisine yönelik tepkiyi örgütlemesinden çekindiği için bölgeyi ablukaya aldığı aktarılmıştır. İlçeye giden yollarda polis noktaları oluşturulduğu, polislerin ilçeye giren araçları durdurarak kimlik kontrolü yaptıkları ve sakıncalı görülenlerin ilçeye alınmadığı

belirtilmiştir. Haberin devamında bölgeye Erdoğan'ın gelmesinin ardından fiili olarak olağanüstü halin başladığı, Soma'daki maden faciasında yaşamlarını yitiren işçilerin ailelerine hukuki destek vermek için ilçede bulunan Çağdaş Hukukçular Derneği Genel Başkanı Kozağaçlı ve bazı yönetim kurul üyelerinin yaka paça gözaltına alındıkları açıklanmıştır.

Aynı sayfada yer alan **“Bu Ne Pişkinlik”** başlıklı haberde, Çalışma Bakanı Çelik'in ILO (İnternationalLabourOrganization) sözleşmesi hakkındaki sözlerine yer verilmiştir. Haberin devamında bakan Çelik'in ölen işçilerin yakınlarına yaptığı *“Kalanlar için sorun yok.”* açıklamasının şaşkınlık yarattığı belirtilmiştir.

“10 Yaşındaki Çocuktan Korktular” başlıklı haberde ise İzmir'de meydana gelen Soma faciasına yönelik protesto gösterilerinde 10 yaşındaki bir çocuğun gözaltına alınmak istendiği, korkudan altını ıslatan çocuğun çevredekilerin tepkileri üzerine serbest bırakıldığı konu edilmiştir. CHP İzmir Milletvekili Alaattin Yüksel'in, İl Emniyet Müdürü'ne *“10 yaşındaki çocuğa bile tahammülleri yok. Bu korku neden?”* diye seslendiği aktarılmıştır.

Yeni Şafak gazetesi **“Her Yer Soma”** başlıklı sürmanşet haberinde, Galatasaraylı futbolcuların, maça Soma için madenci baretleri ile çıktığına; Beşiktaş'ın ise Soma'da hayatlarını kaybeden madencilerin sayısı kadar koltuklara karanfil bıraktığına yer vermiştir.

“Hiçbirinden Hesap Sorulmadı” başlıklı manşet haberde ise bu güne kadar meydana gelen maden kazalarında sorumluların gerçek anlamda ceza almadıkları ya tazminat ödeyerek kurtuldukları ya da bilirkişi raporu ile serbest kaldıkları açıklanmıştır. Haberin devamında son 10 yıl içinde yapılan yasal düzenlemeler ile maden sahiplerinin ölüme sebebiyet vermek suçu ile hâkim karşısına çıkarıldığından ancak alınan cezaların yeterli olmadığından bahsedilmiş, yaşanan kazalara ve alınan suçlara geçmiş tarihlerden örnekler verilmiştir.

Aynı sayfada **“Yarım Saat Uyku”** başlıklı haberde, Soma faciası haberini alırmaz bölgeye gelen Enerji Bakanı Taner Yıldız'ın hem bölge halkına moral verdiğinden hem de kamuoyuna sağlıklı bilgi akışını sağladığından bahsedilmiştir.

“**İTÜ’den Kovuldu**” başlıklı haberde, yüzlerce işçiye mezar olan madenin patronları olan Alp Gürkan’ın ve İsmet Kasapoğlu’nun, İTÜ Maden Fakültesi Akademik Danışma Kurulu üyeliklerine son verildiği ele alınmıştır.

“**Seferberlik**” başlıklı haberde ise 301 madencinin can verdiği Soma faciasının yaralarını sarmak için Türkiye’nin dört bir yanından yardımlar yapıldığı, üniversiteli gençlerin, Kızılay’ın bölgedeki çalışmalarına yardım etmek için Soma’ya akın ettiği belirtilmiştir. Oluşturulan bu yardım seferberliğine iş, sanat ve spor dünyasının yanı sıra vatandaşlarında katıldığı açıklanmıştır.

Hürriyet gazetesinin “**Şili’den Mesaj**” başlıklı sürmanşet haberinde, 4 yıl önce yerin 700 metre altında 69 gün mahsur kalan ve sağ çıkarılan Şilili madencilerin, Soma’daki meslektaşlarına gönderdikleri mesaj “*Keşke bizden ders çıkarılsaydı.*” şeklide aktarılmıştır.

“**Soma Yasağı**” başlıklı manşet haberde ise 301 madencinin hayatını kaybettiği Soma’da gerilimin arttığı; polisin ise bazı kişilerin ilçeye girişlerine izin vermediği aktarılmış, Soma’da bulunan Çağdaş Hukukçular Derneği Başkanı Avukat Selçuk Kozağaçalı ile birlikte aralarında 7 avukatında bulunduğu 36 kişinin gözaltına alındığından bahsedilmiştir.

Sayfada aktarılan diğer bir haber “**Madenciye Saygı**” başlığı ile sunulmuştur. Haberin içeriğinde sarı kırmızılı oyuncuların, kömür karasına çevrilmiş tünelden başlarında baretler ile sahaya çıkıp saygı duruşunda bulunduklarından bahsedilmiştir, haberin devamında ise Beşiktaşlı oyuncuların “*Gözyaşların, alın terin, kirli çizmen ŞEREFİMİZDİR*” yazılı pankart ile sahaya çıktıkları aktarılmıştır.

Tablo 6: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 19 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri

19.05.2014						
<i>Gazete</i>	<i>Başlık</i>	<i>Tam Sayfa</i>	<i>Sürmanşet</i>	<i>Manşet</i>	<i>Dönüşlü Haber</i>	<i>Fotoğraf</i>
Taraf	Soma İçin Sorgu Zamanı		*			*
	İktidarın Taşeronu			*		*
Zaman	Beş Gün Sonra 4 Tutuklama		*			*
	Aşırı Yüklmeyi Elektrik Panoları Bile Taşıyamadı			*		*
Cumhuriyet	Ölüm Fermanı			*		*
Yeni Şafak	Hesap Verme Zamanı			*		*
Hürriyet	Her Yolu Çürük			*		*

Taraf gazetesinin “**Soma İçin Sorgu Zamanı**” başlıklı sürmanşet haberinde, Soma Holding’in patronunun oğlunun da aralarında bulunduğu 25 kişinin gözaltına alındığından ayrıca işletme müdürü ile birlikte iki mühendisin de tutuklandığından bahsedilmiştir. Haberin devamında Soma faciasının trafo patlamasından kaynaklı olmadığı, yanan kömürün çökmesi ve karbonmonoksit gazının içerde birikmesi sonucunda oluştuğu açıklanmıştır.

“**AK Parti’li Doğru Şirketin Yöneticisi**” başlıklı haberde, eşinin genel müdür olduğu madende beş tepe yöneticisinden biri olduğu söylenen, 30 Mart’ta AKP Belediye Meclis Üyesi seçilen ve şirketten ayrıldığı belirtilen Melike Doğru’nun hala Soma AŞ’ de çalıştığının ortaya çıktığı aktarılmıştır.

Aynı gazetenin manşetinde ise “**İktidarın Taşeronu**” başlığına yer verilmiştir. Haberin içeriğinde, 301 kişinin hayatını kaybettiği Soma AŞ’nin, aslında madenin sahibi olmadığı ve Türkiye Kömür İşletmeleri’nin “taşeronu” olduğu açıklanmıştır. Haberin devamında olayın sorumlularının doğrudan iktidara uzandığı detayları ile aktarılmıştır.

Zaman gazetesinin “**Beş Gün Sonra 4 Tutuklama**” başlıklı sürmanşet haberinde, maden faciasından 5 gün sonra 25 kişinin gözaltına alındığı, gözaltına

alınanlardan işletme müdürü Akın Çelik'in de aralarında bulunduğu 3 kişinin taksirle birden fazla kişinin ölümüne sebep olması suçlaması ile tutuklandığı haberine yer verilmiştir. Haberin devamında ise bilirkişi raporuna göre, kömür madeninde meydana gelen yangının trafodan çıkmadığı, hava ile temas eden kömürün oksitlenmesi ve çıkan ısı sonucunda kömürün yanması nedeni ile oluştuğu açıklanmıştır.

“Aşırı Yüklenmeyi Elektrik Panoları Bile Taşıyamadı” başlıklı manşet haberde, 301 kişinin hayatını kaybettiği madenden kurtulan bir işçi ile vefat eden elektrik ustasının eşinin, elektrik panolarının yükü taşıyamamasına yönelik yapmış oldukları açıklamalara yer verilmiştir.

“Köyden Bir Minibüs Gitti, 15 Tabut Geldi” başlıklı haberde, madene 80 km uzaklıkta olan Köseler köyünden, Salı günü madene gitmek üzere bir minibüsün kalktığı ve giden 15 madencinin geri dönemediği belirtilmiştir.

“Kurtarma Çalışmaları Kaosa Döndü” başlıklı haberde ise arama kurtarma çalışmalarına katılan 16 kişilik Türkiye Taşkömürü Kurumu ekibinin, Zonguldak'a geri döndüğü belirtilmiş; maden mühendisi Erhan Keçecioğlu'nun, madenin kuyu başı ve baca ağızlarında hiç tecrübesi olmayan kişilerin işini yapan ekiplere engel olduklarını söylediği aktarılmıştır.

Cumhuriyet gazetesinin **“Ölüm Fermanı”** başlıklı manşet haberinde, taşeron sultanlığının geldiği, idarenin personeli yeterli bulmaması durumunda ihaleye çıkabileceği, gerekli önlemlerin alınıp alınmadığı konusundaki denetimleri ise işverenin kendisinin yapacağı belirtilmiştir. Haberin detayında ise taşeron işçi sayısı hakkında açıklamalarda bulunulmuştur. AKP döneminde taşeron kullanım sayısının katlanarak arttığı ve 358 binden 2,5 milyona çıktığı açıklanmıştır.

“Soma'ya Duvar” başlıklı haberde ise Soma'da, Erdoğan'a yönelik yapılan protestoların ardından hükümetin facianın sorumluluğundan kurtulmak için harekete geçtiği, Soma Madencilik CEO'su Can Gürkan'ın da aralarında bulunduğu 25 kişinin 6 gün sonra gözaltına alındığı ancak şirket patronu Alp Gürkan'ın gözaltı listesinde bulunmadığı ve facianın yaşandığı ocağın girişlerinin kapatıldığı belirtilmiştir.

Yeni Şafak gazetesinin “**Hesap Verme Zamanı**” başlıklı manşet haberinde, Soma faciasında yürütülen soruşturma kapsamında ilk gözaltı kararlarının geldiği ve maden sahibinin oğlunun da aralarında bulunduğu 25 kişinin polis nezaretinde adliyeye götürüldüğü açıklanmıştır. Somalı avukatların hiçbirinin şüphelileri savunmak istemediği, baro tarafından avukatı olmayan kişilere Akhisar’dan avukat görevlendirildiği açıklanan haberde, mahkemeye sevk edilen 4 kişinin tutuklandığı belirtilmiştir. Haberin devamında, soruşturmayı yürüten Başsavcı Bekir Şahiner’in, faciaya asıl neden olanın oksitlenen kömür olduğunu söylediği aktarılmıştır.

“**Maden Açmak Kreşten Kolay**” başlıklı haberde, maden ocağı açmak için gerekli kriterlerin bir kreşi işletmekten daha esnek olduğu açıklanmıştır. Haberin devamında kreş açabilmek için yangın merdiveninden mutfakta kullanılacak cihazlara kadar çeşitli şartların arandığı ancak maden ocaklarında ise ön plana sermaye yeterliliğinin çıktığı ifade edilmiştir.

“**TuğlaylaKapatıldı**” başlıklı haberde ise 301 işçinin hayatını kaybettiği madende arama kurtarma çalışmalarının sona erdiği, yangının kısmen devam ettiği ve madende alevlerin büyümemesi için iki ocağın havalandırma kapılarının tuğla ile örüldüğü belirtilmiştir.

Hürriyet gazetesi ise “**Her Yolu Çürük**” başlıklı manşet haberinde, Soma Holding’in sahip olduğu, bölgedeki diğer maden ocağı olan Işıklar Maden Ocağı’nın da alarm verdiğini belirtmiştir. Haberin detayında, Işıklar Madeni’nin, Soma ve diğer ocaklarla bağlantısını sağlayan 3 kilometrelik yolun, işletmenin yer altı faaliyetleri soncunda çatlamaya başladığı ve son 6 ay içinde bu çatlakların göçüklere dönüştüğü açıklanmıştır.

“**Bilinçli Taksirle İnsan Öldürme**” başlıklı haberde, 301 kişinin öldüğü maden faciasının 6. gününde, Soma Madencilik Yönetim Kurulu Başkanı Can Gürkan’ın da aralarında bulunduğu 25 kişinin gözaltına alındığı aktarılmıştır.

Tablo 7: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 20 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri

20.05.2014						
Gazete	Başlık	Tam Sayfa	Sürmanşet	Manşet	Dönüslü Haber	Fotoğraf
Taraf	Havuz Medyasında Soma Yangını		*			*
	Madeni Kazdıkça Doğrular Çıkıyor			*		*
Zaman	Sorumluluğu Sahte İmzayla Müdüre Yıkmak İstediler			*		*
Cumhuriyet	Yangında Çalıştılar			*		*
Yeni Şafak	Bile Bile Ölüme Gönderildiler			*		*
Hürriyet	Baretli Bayram		*			*
	İlk Sorguda Çatlak			*		*

Taraf gazetesi 20 Mayıs 2014 tarihli sayısında “*Havuz Medyasında Soma Yangını*” başlıklı sürmanşet haberinde, madende bulunan yürüyen bant sistemlerini satan şirketin, ünlü bir yazarın ablasına ait olduğunu açıklamıştır. Başbakan ile yakın ilişkileri olduğu aktarılan yazarın ablasının, yanmaz diye sattığı ve madende taşımacılık için kullanılan sistemin yangında tutuştuğu belirtilmiştir. Patron Alp Gürkan’ın, yazarın ablasına, borcuna kefil olacak kadar güvendiğinin ortaya çıktığı okuyuculara aktarılmıştır.

Aynı gazetenin “*Madeni Kazdıkça Doğrular Çıkıyor*” başlıklı manşet haberinde ise madendeki yetkinin, yılbaşında birden değiştirildiği ve tüm bakanlık ve bürokrasi ile ilgili ilişkilerin eşi AKP Meclis Üyesi olan Ramazan Doğru’nun yetkisine verildiği aktarılmıştır. Haberin devamında eşi 30 Mart’ta AKP’nin Soma Meclis üyesi seçilen Doğru’nun, Çalışma ve Enerji Bakanlığı ile ilişkileri yürütürken şirketin defalarca denetim geçirdiği halde facianın yaşandığı açıklanmıştır.

“*Mecburlar, Girecekler*” başlıklı haberde, diğer ocaklarda çalışanlara “*Bu gün iş başı yapacaksınız.*” talimatı verildiği belirtilmiş, 24 yaşındaki Faruk Çakır’ın “*Babam yok, sakat anam var. Mecburuz, gireceğiz. Hatta sizinle konuştuğum için atılır mıyım diye korkuyorum.*” sözleri haberin içeriğinde aktarılmıştır.

“**Adalet Kararı**” başlıklı haberde, Başsavcılığın, TCK’ da (Türk Ceza Kanunu) cezası 25 yıla varan “*Bilinçli taksir, olası kast ve ihmali davranışla kasten öldürme*” maddelerini atladığı, cezası 2 ile 15 yıl arasında olan “*Bilinçli taksir*” suçunun işlendiğini söylediği belirtilmiştir. Haberin devamında ise savcı ve mahkemenin düşüncesini değiştirmemesi durumunda her bir ölümün cezasının sadece 18 gün olacağı ancak ceza, alt sınırdan verilir ise para cezasına bile çevrilebileceği açıklanmıştır.

Zaman gazetesinin “**Sorumluluğu Sahte İmzayla Müdüre Yıkma İstediler**” manşetli haberinde, Soma soruşturmasında işletme CEO’su Can Gürkan’ın, savcılık tarafından “*Denetimli Serbestlik Yasası*”ndan yararlanarak serbest bırakılması talebi ile mahkemeye sevk edildi aktarılmıştır. İddialara göre Can Gürkan’ın, savcılık ifadesi sırasında şirket ile ilgili bütün yetkilerin genel müdür Ramazan Doğru’ya ait olduğunu gösteren bir belge sunduğu açıklanmıştır. Doğru’nun belgedeki imzaların kendisine ait olmadığını söylemesinin ardından Gürkan’ın gözaltı süresinin uzatılmasının talep edildiği ifade edilmiştir. İkinci kez savcılığa sevk edilen Gürkan’ın tutuklanarak ceza evine gönderildiği aktarılmıştır.

Sayfada Soma ile ilgili diğer bir haber ise “**Milli Hüzün**” başlığı ile gazetede yer bulmuştur. Haberde Soma’da hayatını kaybeden işçilerin kabirlerinin Futbol Federasyonu yetkilileri ve A Milli takım tarafından ziyaret edildiği açıklanmıştır.

“**Komutandan Maden Şehitlerine Dua**” başlıklı haberde de Soma’yı acılı gününde yalnız bırakmayan Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necdet Özel ve kuvvet komutanlarının, Madenci şehitliğine ve arkadaşlarını kurtarmak için girdiği madende can veren Tayyip Şenlik’in ailesine yaptıkları ziyaret ele alınmıştır.

Cumhuriyet gazetesinin “**Yangında Çalıştılar**” başlıklı haberi, manşetten okuyuculara aktarılmıştır. Haberin içeriğinde Genel Maden İşçileri Sendikası Genel Başkanı Eyüp Alabaş’ın verdiği bilgiyi aktaran gazete, bu bilgiye göre facianın yaşandığı ocakta yangının sabah saatlerinde başladığını ancak yangına müdahale edilirken işçilerin ocakta çalışmaya devam ettirildiğini belirtmiştir.

“**Gaz Yükselmiş Ama Gören Olmamış**” başlıklı haberde ise savcılığa göre olay öncesi ve sırasında ani karbonmonoksit yükselmesi olduğu ama bu durumun yetkililerce yeterli şekilde takip edilmediği açıklanmıştır. Yönetim kurulu başkanı Gürkan ve genel müdür Doğru ile birlikte 6 kişinin tutuklandığı aktarılmıştır.

“**Dozer Bile Girmiş**” başlıklı haberde ise eleştirilere hedef olan Çalışma Bakanı Çelik’in açıklamalarına yer verilmiştir. Habere göre Çelik, maden ocaklarının ruhsatlarının ve işleyişlerinin Enerji Bakanlığı’na bağlı olduğunu söylemiştir. Haberde Hüseyin Çelik’in yasak olmamasına rağmen Soma’daki madene dozer bile sokulmuş olduğunu söylediği belirtilmiştir.

Yeni Şafak gazetesinin “**Bile Bile Ölüme Gönderildiler**” başlıklı haberinde, Savcılık soruşturması sonucunda Soma madeninde 301 kişinin göz göre göre ölüme gönderildiğinin ortaya çıktığı aktarılmıştır. Haberin devamında 2 kez yangın çıktığı, gaz sensörlerinin uyarı verdiği, son 15 gün sıcak kömür çıkarıldığı ancak madenin yine de çalışmaya devam ettiği ve müfettişlerin bu duruma göz yumdukları belirtilmiştir.

“**Milli Destek**” başlıklı haberde ise A Milli Takım’ın oyuncularının Soma’da hayatlarını kaybeden madenciler için oluşturulan şehitliği ziyaret ettiğinden, burada öğle namazı kılıp mevlit okutan Milli Takım kafilesinin daha sonra Avdan köyünde ailelere taziye de bulunduğundan bahsedilmiştir.

“**232 Yetim**” başlıklı haberde ise hayatını kaybeden 116 madencinin, 232 çocuğunun yetim kaldığı belirtilmiştir, ölen madencilerden 22 sinin yeni evli olduğu, nişanlı olan 5 madencinin ise evlilik hazırlığı yapıyor oldukları açıklanmıştır.

Hürriyet gazetesi “**Baretti Bayram**” başlıklı sürmanşet haberinde, Soma’nın acısının 19 Mayıs kutlamalarına da yansıdığına yer vermiştir. Ayrıca haberde Samsun’dan Ankara’ya giden 1919 gencin, kendilerini Kızılay’da karşılayan grupla birlikte Anıtkabir’e yürüdükleri aktarılmıştır.

Aynı gazetenin “**İlk Sorguda Çatlak**” başlıklı manşet haberinde ise Soma faciası soruşturmasında işletme yönetim kurulu başkanı Can Gürkan’ın, genel müdür Ramazan Doğru’yu, Ramazan Doğrunun ise “yetki imzası sahte” diyerek patronunu

suçladığı aktarılmıştır. Haberin devamında ise Soma Holding’in sahibi Alp Gürkan’ın oğlu Can Gürkan’ın denetimli serbestlik talebiyle mahkemeye çıkarıldığı açıklanmıştır. Mahkemede, genel müdür Ramazan Doğru’nun, patronu Can Gürkan’ı “Yetkiyi sahte imza ile devretti.” diye suçladığı bunun üzerine savcının ek süre isteyerek Gürkan’ı savcılığa götürüp bir kez daha sorguladığı ancak bu kez tutuklama talebiyle mahkemeye sevk ettiği ve ikisinin de tutuklandığı belirtilmiştir.

“**İşadamı Tanımam**” başlıklı haberde ise Başbakan’ın, “Ayrı Coğrafyalarda Aynı İmza” programında yaptığı konuşmada “*En yakınımızdan en uzağımıza kadar Soma’daki patronlar AK Partilidir diye konuştular.*” şeklindeki ifadesi aktarılmıştır. Ayrıca Başbakan’ın Soma hakkındaki görüşlerinin de yer aldığı haberde “*Oysa ben o patronu ilk defa Soma’da gördüm. Tanımam bilmem. Bu müfteriler iftiralarla bir şeyler sağlayacaklarını sandılar. Sağlayamazsınız. Benim milletim müfterileri çok iyi tanır. Utanmadan sıkılmadan yandaşlarına orayı peşkeş çekti diyecek kadar alçaldılar.*” ifadelerine de yer verilmiştir.

Tablo 8: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 21 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri

21.05.2014						
Gazete	Başlık	Tam Sayfa	Sürmanşet	Manşet	Dönüşlü Haber	Fotoğraf
Taraf	Hükümette Soma Çatlağı			*		*
Zaman	Maden Sahipleri, Ağır Cezadan Nasıl Kurtuluyor			*		*
Cumhuriyet	450 Soma Var			*		*
Yeni Şafak	Her Yıl Beş Soma Faciası			*		*
Hürriyet	Hazin İade			*		*

Taraf gazetesinin 21 Mayıs 2014 tarihli sayısı, Soma faciasını manşetine “**Hükümette Soma Çatlağı**” başlığı ile taşımıştır. Haberin içeriğini ise Çalışma Bakanı Faruk Çelik’in, Enerji Bakanı Taner Yıldız’a Meclis kürsüsünden verdiği yanıt oluşturmaktadır. Faruk Çelik’in yaptığı açıklamada, Maden ocaklarının kendisi ile ilgili olmadığını, kendi bakanlıklarının görevinin teftiş ile sınırlı olduğunu,

ocakların ruhsatlarının ve işleyişinin tamamen Enerji Bakanlığına ait olduğunu söylediği aktarılmıştır.

Sayfada yer alan diğer bir haber ise “**301 Kişiyi 5-6 Kişi Öldürmedi**” başlığı ile okuyuculara sunulmuştur. Haberin içeriğinde İ.Ü (İstanbul Üniversitesi) Maden Anabilim Dalı Başkanı Kağan Özdemir’in, felaketin daha önce TKİ’nin (Türkiye Kömür İşletmeleri) “metan var” diye kapattığı A panosunda başladığını söylediği ve konu ile ilgili tutuklanan 5-6 kişinin sadece sorumlu olmadığını buna göz yuman TKİ’nin de sorumlu olduğunu söylediği aktarılmıştır.

Taraf gazetesinin“**O Madenciyi Ödüllendirmiş**” başlıklı haberinde ise 301 kişinin hayatını kaybettiği maden ocağını çalıştıran taşeron firmanın, Soma’nın “*Başarılı çalışması*” nedeniyle devlet tarafından ödüllendirildiğinin ortaya çıktığı açıklanmıştır. Ayrıca TKİ’nin 2012 yılında şirkete Soma’da 8.1 milyon ton rezervi olan iki ayrı ocağı verip jest yaptığı belirtilmiştir.

Zaman gazetesinin“**Maden Sahipleri, Ağır Cezadan Nasıl Kurtuluyor?**” manşetli haberinde, son beş yıl içinde yaşanan Büyükköy ve Karadon maden faciaları ele alınmıştır. Buradaki kazaların sorumlularının “taksirle ölüm” sonucunda yargılandıkları, kısa süre ceza evinde kaldıktan sonra tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldıkları aktarılmıştır. Davanın bilinçli taksir suçundan açılması durumunda ise cezaların 22,5 yıla kadar çıkabileceği açıklanmıştır. Bu duruma, bilirkişi raporlarının da etkili olduğunu söyleyen mağdur avukatlarının aynı konu hakkında Soma içinde endişelendiklerine dikkat çekilmiştir.

“**O Çocuk, Polis Zoruyla Adliyeye Götürüldü**” başlıklı haberde ise İzmir’de Soma protestolarında gözaltına alınmak istenen 13 yaşındaki A.K’nin savcılık talimatı ile tekrar annesi ve babası eşliğinde gözaltına alındığı, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu’na muhalefet suçlamasıyla ifadesinin alınıp serbest bırakıldığı açıklanmıştır.

Aynı gazetenin “**Madenci Şehit Ağabeyinin Sarılı Olduğu Battaniyeyi Kızılây’a Verdi**” başlıklı haberinde ise Soma faciasında hayatını kaybeden Ahmet Yarkın’ın, faciada ölen ağabeyinin cenazesinin sarılı olduğu battaniyeyi yıkayarak

tekrar Kızılay’a iade ettiği belirtilmiştir. Bu durum karşısında duygulanan Kızılay Şube Başkanı Aziz Gürel’in gözyaşlarını tutamadığı ve battaniyenin müzede sergilenmesi için Kızılay Genel Merkezi’ne göndereceğini açıkladığı aktarılmıştır.

Cumhuriyet gazetesi “**450 Soma Var**” başlıklı haberinde, Türkiye’de her an patlamaya hazır 450 maden ocağının daha olduğunun ortaya çıktığını açıklamıştır. Eski Maden Mühendisleri Odası Başkanı Mehmet Torun’un “*Bu ocaklar arasında Soma’dan daha beter durumda olanlar var. Özellikle kömür ocaklarının yüzde 70’i Somadaki ocaktan daha kötü durumda. Patlama, ölüm riski devam ediyor.*” açıklamasına yer verilmiş ve acil eylem çağrısında bulunduğu belirtilmiştir.

“**Patron Kayıp**” başlıklı haberde ise Soma Kömür İşletmeleri AŞ genel müdürü Ramazan Doğru’nun “yetki devri” kararında yer alan imzaların sahte olduğunu ileri sürmesi üzerine, şirkete yönelik yapılan soruşturmanın genişletildiği ve Soma Holding’in patronu Alp Gürkan hakkında yakalama kararının çıkarıldığı duyurulmuştur. CHP Manisa Milletvekili Özgür Özel’in, Alp Gürkan’ın polis tarafından iki adreste de bulunamadığını açıkladığı aktarılmıştır.

Yeni Şafak gazetesinin “**Her Yıl Beş Soma Faciası**” başlıklı sürmanşet haberinde, Türkiye’de günde 200 iş kazasının meydana geldiği, 4 işçinin hayatını kaybettiği; bu sayının yılda 1400’ü bulduğu ve 80 bin kişinin de sakat kaldığı açıklanmıştır. Bu nedenle yılda aslında 5 Soma faciasının yaşandığı ancak hayatlarını kaybedenlerin aynı gün toprağa verilmediği için bu acının bilançosunun kimse tarafından fark edilmediği belirtilmiştir.

Aynı sayfada “**Patron Nerede**” başlıklı haberde de Soma’daki madenin sahibi Alp Gürkan’ın, telefonunu kapatıp kayıplara karıştığı aktarılmıştır. CHP Milletvekili Özgür Özel’in, Gürkan hakkında yakalama kararı çıkarıldığını ancak polisin gittiği iki adreste de işadamını bulamadıklarını öne sürdüğü açıklanmıştır.

“**İşçiler Madene Girmedî**” başlıklı haberde, Soma Holding’e bağlı Işıklar ve Ata Bacası madenlerinde işçilerin 20 Mayıs tarihinde iş başı yapmadıkları belirtilmiştir. Arkadaşlarının cesetlerini taşıyan işçilerin günlerdir uyuyamadıklarını belirten Tevrat Çün’ün, “*Çalıştığımız Ata Bacası’nın çalışma koşulları facianın*

yaşandığı oaktan kötü. Şartlarımız düzeltilmezse çalışmayacağız.” dediği aktarılmıştır.

“**Konuşamadı Adliye Kaçtı**” başlıklı haberde Sendika Başkanı Tamer Küçükgençay’ın, maden ocağı hakkında bu zamana kadar hiç şikâyet almadıklarını iddia ettiği ve işçilerin yoğun talepleri üzerine açıklamasını yarıda keserek adliye sığındığı belirtilmiştir.

Hürriyet gazetesinin “**Hazin İade**” manşetli haberinde ise Ahmet Yarkın’ın, ölen ağabeyi Nuran Yarkın’ın cesedinin taşındığı battaniyeyi “*İhtiyacı olan başka biri de kullanır.*” diyerek Kızılay şubesine iade ettiği aktarılmıştır. Haberin devamında Kızılay Soma Şube Başkanı Aziz Günel’in gözyaşlarını tutamadığı belirtilmiş, Günel’in battaniyeyi Ankara’daki genel merkeze göndereceklerini ve müzede sergileneceğini belirttiği açıklanmıştır.

Tablo 9: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 22 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri

22.05.2014						
Gazete	Başlık	Tam Sayfa	Sürmanşet	Manşet	Dönüşlü Haber	Fotoğraf
Taraf	Kanlı Kömürün Ödülü Mercedes		*			*
	Yürütme Kadrosu			*		*
Zaman	Taşeron İşçi 10 Yılda Üç Kat Arttı			*		*
Cumhuriyet	Tekmeci Yakınımdır			*		*
Yeni Şafak	Maden 3 Ay Kapalı			*		*
Hürriyet	Dokunulmaz			*		*

Taraf gazetesinin 22 Mayıs 2014 tarihli “**Kanlı Kömürün Ödülü Mercedes**” başlıklı sürmanşet haberinde, 301 kişinin ölmesine neden olan madeni denetlemek ile görevli olan TKİ’nin müdürü Hakkı Duran’ın geçen yıl kuruma “yüksek kazanç” elde ettirdiği için Mercedes SLK 200 model makam aracı ile ödüllendirildiği belirtilmiştir. Haberin içeriğinde ise yıllık 2 milyon ton kömür üretildiği ancak bu

ocağın Soma Holding’e verilmesinin ardından üretimin yıllık 6 tona çıkarıldığı ve son dört yılda maden ocağından 20 milyon ton kömürün elde edildiği, bunun da maden ocağını aşırı zorladığı ve sonucunda Soma faciasının yaşandığı aktarılmıştır.

Aynı tarihli gazetenin manşetinde ise olay farklı bir yönü ile ele alınmış ve “**Yürütme Kadrosu**” başlığı ile aktarılmıştır. Haberin içeriğinde ise İş Sağlığı ve Güvenliği ile Kontrol Şube Müdürlüğü dâhil olmak üzere 10 şube müdürlüğünün yasal olmadığı, şef ve müdür atamalarının ise kanuna karşı yapıldığı açıklanmıştır. Ayrıca haberin devamında ağır işlerde çalışan işçilere ödenmesi gereken primlerin de amir ve memurlara ulufe gibi dağıtıldığı açıklanmıştır.

Zaman gazetesinin “**Taşeron İşçi 10 Yılda Üç Kat Arttı**” başlıklı manşet haberinde, taşeronluk sisteminin, işçilerin aleyhine olduğu bu durumun yaşanan Soma faciası ile tekrar gündeme geldiği belirtilmiştir. Taşeron işçi sayısının son 10 yılda üç kat artarak 1 milyon 100 bine çıktığı açıklanan haberde, taşeron firmalarının kayıt dışı isimlerle çalıştığı ve çalışan işçilerin üretim için yarıştırıldığının ortaya çıktığı aktarılmıştır.

“**Soma Konuşulurken Meclis Boş Kaldı**” başlıklı haberde ise madencilik sektöründeki sorunları konuşmak için bir komisyon kurulması gerektiği kararlaştırılan Meclis’te, Cumhuriyet tarihinin en büyük maden faciasının tartışıldığı toplantıya iktidar ve muhalefet partilerinin ilgi göstermediği, 301 kişinin hayatını kaybettiği Soma faciasının görüşüldüğü gün sadece 78 milletvekilinin olduğu aktarılmıştır.

“**Maden Faciası Şüphelileri TKİ’yi Sorumlu Gösterdi**” başlıklı haberde de Soma soruşturması kapsamında tutuklanan şüphelilerden CEO Can Gürkan ile genel müdür Ramazan Doğru’nun, madeni denetlemenin Türkiye Kömür İşletmeleri’ne ait olduğunu savunduğu belirtilmiştir. Doğru’nun avukatının “*Denetlemelerde aksaklığa rastlanılmadı. Aksaklığın görülmesi halinde TKİ, bunun giderilmesi konusunda mesuldür.*” sözlerine yer verilmiştir.

Cumhuriyet gazetesinin “**Tekmeci Yakınımdır**” başlıklı manşet haberinde, Başbakanlık Müşaviri Yusuf Yerkel’e Soma’da attığı tekmenin ardından “7 günlük iş

göremez” raporu veren Doktor Servan Gökhan’ın, 14 Mayıs’ta Başbakanlık’tan telefonla arandığını belirttiği aktarılmıştır. Gökhan’ın hastada “*ağrı ve hassasiyet mevcuttu*” açıklamasını yaptığı, haberin devamında dayak yiyen kişinin provokatör olmadığı, ölen arkadaşları gibi madenci olduğunun ortaya çıktığı açıklanmıştır.

“**Patron Kurtuldu**” başlıklı haberde, Soma Holding’in sahibi Alp Gürkan hakkında çıkarılan yakalama kararının nöbetçi mahkeme tarafından reddedildiği duyurulmuştur. Nöbetçi mahkemenin bu kararını bilirkişi ön raporunda “*Gürkan’ın kusurlu olduğunu gösterir bilgi yer almadığı*” gerekçesine dayandırdığı belirtilmiştir.

“**En Acı Sağlama**” başlıklı haberde, CHP’li Özgür Özel’in madende cenaze kalmadığını ancak ölü sayısının 301 den fazla olduğunu söylediği belirtilmiştir. Özel’in, taziye gittikleri evlerdeki bazı madencilerin isimlerinin açıklanan listede olmadığını belirttiği aktarılmıştır. Haberin devamında Özel’in, “*Kesin rakam çıkınca kamuoyuyla paylaşacağız. Ben en az 350 olduğunu düşünüyorum.*” sözüne yer verilmiştir.

“**Duygusal Ziyaret**” başlıklı haberde ise CHP lideri Kılıçdaroğlu’nun eşi Selvi Kılıçdaroğlu’nun, kızı Zeynep ile birlikte Soma’daki madenci ailelerine yaptıkları taziye ziyareti ele alınmıştır.

Aynı tarihli Yeni Şafak gazetesi “**Maden 3 Ay Kapalı**” başlıklı manşet haberinde, faciadan sonra müfettişler tarafından madenin 2 kez denetlendiği belirtmiştir. Müfettişlerin, madende yangından dolayı sarkan kömürler ve çöküklerin meydana geldiğini belirttikleri açıklanmıştır. Bu nedenle müfettişlerin, madenin kapatıldığını, tüm eksikliklerin giderilmesinin gerektiğini söyledikleri ve bu durumun en az 3 ay süreceğini açıkladıkları aktarılmıştır.

Hürriyet gazetesi ise Soma haberine “**Dokunulmaz**” başlığı ile manşetten yer vermiştir. Haberde, tutuklanan işletme genel müdürü Ramazan Doğru’nun sorumluluğun kendisine ait olduğuna dair sunulan belgedeki imzanın sahte olduğunu belirtmesi üzerine soruşturma savcılarının, Alp Gürkan’ı şüpheli sıfatıyla ifadeye çağırdıkları ancak Alp Gürkan’ın ifadeye gitmemesi üzerine savcılığın harekete geçtiği açıklanmıştır. Savcının gözaltı ve yakalama kararı çıkartılması için

mahkemeye başvurduğu ancak mahkemenin “*Gürkan’ın kusurlu olduğunu gösterir elde yeterli belge ve bilgi olmadığı*” gerekçesiyle savcının talebini reddettiği açıklanmıştır.

Tablo 10: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 23 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri

23.05.2014						
<i>Gazete</i>	<i>Başlık</i>	<i>Tam Sayfa</i>	<i>Sürmanşet</i>	<i>Manşet</i>	<i>Dönüslü Haber</i>	<i>Fotoğraf</i>
Taraf	Soma’ya 3 Yıl,Taraf’a 52 Yıl Hapis		*			*
Zaman	Provokatör Değil On Yıllık Madenciyim			*		*
Cumhuriyet	Kara Tumba Tedirginliği			*		
Yeni Şafak	Kapatmayın Önlem Alın				*	*
Hürriyet						

Taraf gazetesinin 23 Mayıs 2014 tarihli “***Soma’ya 3 yıl Taraf’a 52 Yıl Hapis***” başlıklı sürmanşet haberinde, 301 kişinin katledilmesinden sorumlu olanlara 3 ile 15 yıl arasında hapis için soruşturma açıldığı aktarılmış ancak MGK (Milli Güvenlik Kurulu) haberi için Taraf gazetesine 52 yıl hapis istendiği duyurulmuştur.

Zaman gazetesinin “***Provokatör Değil On Yıllık Madenciyim***” başlıklı manşet haberinde, Başbakanlık Müşaviri Yusuf Yerkel’in tekmelediği adam olarak bilinen Erdal Kocabıyık’ın 8 gün sonra açıklama yaptığı, yaptı açıklamada söylendiği gibi şehir dışından gelen bir provokatör değil on yıllık madenci olduğunu açıkladığı aktarılmıştır.

Gazetede aktarılan diğer bir haber ise “***Soma Maden Faciasında 432 Çocuk Babasız Kaldı***” başlığı ile sunulmuştur. Haberde, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Ayşenur İslam’ın, 301 kişinin hayatını kaybettiği Soma faciasında 432 çocuğun babasız kaldığını belirttiği açıklanmıştır. Haberde ayrıca İslam’ın “*Şu ana kadar 289 aileye ulaştık. Şehit olanlardan 255 kişi evli, bekâr olanlar ise 46 kişi, 432 çocuk*

babız kalmış durumda. Bu çocukların yaş ortalaması 10. Bizim için önemli olan bu aileleri ayakta tutmak ve hayatlarına devam etmelerini sağlamak.” şeklindeki açıklamasına yer verilmiştir.

Cumhuriyet gazetesinin “***Kara Tumba Tedirginliği***” başlıklı manşet haberinde, 301 kişinin hayatını kaybettiği Soma Kömür İşletmeleri’nin üretim ve kar hırsının dinmediği, CHP İzmir Milletvekili Erdal Aksünger’in, şirketin Işıklar ocağında kara tumba üretim modeline geçiş hazırlığı yapıldığını söylediği aktarılmıştır. Haberin devamında ise kara tumba modelinin, maden damarlarının tabaka şeklinde yataklandığı bölgelerde, göçertme tekniği ile yapılan üretim modeli olduğu ve gelişmiş ülkelerde terk edilen ve Türkiye’de de yasaklanan modelde işçilerin, kör noktada tutulduğu ve kaçacakları bir yerin bulunmadığı açıklanmıştır.

Yeni Şafak gazetesinin manşet ve sürmanşetinde Soma haberlerine yer verilmemiştir. “***Kapatmayın Önlem Alın***” başlıklı haberde, Başbakan Erdoğan’ın Soma’da oturma eylemi yapan madencilerle yaptığı görüşmeye, Enerji Bakanı Yıldız ve Çalışma Bakanı Çelik’inde katıldığı, Yıldız’ın işçilere “*Yetkili olsanız ne yapardınız?*” diye sorduğu, işçilerin ise “*Ocakları kapatmayın ama gerekli önlemlerin alınması kaydıyla*” şeklinde açıklama yaptığı ilk sayfadan aktarılmıştır.

Hürriyet gazetesinin 23 Mayıs 2014 tarihli sayısının ilk sayfasında Soma haberlerine yer verilmemiştir.

Tablo 11: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 24 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri

24.05.2014						
Gazete	Başlık	Tam Sayfa	Sürmanşet	Manşet	Dönüşlü Haber	Fotoğraf
Taraf	Katliam Öncesi Dayak		*			*
	Erdoğan Durmuyor			*		*
Zaman	Devlet Kontrollü Facia			*		*
Cumhuriyet	Soma’da Gül Bile Yanıtılmış				*	*
Yeni Şafak	300 Avukat Gönüllü Oldu				*	*
Hürriyet	Uyardık Ama Dinlemediler			*		*

Taraf gazetesinin 24 Mayıs 2014 tarihli sürmanşet haberinde yer alan “**Katliam Öncesi Dayak**” başlıklı sürmanşet haberinde, 301 işçinin hayatını kaybettiği, madenin örgütlü sendikası Maden İş’in hazırladığı rapora göre, maden işçilerinin dayaktan hakarete kadar birçok kötü muameleye maruz kaldığı açıklanmıştır.

“**Erdoğan Durmuyor**” başlıklı manşet haberde ise Erdoğan’ın Genişletilmiş İl Başkanları toplantısında Soma faciası ile ilgili “*Hiç kaza olmaz diye bir anlayışa, doğru demek yanlış olur. Kaza oranını minimize etmek en ideal olanıdır. Ama sıfırlamak, dünyanın hiçbir yerinde mümkün değildir.*” sözlerine yer verilmiştir.

Zaman gazetesinin “**Devlet Kontrollü Facia**” başlıklı manşet haberinde, 301 kişinin hayatını kaybettiği madendeki şirketin idari binasında Türkiye Kömür İşletmeleri (TKİ) ofisinin bulunduğu ve 5 personelin denetim için burada görev yaptığının ortaya çıktığı duyurulmuştur. Ocaklardaki gazı TKİ yetkilisinin de anlık görebildiğinin öğrenildiği belirtilmiştir. Bilirkişinin, kusurluları “*teknik nezaretçi, işletme müdürü, saha sahibi, iş güvenliği başmühendisi, şirketin patronu ve vardiya amiri*” olarak sıraladığı aktarılmıştır.

Cumhuriyet gazetesinin 24 Mayıs 2014 tarihli sayısında Soma haberlerine manşet ya da sürmanşette yer verilmemiştir. “**Soma’da Gül Bile Yanıtılmış**” başlıklı

haberde, Türk –İş heyetini kabul eden Gül’ün, DDK’ nin (Devlet Denetleme Kurulu) raporu dikkate almış olsaydı, Soma faciasının yaşanmamış olacağına dikkat çektiği ve Soma’da kendisine “*trafo patlaması*” denilerek yanıltıldığını belirterek bu durumun üzücü olduğunu ifade ettiği aktarılmıştır. Haberde Cumhurbaşkanı’nın “*Kurtarma ekipleri daha önce oraya getirilebilirdi.*” değerlendirmesine yer verilmiştir. Türk-İş’in, resmen cinayet işlendiğini vurguladığı, bağımsız bir araştırma komisyonu kurulmasında Gül’den öncülük etmesini istedikleri ifade edilmiştir.

Yeni Şafak gazetesinin 24 Mayıs 2014 tarihli sayısında Soma haberlerine manşet ya da sürmanşette yer verilmemiştir. “**300 Avukat Gönüllü Oldu**” başlıklı haberde, Soma’da hayatını kaybeden 301 madencinin mağdur ailelerinin haklarını savunmak için 300 avukatın gönüllü olduğu ele alınmıştır. Avukatların tazminatlardan kazandıkları ücretleri ortak bir fonda birleştirip ailelere bağışlayacakları aktarılmıştır.

Hürriyet gazetesinin “**Uyardık Ama Dinlemediler**” başlıklı manşet haberinde ise Soma Kömür İşletmeleri’nin eski yöneticisi Dr. Selim Şenkal’ın 7 yıl önce ocakta sürekli yangın riski olduğunu TKİ’ye bir yazı ile bildirdiklerini ancak “*Sıkıntı olmaz.*” yanıtı aldıklarını söylediği belirtilmiştir. Haberin devamında Şenkal’ın maden hakkında verdiği detaylara yer verilmiştir.

Tablo 12: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 25 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri

25.05.2014						
Gazete	Başlık	Tam Sayfa	Sürmanşet	Manşet	Dönüşlü Haber	Fotoğraf
Taraf						
Zaman	Kamu Görevlileri Madende Üstünkörü Denetim Yapıyordu				*	*
Cumhuriyet	Son Bir Yılda Ölen Gençler ve Soma’ya				*	*
	Çizmeleri Kapıda Bekliyor				*	*
Yeni Şafak	Halkıma Saygı Duyacaksınız			*		*
Hürriyet	Aynı Kentte İki Kare			*		*

Taraf gazetesinin 25 Mayıs 2014 tarihli sayısının ilk sayfasında Soma haberlerine değinilmemiştir.

Zaman gazetesinde 25 Mayıs 2014 tarihinde, Soma haberlerine sürmanşet ya da manşette yer verilmemiştir. “**Kamu Görevlileri Madende Üstünkörü Denetim Yapıyor**” başlıklı haberde, Uzun yıllar Türkiye Kömür İşletmeleri’ne bağlı Ege Linyit İşletmesi Eynez Yer Altı Kontrol Şube Müdürlüğü’nde çalışan bir denetçinin açıklamaları aktarılmıştır. Denetçinin, bölgedeki iki madeni denetlemekle görevli olan müdürlük çalışanlarının denetimlerini aksattığını söylediği, her vardiyada yer altında olması gereken kamu görevlilerinin haftada bir ya da iki defa kömür çıkartılan alana inerek üstün körü denetleme yaptıklarını belirttiği aktarılmıştır.

Cumhuriyet gazetesinin ilk sayfasında Soma haberlerine sürmanşet ya da manşette yer verilmemiştir. “**Son Bir Yılda Ölen Gençler ve Soma’ya**” başlıklı haberde, Nuri Bilge Ceylan’ın “Kış Uykusu” adlı filminin 67. Cannes Film Festivali’nde Altın Palmiye ödülünü kazandığı, Ceylan’ın bu ödülü son bir yılda hayatını kaybeden Türk gençlerine ve Soma’da ölen madencilere adanmış duyurulmuştur.

“**Çizmeleri Kapıda Bekliyor**” başlıklı haberde ise ölen madencilerden birinin eşi olan Hatice Hanım’ın, eşinin mezarının başındaki sözlerine “*Kapıda yedek çizmeleri duruyor, o çok titizdi, her zaman çizmelerini pırıl pırıl yapardı. Kaldıramıyorum onları, sanki gelip giyecek.*” şeklinde yer verilmiştir.

Yeni Şafak gazetesinin “**Halkıma Saygı Duyacaksınız**” manşetli haberinde, Başbakan Erdoğan’ın Köln’de yaptığı miting aktarılmıştır. Erdoğan’ın, Soma için taziyelerini ileten Almanya Başbakanı Merkel’e teşekkür ettiği, facianın ardından Okmeydanı’nda yaşanan olaylara değinen Erdoğan’ın, Türkiye’deki bazı gruplarla koordineli hareket eden Alman yayın kuruluşlarının provokatif haberlerini eleştirdiği belirtilmiştir.

Hürriyet gazetesinin “**Aynı Kent 2 Kare**” başlıklı manşet haberinde, Başbakan’ın Köln’de bir spor salonunda yaptığı mitinge on binlerce Türk’ün geldiği, sokaklarda da Erdoğan aleyhine protestoların olduğu, Soma’daki faciada ölen

madenciler için okunan dualara eşlik eden Erdoğan'ın daha sonra konuşma yaptığı aktarılmıştır. Haberin devamında Erdoğan'ın, Köln'de bazı sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri ile görüşmek üzere geldiği otelin önünde güllerle karşılandığı, Köln Askeri Havalimanı'ndan bir otele geçtiği burada da toplanan bir grup vatandaş tarafından Erdoğan'ın makam aracına güllerin atıldığı “*Dik dur eğilme bu millet seninle!*” sloganları atan vatandaşların Erdoğan'a sevgi gösterisinde bulundukları açıklanmıştır.

Tablo 13: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 26 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri

26.05.2014						
<i>Gazete</i>	<i>Başlık</i>	<i>Tam Sayfa</i>	<i>Sürmanşet</i>	<i>Manşet</i>	<i>Dönüşlü Haber</i>	<i>Fotoğraf</i>
Taraf	3 Maden Sahibi Medya CEO'su		*			
Zaman	Soma AŞ Mağdurlarının Sayısı Artıyor				*	
Cumhuriyet	SMS'le Ölüm Çağrısı				*	
Yeni Şafak	Soma Yetimleri 25 Yaşına Kadar Maaş Alacak				*	*
Hürriyet	Sağlam Raporu Eniştenden			*		*

Taraf gazetesinin “**3 Maden Sahibi Medya CEO'su**” başlıklı sürmanşet haberinde, Soma'da 301 işçinin, taşeron firma tarafından katledildiği söylenmiştir. Haberde enerji kulislerine “*havuz bombası*”nın düştüğü, bir yayın grubunun CEO'sunun 3 ayrı maden şirketinin sahibi olduğu ve aldığı ruhsatları yüzde 20-30 komisyon ile üçüncü kişilere sattığının anlaşıldığı açıklanmıştır. CEO'nun fikir hocasının ise bir “*başdanışman*” olduğu aktarılmıştır.

Madencinin “**Zor Kararı**” başlıklı haberde ise CHP Manisa Milletvekili Özgür Özel'in, hükümetin verdiği sözlere rağmen Soma Holding'in, diğer madenlerde çalışan işçilerini mesaiye çağırdığını söylediği belirtilmiştir. Mesajda “*Gelen gelir, gelmeyen kendi bilir.*” tehditlerinin yer aldığı aktarılmıştır.

Zaman gazetesinin 26 Mayıs 2014 tarihli sayısında, Soma haberlerine manşet ya da sürmanşette yer verilmemiştir. “**Soma AŞ Mağdurlarının Sayısı Artıyor**” başlıklı haberde, Soma AŞ’nin daha önceki kazalarda birçok işçiyi mağdur ettiğinin öne sürüldüğü açıklanmıştır. Daha önce iş kazası geçirerek sakatlanan kişilere de tazminat ödememek için yalancı şahitler göstererek müfettişlere raporlar tutturulduğunun iddia edildiği aktarılmıştır. Haberde, faciada dayısını ve birçok çalışma arkadaşını kaybettiği söylenen Murat Açar’ın “*2012 de bir arkadaşım ocakta öldü, ambulansın içinde ya da yolda ölmüştür diye tutanak tuttular. Revirciler bunlara şahitlik yaptı. Bu göz yumanlarda daha sonra mükâfatını aldı.*” sözleri aktarılmıştır.

Cumhuriyet gazetesinin 26 Mayıs 2014 tarihli sayısında, Soma haberlerine manşet ya da sürmanşette yer verilmemiştir. “**SMS’le Ölüm Çağrısı**” başlıklı haberde, Soma’da katliamın yaşandığı maden ocağının da sahibi olan Soma Holding’in, üretime ara verdiği diğer iki ocağındaki işçilere madene inip çalışmaları için telefonla mesaj gönderdiği belirtilmiştir. CHP Manisa Milletvekili Özgür Özel’in, madencilerin dayıbaşları tarafından tehdit edildiklerini söylediği, işçilere şirketin diğer madenlerinde zorla çalıştırılmak için baskı yapıldığına dikkat çektiği aktarılmıştır.

Yeni Şafak gazetesinin 26 Mayıs 2014 tarihli sayısında Soma haberlerine manşet ya da sürmanşette yer verilmemiştir. “**Soma Yetimleri 25 Yaşına Kadar Maaş Alacak**” başlıklı haberde, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Ayşenur İslam’ın, Soma faciasında şehit olan işçilerin çocuklarına 25 yaşına kadar maaş verilmesini sağlayacak düzenlemenin yapılacağını söylediği aktarılmıştır. Düzenlemeye göre üniversiteye devam etmeyecek çocuklarda yaş sınırının ise 18 olacağı belirtilmiştir.

Hürriyet gazetesinin “**Sağlam Raporu Enişteden**” başlıklı manşet haberinde, Soma’daki kaza öncesi madenin 13, 14, 17 ve 18 Mart günlerinde denetlendiği, sonuçta da “*Programlı teftişte noksan bulunmamıştır.*” yazılı bir rapor çıktığı aktarılmıştır. Ancak o denetimde “kusursuz raporu” veren İş Başmüfettişi Emin Gümüş’ün, medenin Projelendirme ve Etüt Müdürü Hayri Kebapçılar’ın eniştesi olduğunun ortaya çıktığı açıklanmıştır.

Tablo 14: Taraf, Zaman, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin 27 Mayıs 2014 tarihli ilk sayfa Soma haberleri

27.05.2014						
<i>Gazete</i>	<i>Başlık</i>	<i>Tam Sayfa</i>	<i>Sürmanşet</i>	<i>Manşet</i>	<i>Dönüştü Haber</i>	<i>Fotoğraf</i>
Taraf	301 Ölünün İzi Arşivden Çıktı			*		*
Zaman	Maden İşçileri, İlk Faturayı Sendikaya Kesti			*		*
Cumhuriyet	İşçi İsyanı İstifa Ettirdi				*	*
Yeni Şafak	İşçi Baskını İstifa Ettirdi				*	*
	Acılarını Paylaştı				*	*
Hürriyet	Maden İşçileri Sendikayı Bastı				*	*

Taraf gazetesinin “**301 Ölümün İzi Arşivden Çıktı**” başlıklı manşet haberinde, Enerji ve Çalışma Bakanlıkları arasındaki yazışmalara göre facianın meydana geldiği ocaktaki tehlikenin bilindiği aktarılmıştır. Devletin iki bakanlığı arasındaki yazışmalara ve raporlara göre gaz sızıntısı nedeni ile Soma Holding’e bağlı Eynez kömür sahasının 19 Aralık 2011 tarihinde kapatıldığı ancak bir süre sonra eksikliklerin giderildiği belirtilerek yeniden açıldığı belirtilmiştir. Ayrıca haberin devamında facianın meydana geldiği tarihe kadar madende gaz sızıntısının sınırı sürekli aştığı ancak bu seviyelerin normal kabul edildiği açıklanmıştır.

Zaman gazetesinin “**Maden İşçileri, İlk Faturayı Sendikaya Kesti**” başlıklı manşet haberinde, 500 maden işçisinin Soma’da şartların düzeltilmesi için eylem yaptığı, sendikaya yürüyen işçiler ile polis arasında arbede yaşandığı aktarılmıştır. Haberin devamında, şube başkanı ve yönetim kurulunun istifa ettiği belirtilmiştir.

“**Hayrünnisa Gül Soma’nın Acısını Paylaştı**” başlıklı haberde ise Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün eşi Hayrünnisa Gül’ün maden faciasında şehit olan Somalı işçilerin ailelerine taziye ziyaretinde bulunduğu belirtilmiştir.

“**3 Günde Bir Ocağa Gelenler Cenazemize Bile Katılmadı**” başlıklı haberde, facianın ardından bazı siyasetçilerin Soma’ya olan ilgisizlerinin mağdur işçilerin

tepkisini çektiği haberine yer verilmiştir. Haberde 10 yıllık madenci olan Nesimi Yıldırım'ın “*Şirket bizi mitinglere götürdü. Yevmiyemizi ve harcayacağımız parayı da verdi. AKP Milletvekili Hüseyin Tanrıverdi üç günde bir ocaktaydı. Şimdi nerede, hangi cenazemize katıldı?*” sözleri aktarılmıştır.

Cumhuriyet gazetesi Soma haberlerine manşet ya da sürmanşetinde yer vermemiştir. “***İşçi İsyanı İstifa Ettirdi***” başlıklı haberde, Soma’da yüzlerce işçinin hayatını kaybettiği faciada işçilerinin protestosunun sonuç verdiği ve Türkiye Maden İş’in, Ege şube yönetiminin görevinden ayrıldığı açıklanmıştır.

Yenişafak gazetesi Soma haberlerine manşet ya da sürmanşetten yer vermemiştir. “***İşçi Baskını İstifa Ettirdi***” başlıklı haberde, Soma’da maden işçilerinin Türkiye Maden İş Sendikası önünde toplanarak eylem yaptığı aktarılmıştır. Sendikanın Ege şube başkanı Tamer Küçükgencay ve yönetim kurulunun istifa ettiği belirtilmiştir.

“***Acılarını Paylaştı***” başlıklı haberde Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün eşi Hayrünnisa Gül’ün maden faciasında hayatlarını kaybeden madencilerinin ailelerine ziyarette bulunduğu ele alınmıştır.

Hürriyet gazetesinin “***Maden İşçileri Sendikayı Bastı***” başlıkla haberinde Soma’da 301 madencinin hayatını kaybettiği faciadan sonra “dayıbaşları”nın önceki gün mesajla “*İşe dönün.*” tehdidinde bulunduğu, işçilerin isyan ettiği haberine yer verilmiştir.

SONUÇ

Günlük hayatta kişiler ve toplumlar arasındaki yargıların, inanç sistemlerinin, ahlaksal ve etiksel değerlerin farklılaşması insan doğası gereği kaçınılmaz bir durumdur. Çünkü her bireyin kendine özgü özelliklerivardır ve her bir birey göreceli bir bakış açısına sahiptir. Bireylerin eğitim seviyeleri, dini inançları, ahlaksal değerleri, düşünce tarzları ve olayları ele alış biçimleri farklılık göstermektedir. Tüm bu farklılıklar, olayların yorumlanmasında, değerlendirilmesinde ve elde edilen bilgilerin ne şekilde aktarılacaklarının saptanmasında farklılıkların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu da günlük yaşamdaki olayların farklı açılardan yorumlanabildiğini, her bir olayın önem derecesinin, toplumun her kesiminde ve toplum içindeki her bir bireyde farklı şekillerde değerlendirilebileceğini bize göstermektedir.

Yapılan inceleme sonucunda oluşturulan tablolar ve elde edilen bulgular da bu durumu somut bir biçimde ortaya koymaktadır. İncelenen her bir gazete haberinde ele alınan konu aynı olmasına rağmen yaşanan olaylar, her gazetenin kendi bakış açısına göre şekillendirilmiş ve haberin içeriği bu doğrultuda biçimlendirilerek farklı başlıklar ile okuyuculara aktarılmıştır.

İncelenen gazetelerde, haberlerin konumlandırılış biçimlerinde de farklılıkların olduğu görülmektedir. Olay ilk andan itibaren farklı gazetelerde farklı konumlandırmalar ile okuyuculara sunulmuştur. Yaşanan bu olaylar okuyucu kitlesine manşet, sürmanşet, tam sayfa ya da dönüşlü haber biçiminde aktarılmıştır. Bu durum gazetelerin, aktarılan olaylara verdikleri önem derecesi hakkında bizleri bilgilendirmektedir. Ayrıca yine yaşanan olaylar zaman geçtikçe bazı gazetelerde önemini yitirmiş ve yeni olayların gölgesinde kalmıştır.

Gazete haberlerinin içeriği incelendiğinde, yapılan haberlerin bir kısmının duygusal boyutu daha ağır basarken bir kısmında ise siyasi ve ekonomik yön dikkati çekmektedir. Her bir gazete, kendi bakış açısına göre olaylara farklı perspektiflerden yaklaşmış ve haberlerini bu doğrultuda şekillendirerek farklı noktalarda işlemiştir.

Haberlerde adı geçen ve görüşleri aktarılan bireyler içinde bu durum geçerlilik arz etmektedir. Adı geçen kişilerin görüşleri, olaylara yaklaşım biçimleri ve yorumlayış tarzları görecelidir. Her birey yaşanan bu acı olaya kendi çerçevesinden yaklaşmış ve kendi bakış açısına göre çeşitli yorumlar gerçekleştirmiştir. Bu da ortaya birden fazla düşüncenin çıkmasına neden olmuştur. Bireyler içinde bulundukları konumu ve yaşanan bu olayları yine kendi açılarından ele almış ve farklı şekillerde boyutlandırmışlardır.

Elde edilen diğer bir sonuç ise, haberler incelendiğinde yaşanan facianın nedenin veya nedenlerinin gün geçtikçe farklı olaylara bağlanması ve farklı açıların ortaya çıkmasıdır. O halde toplumsal yaşam içinde hiçbir şey görüldüğü gibi değildir. Yaşanan tüm olaylarda, tek bir neden olabileceği gibi bir olayın birden fazla komplike nedenden dolayı meydana gelmesi de mümkündür.

İzafiyet Teorisi'ne göre günlük hayatta bireyler ve toplumlar arasındaki yargıların, inanç sistemlerinin, ahlaksal ve etiksel değerlerin herkes için aynı şeyi ifade etmesi düşünülemez. Her bir birey kendi ahlaksal çerçevesi içinde yaşamakta, hayatını kendi bakış açıları ile şekillendirmekte ve olaylara karşı verdiği önem derecesi de farklılık göstermektedir. Çünkü her birey göreceli bir bakış açısına sahiptir.

Kişilerarası iletişim süreci içinde hiçbir şey görüldüğü gibi değildir. Kişilerin gördükleri ile yorumladıkları dışında farklı amaçlarda söz konusu olabilmektedir. Toplum içindeki her bir birey farklı bir bakış açısına sahiptir ve meydana gelen her bir farklılık bireyler arasında ve toplumsal yaşamda farklı bakış açılarının ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

Bireyler, kişilerarası iletişim faaliyetleri sayesinde bu farklılıklar arasında anlaşma ve uzlaşma sağlayabilmektedirler ancak bu durum farklılıkların olmadığı anlamına gelmez. Kişilerarası iletişim faaliyetleri ile bireyler birbirlerinden etkilemekte ve kendi aralarında ortak paydalar, değer yargıları oluşturabilmekte ya da var olan değer yargıları üzerinde uzlaşabilmektedirler. Böylelikle toplum içindeki kargaşa ve çatışmalar en aza indirilmekte ve kaos önlenabilmektedir.

KAYNAKÇA

Alper, Ömer Mahir (2003). *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 28, Sf: 279-284, Ankara.

Armağan, Ahsen (2014).Yalnızlık ve Kişilerarası İletişim İlişkisi: Öğrenciler Üzerinde Bir Araştırma, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:7 Sayı:30, Sf 27-43.

Arslan, Erhan ve Berna Arslan (2006). Örgütsel İletişim, *Genel İletişim* içinde, (Ed. Uğur Demiray), Pegem Yayıncılık, Sf: 141-182, Ankara.

Aziz, Aysel (2012). *İletişime Giriş*, Hiperlink Yayınevi, İstanbul.

Bassett, Bruce ve RalphEdney (2013). *İzafiyet Teorisi*,(Çev. Duygu Akın), Ntv Yayınları, İstanbul.

Bernstein, Jeremy (2006). *Albert Einstein Fiziğin Sınırları*, (Çev.YaseminUzunefe Yazgan), Tübitak Popüler Bilim Kitapları, Ankara.

Bıçakçı, İlker (2006). *İletişim ve Halkla İlişkiler Eleştirel Bir Yaklaşım*, Mediacat Yayınları, İstanbul.

Büyükkara, Mehmet Ali (2010). Mezhepler Tarihine Giriş, *İslam Mezhepleri Tarihi* içinde, (Ed. Mehmet Ali Büyükkara), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Sf: 2-26, Eskişehir.

Calle, Carlos I ve RogerPenrose (2012). *Hayali Söyleyişler Einstein*, (Çev. Orhan Düz), Kolektif Kitap, İstanbul.

Candansayar, Selçuk ve Behçet Coşar (2001).Küreselleşme, Post Modernizm ve Kültürel Görecelik,*Ankara Üniversitesi Psikiyatri Kriz Uygulama Merkezi ve Araştırma Merkezi (PKUAM) Kriz Dergisi*, Cilt 9, Sayı 2, Sf: 41-47, Ankara.

Capra, Fritjof (1991). *Fiziğin Taosu*, (Çev. Kaan H. Ötken), Arıtan Yayınevi, İstanbul.

Ceviz, Ahmet (2000). *Paradigma Felsefe Sözlüğü*, Paradigma Yayınları, İstanbul.

- Cüceloğlu, Doğan (2014). *Yeniden İnsan İnsana*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Çağlar, İrfan ve Sabiha Kılıç (2011a). *Eğitim Fakülteleri İçin Genel İletişim*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Çağlar, İrfan ve Sabiha Kılıç (2011b). *Genel İletişim*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Çeçen, Anıl (1984). *Kültür ve Politika*, Hil Yayıncılık, İstanbul.
- Çubukçu, Hatice (2006). Kişilerarası İletişimde Devingenlik: Yeni Bir İletişim Modeline Doğru, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 23, Sayı 1 Sf: 75-87, Ankara.
- Davies Paul (2003). *Bir Zaman Makinesi Yaratmak*, (Çev. Ahmet Ergenç), Gelenek Yayıncılık, İstanbul.
- Dökmen, Üstün (2005). *İletişim Çatışmaları ve Empati*, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Dursun, Özcan Özgür (2010). İletişimde Dönüşümler, *Bilgi ve İletişim Teknolojileri Işığında Dönüşümler* içinde, (Ed. Ferhan Odabaşı), Nobel Yayınları, Sf: 231-255, Ankara.
- Einstein, Albert (2010). *İzafiyet Teorisi*, (Çev. Gülen Aktaş), Say Yayınları, İstanbul.
- Einstein, Albert (2013). *Son Yıllarım*, (Çev. Ferhat İyidoğan), Kırmızıkeci Yayınevi, İstanbul.
- Er, Seher (2005). *Kültürlerarası İletişim, Budum Merkezçilik ve Öteki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul.
- Erdoğan, İrfan (2011). *İletişimi Anlamak*, Pozitif Matbaacılık, Ankara.
- Ertürk, Yıldız Dilek (2010). *Davranış Bilimleri*, Kutup Yıldızı Yayınları, İstanbul.
- Fidan, Mehmet (2011). *İletişim Kurmak İstiyorum*, Tablet Kitabevi, Konya.
- Gencer, Zekiye Tamer (2011). Çok Kültürlü Toplumlarda İletişim: Divri Örneği, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, Cilt:1, Sayı 1 Mart, Sf: 186-205, Gümüşhane.

Geray, Haluk (2011). *Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş, İletişim Alanından Örneklerle*, Genesis Kitap, Ankara.

Gökçe, Orhan (1993). *İletişim Bilimine Giriş, İnsanlararası İlişkilerin Sosyolojik Bir Analizi*, Turan Kitabevi, Ankara.

Gökçe, Orhan, Mehmet Fidan ve M. Erhan Sunmak (2001). *Halkla İlişkiler Ders Notları*, Halkla İlişkiler Lisans Programı Ders Notları, Konya.

Gökçe, Orhan (2003). *İletişim Bilimine Giriş, İnsanlararası İlişkilerin Sosyolojik Bir Analizi*, Turhan Kitabevi, Ankara.

Gökçe, Orhan (2006). *İletişim Bilimi İnsan İlişkilerinin Anatomisi*, Siyasal Kitabevi, Ankara.

Görgün, Tahsin (2010). İşlam ve Ahlak, *İşlam Ahlak Esasları* içinde, (Ed. Tahsin Görgün), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Sf: 2- 21, Eskişehir.

Greene, Brian (2008a). *Evrenin Dokusu, Uzay, Zaman ve Gerçekliğin Dokusu*, (Çev. Murat Alev), Tübitak Popüler Bilim Kitapları, Ankara.

Greene, Brian (2008b). *Evrenin Zarafeti*, (Çev. Ebru Kılıç), Tübitak Popüler Bilim Kitapları, Ankara.

Gülmez, Bahadır (2013). Evrensel Bir Kavram: Kùltür; Yeni Bir Bilimsel Alan: Kùltür Tarihi; *Kùltür Tarihi* içinde, (Ed. Bahadır Gülmez), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Sf:2-20, Eskişehir.

Gültekin, Nihat ve Ünsal Sığrı (2007). Bir Kùltür Boyutu Olarak Bireycilik-Ortaklařa Davranışçılık ve Örgütsel Kùltüre Yansımaları, *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, Cilt: 23, Sayı 2, Sf: 273-284, İstanbul.

Gündüz, Mustafa (2005). *Ahlak Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara.

Gündüz, şinasi (2012). Sabii Kaynaklarında İşlam ve Müřlùmanlar, *Milel ve Nihal İnanç, Kùltür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi*, (Ed. şinasi Gündüz), Cilt 9, Sayı 1, Sf 7-30, İstanbul.

- Güngör, Nazife(2011a).*İletişime Giriş*, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Güngör, Nazife (2011b). *İletişim Kuramlar ve Yaklaşımlar*, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Gürüz, Demet ve Ayşen Temel Eğinli (2011). *Kişilerarası İletişim Bilgiler-Etkiler-Engeller*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Gürüz, Demet ve Ayşen Temel Eğinli (2010). *İletişim Becerileri, Anlamak-Anlatmak- Anlaşmak*, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Hawking, Stephan (2008). *Zamanın Daha Kısa Tarihi*, (Çev. Selman Ögünç), Doğan Kitap, İstanbul.
- Hawking, Stephen ve LeonardMlodinow (2012). *Büyük Tasarım*, (Çev. Selma Ögünç), Doğan Kitap, İstanbul.
- Hawking, Stephan (2013). *Ceviz Kabuğundaki Evren*, (Çev. Kemal Çömlekçi), Alfa Bilim, İstanbul.
- Isaacson, Walter (2010).*Einstein Yaşamı ve Evreni*, (Çev. Tufan Göbekçi), Tudem Yayınları, İzmir.
- Işık, Metin ve Levent Biber (2010). İletişim, İletişim Süreci ve İletişim Çeşitleri, *Genel ve Teknik İletişim* içinde, (Ed. Metin Işık), Eğitim Akademi Yayınları, Sf:10-44, Konya.
- İstanbul Kuran Araştırmaları Grubu (İKRA) (2005). *Kur'an Hiç Tükenmeyen Mucize*, İstanbul Yayın Evi, İstanbul.
- Karaman, Hayrettin, Ali Bardakoğlu ve Yunus Apaydın (1998). İman ve İbadetler, *Diyanet İşleri Başkanlığı Dijital İlmihali*, Cilt 1.İstanbul.
- Kartarı, Asker (2006). *Farklılıklarla Yaşamak Kültürlerarası İletişim*, Ürün Yayınları, Ankara.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem (2003). *Yeni İnsan ve İnsanlar*, Evrim Yayınevi, İstanbul.

Kılıç, Latife Kırbaçoğlu ve Bora Bayram (2014). Postmodernizm ve Eğitim, *Atatürk Üniversitesi Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, Sf: 368-376, Erzurum.

Kırmızı, Hasan(2006). *Kişisel Gelişimde ve İş Hayatında Başarının Anahtarı Genel ve Teknik İletişim*, Üçyol Kitap Kirtasiye, Trabzon.

Küçükcan, Talip (2011). Toplumun *Kültür Politikaları ve Medyanın Kültürel Süreçlere Etki Algısı Araştırması*, SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı İktisadi İşletmesi), Ankara.

Lazar, Judith (2001). *İletişim Bilimi*, (Çev. Cengiz Anık), Vadi Yayınları, Ankara.

Max, Born (1995). *Görelilik Kuramı*,(Çev. Celal Kapkın), Evrim Yayınevi, İstanbul.

Mısırlı, İrfan (2003). *Genel İletişim İlkeler, Yöntemler, Teknikler*, Detay Yayıncılık, Ankara.

Milli Eğitim Bakanlığı (2008). *Halkla İlişkiler ve Organizasyon Hizmetleri Alanı Etkili İletişim*, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi MEGEP, Ankara.

Oktay, Mahmut (1996). *İletişimciler İçin Davranış Bilimine Giriş*, Der Yayınları, İstanbul.

Orhon, E. Nezih (2012). Uluslararası ve Kültürlerarası İletişim, *İletişim Bilgisi* içinde, (Ed. E. Nezih Orhon, Ufuk Eriş), Anadolu Üniversitesi Yayını, Sf: 156-171, Eskişehir.

Oskay, Ünsal (2011). *İletişimin ABC'si*, Der Yayınları, İstanbul.

Özbay, Ekrem, Eyüp Koç, Ahmet Yapıcı, Ahmet Türkan, Mehmet Baydaş ve İsa Hemiş (2010). *İmam-Hatip Liseleri Karşılaştırmalı Dinler Tarihi Ders Kitabı*, (Ed. Ramazan Yıldırım), Devlet Kitapları, Ankara.

Özer, Mehmet Akif (2009). *Halkla İlişkiler Dersleri*, Adalet Yayınevi, Ankara.

Özen, Özgür (2006). Kültürel İletişim, **Genel İletişim** içinde, (Ed. Uğur Demiray), Pegem Yayınları, Sf:119-140, Ankara.

Özodaşık, Mustafa (2009). **Kişilerarası İletişim Sürecinde Algı, İkna ve Empatik İlişkiler**, Tablet Kitabevi, Konya.

Özodaşık, Mustafa (2012). **Halkla İlişkiler ve İletişim**, (Ed. F. Seçil Banar), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Özodaşık, Mustafa (2013). **Kişilerarası İletişim**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Reboul, Oliver (1995).Değerlerimiz Evrensel midir?**Eğitim Yönetimi Dergisi**(Çev. Hüseyin Izgar), Yıl 1, Sayı 3, Güz Dönemi, Pegem Yayıncılık, Sf: 363-373, Ankara.

Sadık, Necmeddin (1936). **Sosyoloji**, Devlet Basımevi, İstanbul.

Sağlam, İsmail (2009). İletişim ve Sosyal Etkinin Dini Davranış Oluşumundaki Rollerini, **Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi**, Cilt 7, Sayı: 18, Sf: 81-105 Aralık Sayısı, DEM Yayınları, İstanbul.

Straughan, Roger (2008). Ahlaki Gelişim, Dini Düşünce ve Davranışlar, **Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**(Çev. Abdulvahit İmamoğlu, Tuncay Aksöz), Cilt:10, Sayı 17, Sf: 17-74, Sakarya.

Summak, M. Erhan ve E. Fazıl Çöllü (2011). **Davranış Bilimleri, Örgütsel Davranış ve Tüketici Davranışları Ders Notları**, Selçuk Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Basın Yayın Atölyesi, Konya.

Sürgevil Olca (2008). Farklılık Kavramına ve Farklılıkların Yönetimine Temel Oluşturan Sosyo- Psikolojik Kuramlar ve Yaklaşımlar, **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 11, Sayı: 20, Sf 11-124, Aralık Sayısı, Balıkesir.

Taslaman, Caner (2013). **Bigbang ve Tanrı**, İstanbul Yayınevi, İstanbul.

Taylor, Shalley E.,Lettia Anne Peplau ve Davio O. Sears (2010). **Sosyal Psikoloji**, (Çev. Ali Dönmez), İmge Kitabevi, Ankara.

Teber, Ömer Faruk (2010). Mezheplerin Ortaya Çıkış Nedenleri, **İslam Mezhepleri Tarihi** içinde, (Ed. Mehmet Ali Büyükkara), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Sf: 27-41, Eskişehir.

Turgut, Sadi (2005). Einstein'ın Mucize Yılı Özel Görecelik, **Bilim Teknik Dergisi**, Tubitak Yayınları, Sayı: 447, Cilt:38, Sf: 38-45, Ankara.

Tutar, Hasan ve M. Kemal Yılmaz (2002). **Genel İletişim Kavramlar ve Modeller**, Nobel Yayınları, Ankara.

Tutar, Hasan, M. Kemal Yılmaz, Cumhur Erdönmez (2003). **Genel ve Teknik İletişim**, Nobel Yayınları, Ankara.

Uysal, Enver (2003). Değerler Üzerine Bazı Düşünceler ve Bir Erdem Tasnifi Denemesi: İnsani Erdemler ve İslami Erdemler, **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt:12, Sayı: 1 Sf: 51-59, Bursa.

Yalkut, Aydın (1986). **Büyük Larouse Sözlük ve Ansiklopedisi**, İnterpress Basın ve Yayıncılık, Cilt: 6, İstanbul.

Yatkın, Ahmet (2003). **Halkla İlişkiler ve İletişim**, Nobel Yayınları, Ankara.

Yeşil, Salih (2009). Kültürel Farklılıkların Yönetimi ve Alternatif Bir Strateji: Kültürel Zeka, **Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyol ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Yıl:11, Sayı 16, Haziran Sayısı, Sf: 100- 131, Karaman.

Yılmaz, Muzaffer Ercan (2006). **Uyuşmazlık Analizi ve Çözümü, İnsan Uyuşmazlıkları ve Çözüm Paradigmaları**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Yüceoğlu, Tevfik (2012). İslam Dini ve İnanç, **İslami İnanç Esasları** içinde, (Ed. Mehmet Sait Özervarlı), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Sf-22-38, Eskişehir.

Yüksel, Ahmet Haluk (2006a). İletişim Kavramı ve Tanımı, **Genel İletişim** içinde, (Ed. Uğur Demiray), Pegem Yayınları, Sf: 1-34, Ankara.

Yüksel, Ahmet Haluk (2006b). Sözsüz İletişim, **Genel İletişim** içinde (Ed. Uğur Demiray), Pegem Yayınları, Sf: 35-54, Ankara.

Zıllıoğlu, Merih (2003). *İletişim Nedir*, Cem Yayınevi, İstanbul.

İnternet Kaynakları:

[http://www.canertaslam.com/2011/10/din-felsefesi-açısından-izafiyet-teorisi/](http://www.canertaslam.com/2011/10/din-felsefesi-acısından-izafiyet-teorisi/)
25.11.2012

<http://kendini.gelistir.com> 10.11.2012

<http://www.milliyet.com.tr/fotogaleri/48794-yasam-dunya-daki-en-garip-10-dinsel-toren/>) 16.05.2014

<http://kufe.blogcu.com/4-mezhep-arasındaki-100-fark/> 4559433 16.05.2014

<http://www.zamandayoculuk.com/cetinba1/KUANTUMKURASAY.HTM>
26.10.2014